

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, de a háború tartama alatt csak havonként egyszer, két szám együttesen. Előfizetési ár egy évre 30 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

A békeszerzések és a szociálpolitika.

A németbirodalmi törvényes munkásvédelmi egyesület: a Gesellschaft für soziale Reform, múlt év végén előterjesztést tett a birodalmi kancellárhoz azzal a kérelemmel, hasson oda, hogy vegyenek fel a békeszerzésekbe a munkásvédelemre és a szociális biztosításra vonatkozólag is oly rendelkezéseket, amelyek értelmében a szerződő kormányok kötelezik magukat arra, hogy megállapított határidő alatt azonos természetű vagy legalább azonos értékű intézkedéseket fogyanatosítanak az említett jogterületeken.

A törvényen vagy rendeleten nyugvó rendszabályoknak az előterjesztés szerint különösen ki kell terjedni:

1. az életnek, egészségnek és erkölcsnek védelmére szolgáló rendelkezésekre minden munkás és alkalmazott tekintetében, különösen a pihenési időnek (vasárnapi munkaszünetnek, a pihenési idő legrövidebb tartamának, az éjjeli munka tilalmának) és a munkaidőnek (gyermekek, fiatalok, nők, továbbá veszélyes és különösen nehéz üzemekben a férfiak maximális munkaidejének) szabályozására; korlát megállapítására az iparban foglalkoztatott gyermekek és fiatalok tekintetében; gyermekeknek, fiataloknak és nőknek kizárására a különösen veszélyes, nehéz vagy alkalmatlan hivatásokból; a kereskedelemben és iparban alkalmazottak védelmét szolgáló megfelelő rendszabályokra; az ily védelmi rendszabályok megtartásának ellenőrzésére alkalmas tisztviselők útján;

2. úgy a városi, mint a mezei munkásság, mint az alkalmazottak betegség, üzemi baleset, aggkor, rokkantság esetére való biztosításának, valamint az özvegy- és árvaellátásnak terjedelmére és módjára nézve.

Az előterjesztés megokolásában utal arra, hogy a munkásvédelemre és a szociális biztosítási intézményekre vonatkozó előírások a különböző országokban igen eltérők, sőt egyesekben teljesen vagy majdnem teljesen hiányzanak is. Ha tapasztalati tény is az, hogy alkalmazottaik és munkásaik gazdasági szellemi és testi színvonalának emelkedettsége következtében azok az államok boldogulnak leginkább a világpiacon, amelyek a legerősebb munkásvédelmet és a legátfogóbb munkásbiztosítást érvényesítik,

mégis a védelmi és biztosítási szabályoknak és végrehajtásuknak különbözősége a nemzetközi békés versenynek a háború után évekig olyan akadály lesz, amely igen komoly hátránnyal járhat a gazdasági és kulturális viszonylatokra. Az árúk előállítására és cseréje a munkásvédelmi szabályoknak és a munkásbiztosítási terheknek hatása alatt áll. Éppen ezért ajánlatos, hogy az államok ezeket egyenlő mértékkel állapítsák meg. Ennek az egyenlősítésnek azonban ezen túl is nagy hatása van az emberiség kulturális fejlődésére és a békeszerződések történelmi horderejének megfelelő, hogy bennük ez a szempont is érvényesüljön.

Különböztetve sem új dolog az, hogy államszerződésekben munkásvédelmi és munkásbiztosítási határozmányok tekintetében megállapodnak. Kereskedelmi szerződések általános szövegezésben szoktak ily határozmányokat tartalmazni, míg a különleges megállapodásokat külön e célra kötött szerződésekbe szokták foglalni; a hadviselő és a semleges államoknak legtöbbje már 1908-ban kötött államszerződéseket a minimális pihenési idő, az éjjeli munka tilalma, az ipari mérgek kiküszöbölése stb. tekintetében és kész volt 1914-ben újabb szerződéseknek kötésére is a nők és a fiatalok maximális munkaideje iránt. Arról van szó, hogy az így megkezdett úton haladjunk tovább ama szerződésekkel is, amelyek a kimerült világnak a békét, az egyes országoknak a népesség, a gazdaság és a kultúra újjáépítéséhez az erőt megadni vannak hivatva.

A németbirodalmi törvényes munkásvédelmi egyesületnek ez a beadványa sok szóbeszéd tárgya lett a német napisajtóban is. A konzervatív sajtó a javaslattal szemben arra utalt, hogy az ilyen szerződések derogálnak az állam szuverénitására, mert hiszen egyenesen ösztönzik a külföldet az állam belpolitikai viszonyaiba való beavatkozásra. Hivatkoztak azután arra a különösen nálunk Magyarországon is nagyon jól tudott körülményre, hogy a dolog ezen a téren nem annyira a törvényhozáson, mint inkább a törvények végrehajtásán fordul meg; arra, hogy az ellenséges szerződő felek alig mehetnek bele oly kötelezettségekbe, amelyeknek horderejét ma még csak nagyon nehezen láthatják át; és végül arra, hogy a fődolog inkább az volna, hogy a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesülete a háború után mielőbb lásson megint munkához, amely esetben az óhajtott cél elérhető lesz anélkül is, hogy a békekötésnél történjék ezirányban kötelezettségvállalás.

A szociális reformokra hajló sajtó leszámolt ezekkel az ellenvetésekkel. Utaltak nevezetesen arra, hogy a nemzetközi munkásvédelmet tulajdonképpen a Németbirodalom kezdeményezte. Hivatkoztak az 1890. évi február 4-iki császári rendeletre, az azt követő nemzetközi munkásvédelmi értekezletre, a többi ilyen nemzetközi értekezletre és ezek eredményeire. Utaltak arra az erkölcsi nyereségre, amely a Németbirodalomnak ily irányú kezdeményezését a békeszerződéseknek követné még az esetben is, ha a Birodalomnak ez a kezdeményezése sikerre nem vezetne. Ha igaz is, hogy ezek a nemzetközi szerződések a német szociális reform számára haladást alig hozhatnának, azért nem kevésbé kívánatosak azok abból a szempontból, hogy a szociálpolitikailag elmaradtabb külföld így kényszerítettessék saját szociálpolitikájával a németet megközelíteni. Olyan követelés ez, amelyet, hacsak általános alakban is, az emberiség szempontjából is érdemes érvényesíteni, legalább is annyira, mint akármilyen más gazdasági vagy jogi követelést. Teljesen elhibázott volna továbbá az e tárgyú kezde-

ményezést a nemzetközi egyesületre bizni, mert alig tudhatja ma valaki megmondani, hogy ez a magánjellegű egyesülés mikor lesz megint abban a helyzetben, hogy nemzetközi kongresszusokat rendezhessen.

A német törvényes munkásvédelmi egyesületnek ez a kezdeményezése a mi szempontunkból fokozott figyelmet érdemel. Magyarország ugyanis, Németországgal ellentétben, nagyszámú munkást exportál a külföldre, a békeszerződésekkel kapcsolatban figyelembejövő országok közül különösen Romániába. Igaz ugyan, hogy Romániának és Szerbiának munkásvédelmi és munkásbiztosítási *törvényhozása* sok tekintetben alig áll alacsonyabb színvonalon a miénknél, sőt bizonyos tekintetekben már előbbre is van (így pl. Romániának van már kötelező rokkantsági és aggkori biztosítása és pedig egyharmadrészen állami hozzájárulással), mindenesetre kívánatos volna azonban mindazokat a kedvezményeket, amelyeket pl. akár a román, akár a szerb törvényhozás különösen a munkásbiztosítás tekintetében az ottani honosoknak megad, a mi ott dolgozni kénytelen véreinknek is biztosítani. Minél inkább várható továbbá, hogy a Németbirodalommal kilátásban lévő szorosabb gazdasági kapcsolatunk következményeképpen hatalmas szövetségesünk már csak saját érdekében is mindent elkövet majd arra, hogy szociálpolitikánknak ütemét az övéhez igazítsuk, annál inkább el kellene már most mindent követni annak biztosítására, hogy viszont a mi versenytársaink is tartsanak velünk lépést a szociálpolitikai követelményeknek érvényesítésében.

A kérdés mindenesetre elég fontos arra, hogy azzal az illetékesek, elsősorban pedig a mi szociálpolitikai egyesületeink is behatóan foglalkozzanak.

A gümőkórról és a gümős katonák házi ápolásáról.

Irta: **dr. Friedrich Vilmos** egyetemi magántanár, főorvos.

Azon egészségügyi ártalmaknak ismertetése, amely ártalmak a háború nyomán a katonai s polgári személyeket fenyegetik, az ellenük teendő intézkedések, rendszabályok, védelmi módok közlése és összefoglalása, a szakirodalomnak egy új, máris vaskos kötetekre terjedő fejezetét teremtette meg. Hygiénével, szociálpolitikával foglalkozók idejekorán felhívták az illetékes tényezők figyelmét az akkor még csak fenyegető, azóta pedig már bekövetkezett egészségügyi s ebből eredő nemzetgazdasági károkra.

Az első kétségtelen bizonyítékok, amelyek a fenyegető veszedelem bekövetkeztét igazolták, a fertőző betegségeknek nagyobb mértékű pusztítása és ezek következtében a halandóság emelkedése volt, még pedig úgy a polgári lakosság, mint a katonaság körében. A hevenyfertőző betegségek pusztítását az idejekorán alkalmazott rendszabályokkal sikerült aránylag gyorsan szűk korlátok közé szorítani, helyenként teljesen elfojtani. A népesség életerejét gyökerében fenyegető veszedelem nem is ezekben, hanem sokkal inkább az idült lefolyású fertőző betegségekben rejlik, amelyek közül óriási elterjedésénél, a fertőzés könnyű terjedésénél, lassú lefolyásánál, tehát hosszú tartamánál fogva, valamint az elkülönítés s gyógykezelés nehézségeinél fogva, a tuberkulózisnak van legnagyobb jelentősége.

A háborús évek folyamán megjelent közleményeimben¹⁾ kimutattam és statisztikai adatokkal igazoltam egyrészt a halandóságnak, illetve a halálozási számaránynak emelkedését, másrészt a gümőkór terjedésének növekedését. Erre vonatkozó kutatásaim alapján kétségtelennek tartom, hogy a most folyó háború alatt Európa legtöbb államában a halálozási százalék emelkedett, s az idevágó adatok azt a szomorú következtetést engedik meg, hogy nemcsak a csecsemőhalandóság terén áll Magyarország — közvetlenül Oroszország után — a második helyen, hanem az összhalandóság tekintetében is ugyancsak elől van a nemzetek sorában.

Összehasonlító táblázatok mellőzésével csakis Budapest székesfővárosra vonatkozó adatokat sorolom fel az összhalandóság emelkedésének és a gümőkór terjedésének igazolására.

Budapest összhalandósága korcsoportonként.

Év	0-1	1-5	5-10	10-15	15-20	ÖSSZESEN	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-55	ÖSSZESEN
1914	3602	1634	433	271	628	6568	1169	1133	1065	935	908	890	982	7082
1915	3107	1928	512	311	907	6765	1728	1419	1312	1203	1102	1065	1114	9043
1916	2288	2045	584	281	1014	6212	1649	1215	1211	1185	1208	1179	1123	8770
1917 jan. 1- szept. 30-ig.	2203	1546	498	355	986	5588	1502	1172	1077	996	1056	1120	1062	7985

Év	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80	80-85	85-90	90-95	95-100	100-on felül	Összegezte
1914	1019	1049	860	818	640	384	168	66	18	3	18665
1915	1060	1052	967	925	676	384	226	69	19	4	21089
1916	1140	1049	985	944	765	444	365	63	16	2	20845
1917 jan. 1- szept. 30-ig.	957	1037	1013	910	710	430	230	59	13	2	19044

Budapest összhalandóságát a háborús évek alatt feltűnő e táblázatból az a tanulság, hogy az 1915., 1916. és az 1917. évekre vonatkozó számok az 1914. évi e számokhoz képest folytonos emelkedést mutatnak. Az emelkedés az 1917. évre a legnagyobb; ugyanis az 1917. év első kilenc hónapjában az összhalálások száma nagyobb, mint az 1914. év tizenkét hónapjában volt.

Különválasztva azokat a korcsoportokat, amelyek részben, vagy egészében a katonaköteles korban lévőkre vonatkoznak, még inkább kiviláglik az, hogy az összhalandóság százaléka e korúaknál, akik gazdaságilag is a legértékesebbek, szintén évről-évre emelkedik. Ugyanis

az 1914. évben 20-50 éves korban elhaltak száma	6.100
15-50	»
az 1915. évben 20-50	»
15-50	»
az 1916. évben 20-50	»
15-50	»
az 1917. évben 20-50	»
15-50	»
az 1914. évben 20-50 éves korban elhaltak száma	6.100
15-50	»
az 1915. évben 20-50	»
15-50	»
az 1916. évben 20-50	»
15-50	»
az 1917. évben 20-50	»
15-50	»

¹⁾ Háború és tuberkulózis.
Adatok a háború és gümőkór egymáshoz való vonatkozásához. (Gyógyászat 1916. évi 21-22. száma). Gümőkór és munkásbiztosító pénztár. (Gyógyászat 1917. évi 42-43. sz.) A munkásbiztosító pénztárak feladata a gümőkór elleni küzdelemben. (Munkásügyi Szemle).

folyamán s a háború következtében óriási mértékben — eddig mintegy 60⁰/₀-kal — emelkedett.

Több mint valószínű, hogy a Budapestre vonatkozó ez adatok — talán még nagyobb arányokban — érvényesek az egész országra, annak ipari és mezőgazdasági gócpontjaira, ahol az egészségügyi intézmények, az ellenőrzés s az óvórendszabályok végrehajtása sokkalta fogypatékosabb, mint a fővárosban.

Az orvosi vezetésem alatt álló Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár vonatkozó számadatai, amelyek főleg ipari munkásokra vonatkoznak, ugyancsak e tény szomorú bizonyítékait szolgáltatják.

Év	Átlagos taglétszám január hóban	Meghaltak	Halálos gümőkór
1914	215.480	2275=1'06	382=0'38 ⁰ / ₀
1915	207.568	2402=1'16	1096=0'53 ⁰ / ₀
1916	191.732	2505=1'31	1239=0'64 ⁰ / ₀

Azok a statisztikai megállapítások, hogy évnegyedenként egy bizonyos napon hány igényjogosult pénztári tag részesül kezelésben gümőkór miatt, kiderítették, hogy egy-egy napon átlag a kezelt betegek 26⁰/₀-a gümőkóros.

A táppénzes betegekre vonatkozó külön számítások az 1917. augusztus 4-iki adatgyűjtés szerint azt eredményezték, hogy a táppénzes betegek 32⁰/₀-a gümőkóros s e betegség miatt volt munkaképtelen; ezek közül 110 olyan volt, kik a háború alatt teljesített katonai szolgálatból e betegségük miatt kerültek újból a polgári életbe s a pénztári tagok sorába. Ez az adat máris következtetést enged arra, hogy a háborús tuberkulózis, amelynek keletkezése kétségtelen, mennyire ki fogja meríteni úgyszólván egyedüli szociálegészségügyi intézményünknek, a pénztáraknak anyagi teherbírását.

A háborús tuberkulózis terjedését — minden megszorítás, részletes utasítás és figyelmeztetés ellenére is — elősegítheti az a honvédelmi és hadügyminiszteri rendelet, amely megengedi »a gümőkóros katonae gyének házi ápolásba való átadását« akkor, ha a fertőzésnek a környezetre s különösen a gyermekekre való átvitelétől tartani nem kell s ha a hozzátartozók írásbeli nyilatkozatban kijelentik, hogy a beteget kellőképen el tudják látni a szükségesekkel.

E rendeletekkel egyidejűleg a m. kir. belügyminiszter körrendeletet (99.178/1917. B. M. szám) intézett valamennyi vármegyei és városi törvényhatóságához, amelyben utasítja ezeket, hogy a házi ápolásba adott gümős katonae gyéneknél orvosi szakközegek meghallgatásával szabják meg esetről-esetre azokat az óvórendszabályokat, amelyek a körülmények szerint szükségesnek mutatkoznak. Az óvórendszabályokat illetőleg e rendelet utal az 1913. évi 191.049/1912. számú B. M. körrendeletre, amely részletezi, mily intézkedések fogantatandók gümős betegeknél a fertőzés terjedésének meggátolására. Az ebben foglaltak figyelembevételén kívül szükségesnek jelzi a rendelet: a gümős beteg részére külön hálólhelyiségnek, de legalább is a többiektől távol álló külön ágynak a biztosítását, vizes köpöcsészének kötelező használatát, a beteg fehérneműjének külön gyűjtését és mosatását, a lakás helyes, higiénikus használatát, rendszeres, bőséges szellőztetését, nedves seprővel való tisztogatást porverés nélkül, időnként fertőtlenítést és az egyéni óvószabályokra való kitanítást.

Ahol tüdőbeteg gondozó-intézet működik, ott a helyi hatóságok feladatává teszi a rendelet, hogy a hazaérkezett tüdőbeteg katonákat a gon-

dozókba utalják; ahol ily intézmény nincs, a hatóság illetékes orvosának közbenjöttével állapítja meg és ellenőrzi a követendő rendszabályokat.

A belügyminiszteri rendelet tudatja azt is, hogy a tüdőbeteg katonai egyének házi ápolásba adását megelőzően az elbocsátandó katona családi és lakásbeli viszonyaira vonatkozó adatokat az Országos Hadigondozó Hivatal szerzi be, amely e célból kérdőíveket küld a hatóságokhoz s ezek kötelessége, hogy az űrlapokat pontosan és lelkiismeretesen töltsék ki.

E rendelet kibocsátása célszerű, szükséges, helyes intézkedés volt. Az abban közölt rendelkezések igen üdvösek, sőt azok pontos és teljes érvényű végrehajtása — ha ez egyáltalán lehetséges volna — célra is vezetne. Ámde ismerve a megyei (járási, kör- és községi), valamint a városi hatóságok adminisztrációjának módját és mikéntjét s az egyes illetékes szervek érzékét a közegészségügyi kérdések iránt: nem jogos-e az az aggodalom, hogy e belügyminiszteri körrendeletben foglalt sokféle rendelkezés írott malaszt marad.

A rendeletben közölt eljárások és intézkedések sorrendjének egymásutánja szerint az első felmerülő kérdés az, hogy a Hadigondozó Hivatal által küldött űrlapok pontos és helyes kitöltését a kisebb városokban, a községekben — a helyszini felvétel alapján — ki fogja eszközölni. Vajjon akad-e minden kisvárosban hozzáértő egyén, aki a szükséges szakértelemmel jár el a helyszini felvételek körül s akinek a vizsgált lakás higiéniájára vonatkozó véleménye mértékadó lehet; vajjon az itt gyűjtött adatok alapján hány beteget utalhat majd a Hadigondozó Hivatal nyugodt lelkiismerettel, a fertőzés terjesztésének veszedelme nélkül otthonába? Ha az űrlapokban foglalt adatok elbírálásánál csak mérsékelt szigorral jár el a Hadigondozó Hivatal, valószínű, hogy igen kevés gümőkóros beteget küldhet házi ápolásra.

A tüdőbeteg katonaegyén házi ápolásba adásának ügyét a Hadigondozó Hivatal űrlapokon tudatja az illetékes hatósággal, valamint a kerületi munkásbiztosító pénztárakkal. A házi ápolásba adott tüdőbeteg katona — minthogy a hadsereg kötelékébe tartozik vagy onnan bocsátott el — az időben nem lehet a kerületi munkásbiztosító pénztár tagja s ha annakelőtte tagja is volt, katonai szolgálatának tartama alatt tagsága szünetel s nem újul meg addig, amíg biztosításra kötelezett üzem szolgálatába lép. Az önkéntes tagság lehetősége sem áll fenn ily egyénre nézve. A pénztárhoz való bejelentéssel tehát a Hadigondozó Hivatal voltaképp céltalan munkát végez, mivel e hazabocsátott katonaegyének nem tartoznak a pénztár kötelékébe s így a pénztár nem is gondoskodhatik ezek orvosi- és gyógyellátásáról. Ha az intéző körök idejekorán gondoltak volna erre, akadt volna megfelelő megoldás és bizony feltehető, hogy a munkásbiztosító pénztárak a cél fontosságánál és közegészségügyi jelentőségénél fogva vállalták volna a betegek kezeltetését és gyógyszerekkel való ellátását az esetben, ha az állam az ezzel kapcsolatos költségeket megtérítette volna.

A munkásbiztosító pénztárak méltán tarthatnak attól, hogy a házi ápolásba adott beteget a gondozására kötelezett család igyekszik mihamarabb a pénztár tagjai közé juttatni, hogy a gyógyellátás költségei ilykép a pénztárra háruljon. Arra is lehet eset, hogy az átmenetileg javulófélben lévő beteg önként munkába áll s ilykép ismét a munkásbiztosító pénztár kötelékébe, rövid idő múlva pedig a pénztár betegállományába jut. Ha az ily gümőkóros betegek gyógyellátási és táppénzköltségei a pénztárakat fogják terhelni, ez messze túlhaladja azok teherbíróképességét s a pénztárak anyagi összeomlására vezet.

A belügyminiszteri rendeletben foglalt további utasítások pontos és rendszeres végrehajtásának főakadálya elsősorban azoknak az orvosi szakközegeknek a hiánya, akiket a vidéki hatóságoknak meg kellene hallgatni.

A községi vagy járási hatósági közegek, így pl. a községi bírók, a jegyzők, a szolgabírók, de még a magasabb közigazgatási tisztviselők között is igen kevés akad, aki a gümős betegek lakását hygiénikus szempontok szerint el tudja bírálni. Vajjon e hatósági közegek kire bízzák majd a vizes köpőcsészék használatának, a nedves söprés alkalmazásának, a fehérnemű külön mosásának, a fertőtlenítésnek, stb.-nek ellenőrzését, amit a rendelet előír? Az eddigi intézkedések szerint — úgy látszik — mindez, a munkával amúgy is túlterhelt kör- és járásorvosok feladata lesz, noha ezek közül számosan saját körükön vagy járásukon kívül még az üresedésben lévők orvosi teendőit is kötelesek ellátni. Az üresedésben lévő körök száma még mindig igen nagy s az ezekben előforduló teendők ellátása oly feladatok elé állítja a vidéken dolgozó orvosokat, amelyeket azok saját egészségük és épségük feláldozásával is alig képesek megoldani.

A szükséges intézkedések végrehajtása és ellenőrzése, a betegnek s a betegek környezetének kioktatása oly óriási és oly természetű munka, amely külön e célra szervezendő orvosi, illetőleg egészségügyi személyzetnek is teljesen lefoglalná munkaerejét és minden idejét. A rendeletben előírt teendők egy része azonban voltaképp nem is orvosnak való, azt a tüdőbeteg gondozókban orvosok által kellően kiképzett segéd személyzet is el tudná látni.

A rendelet a tüdőbeteg gondozók elé is nagy feladatokat tűzött. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy jelenleg Budapesten és a vidéken összesen 41 tüdőbeteg gondozó intézet működik (17 kész ily intézet működése a háborús viszonyok miatt szünetel), akkor kiderül, hogy a gümőkóros betegek számához képest a gondozó intézetek jelenlegi száma elenyészően csekély s ezek a betegeknek csak egy kis töredékét képesek ellátni.

Azok az ártalmak tehát, amelyek kiküszöbölésére e rendelet törekszik, csupán e rendelettel elháríthatók nem lesznek; ennek pedig az lesz a szomorú következménye, hogy a falusi és kisvárosi házakba, úgyszintén a nagyváros bérkaszárnyaiba hazakerülő gümős katonaegyének a fertőzést továbbterjesztik s ezzel a gümösbetegek számát növelik. Mindig és mindenütt az az elv volt az uralkodó, hogy a fertőző gümős betegeket távolítsák el családjuk környezetéből s addig tartsák kórházban, vagy gyógyintézetben, míg fertőzőképességük megszűnik. Nálunk most ennek ellenkezője történik. Már pedig a nyílt gümőkórban szenvedő katona, ha nem jut kedvezőbb szociális viszonyok közé, ha a pusztító gümős folyamat nem áll meg, évekig sinylődhetik s ez alatt állandóan forrása a fertőzésnek. Még az esetben is, ha a polgári hatóság minden lehetőt elkövet a fertőzés továbbterjesztése ellen, a levegőtlen, rosszul szellőzött, sötét szobák, amelyben a beteg családjával meghuzódik, a hiányos táplálkozás, a tisztátlanság, a kellő értelmiség hiánya, semmissé tehet minden hatósági intézkedést. Félt tehát, hogy amit a háborús veszteségeknek pótlására terveznek, esetleg meg is valósítanak, annak hatását megsemmisíti a gümőkór nagyobb mértékű terjedése, amit az adott viszonyok között nagyban elősegít a gümőkóros katonák házi ápolásba adása.

Hogy mily felkészültséggel nézünk a fenyegető veszedelem elé, azt jellemzi — a többi között — az egészségügyi szolgálatnak célszerűtlen szervezése, elosztása, az egységes vezetés és a központosítás hiánya.

Az egészségügyi szolgálat egyes ágainak felsőbb hatóságai a legkülönbözőbb minisztériumban vannak; néhány példa erre: a mezőgazdasági munkások betegsegélyezése, a fürdők ügye a földművelésügyi-, a gyógyhelyek s gyógyforrások ügye a belügy-, a munkásbiztosítás, a baleset-elhárítás, az iparhygiéne, a fiatalok munkások védelme a kereskedelemügyi-, az iskolaegészség és ifjúság testnevelési ügyek a vallás- és közoktatásügyi-, a börtönegészségügy az igazságügy-, a bányatársládák a pénz-

ügyminisztérium hatáskörébe tartoznak; a közegészségügy intézésének legfelsőbb fóruma pedig a belügyminisztérium.

E széttagolás lehetetlenné teszi, de legalább is meggátolja a közegészségügy egységes irányítását és vezetését, mert még oly kérdésekben is, amelyeknél az egyes minisztériumok között a megállapodás létrejött, az ügymenet és az adminisztráció bonyodalmas, lassú volta az elintézést késlelteti.

A közegészségügy kiépítésének és fejlesztésének fontos érdekei teszik szükségessé, hogy az annak körébe tartozó ügyeket egységesen irányítsák és vezessék; ez csakis egy erre a célra létesítendő központi szerv — minisztérium vagy központ — útján valósítható meg. Gyakorlati haszna pedig akkor volna ennek, ha a függő kérdések célszerű megoldásához, a szükséges intézmények létesítéséhez, szóval a teendők végrehajtásához a kellő anyagi eszközök is rendelkezésre állnának. Tanácsokkal, utasításokkal és rendeletekkel, de az azok végrehajtásához szükséges pénz nélkül még soha, sehol sem tudták a betegségek terjedésének elejét venni, sem az ország elhanyagolt közegészségi viszonyait rendbehozni.

A legfelsőbb fokon intézkedő hatóság tevékenysége különben sem merülhet ki abban, hogy rendeletek kibocsátására szorítkozik. Ugyanis a legjobban kigondolt s a legcélszerűbb intézkedésekre kötelező rendeletnek is csak akkor van fogantaja és várható eredménye, ha annak végrehajtását kellőképpen előkészítették s ha már eleve gondoskodtak arról, hogy mindannak, amit a rendelet előír, érvényt szerezhessenek.

Az, hogy a gümős katonákat házi ápolásba adják, — lényegében — kevésbé eshetnék kifogás alá akkor, ha már előzetesen megvalósították volna mindazon hygiénikus rendszabályokat és intézményeket, amelyek ehhez szükségesek, vagyis, ha a kellő személyzet s mindaz a tárgyi felszerelés, amely a házi ápoláshoz hygiénikus szempontok szerint nélkülözhetetlen, már rendelkezésre állana.

A helyes megoldás tehát úgy képzelhető, hogy mindenekelőtt a szükséges orvosi személyzet számát növelik, s oly orvosokat alkalmaznak, akik a gümőkór elleni küzdelemnek szentelik tevékenységüket, ezután az egészségügyi segédszemélyzet szervezésének és kiképzésének, fertőtlenítő és egyéb egészségügyi felszerelések s berendezések (pl. közös mosdók) létesítésének, a meglévő tüdőbeteg gondozó intézetek kibővítésének, hatáskörük kiszélesítésének s nagyszámu új ily intézetek létesítésének, végül a lakáskérdés rendezésének és a néplakások építésének kellene következnie. Amikor mindez már megvan, csak akkor kerülhet a sor a házi ápolás megvalósítására s az azt szabályozó miniszteri rendeletek kibocsátására.

A gümőkór elleni küzdelem céljának elérését segítené elő, ha a jelenlegi csekély számú kórházi tüdőbeteg-osztályokat kibővítenék s ahol csak lehetséges, a kórházakat gümős betegek befogadására szolgáló osztállyal egészítenék ki; továbbá, ha gümős betegek részére úgynevezett betegotthonokat létesítenének minél nagyobb számban. A betegotthonok berendezése és felszerelése a helyi viszonyokhoz alkalmazandó. Minden nagyobb járás székhelyén akadna ily célra felhasználható épület, amelynek orvosi és egészségügyi felszerelését államköltségen szereznék be, míg a belső berendezés — butorok, ágy és fehérművek — pénz- vagy természetbeni adományokból társadalmi úton gyűjthető össze. A betegotthonokban ápolott fentjárom betegeket, ha állapotuk s az időjárás megengedi, kerti munkával foglalkoztathatnák; a betegnek így megkeresett munkabére rászoruló hozzátartozóinak segélyezésére fordítható. Különösen jó eredmény várható ez intézményektől a mezőgazdasági munkásoknál, akiknek betegségi biztosítását még eddigelé sem szabályozták törvényileg, noha a közegészségügy jelentős javítása el sem képzelhető a gazdasági mun-

kások betegségi biztosításának törvényes intézkedéseken alapuló rendezése nélkül.

A gümőkór elleni küzdelem érdekében nálunk eddigelé főként bizottságokat szerveztek, központokat létesítettek. állásokat és tisztségeket teremtettek. értekezleteket, nagygyűléseket tartottak. Ezeken igen sok és bölcs eszmét vetettek fel, javaslatokkal álltak elő, külföldön jól bevált intézmények meghonosítását ajánlották, — de ennél több nem történt. Az elhangzott szavakat, papírra rögzített gondolatokat nem követte a gyors cselekvés, a jól átgondolt megvalósítás.

E téren is Ausztriában már többet tett a kormány és céltudatos intézkedések elrendelésén kívül eddig 18 millió koronát fordított a gümőkór leküzdésének céljaira, ezen felül 22 új szanatórium építésén dolgozik az osztrák belügyminisztérium. Jóllehet tapasztalatokkal igazolt tény, hogy a gümőkór elleni küzdelem sikere elsősorban az e célra fordított összeg nagyságától függ, Magyarországon a gümőkór elleni küzdelem céljaira eddig évente 700.000 koronát vettek fel a költségvetésbe, úgy, hogy egy betegre évente két korona sem jutott.

Azt a munkát, amelyre e téren csakis a kormány hivatott és illetékes, azokat az áldozatokat, amelyeket a népegészségügy javítására meghozni az államnak legsajátosabb érdeke, az állam eddigelé nagyrészt a jótékonytársadalmi gyakorlatra hárította át. Ami két évtized óta a tuberkulózis leküzdésére létesült, azt nagyrészt társadalmi úton teremtették meg.

Az illetékes körök végre is lássák be, hogy a gümőkór sokféle következményes bajain, valamint az azok nyomán járó nemzetgazdasági károkon a még oly jól szervezett társadalmi vagy jótékonytársadalmi mozgalom csak enyhíthet, de gyökeresen nem segíthet.

A gümőkór elleni küzdelem problémáinak megoldása, az ezzel kapcsolatos költségek fedezése az állam, illetve a kormány kötelessége. Az erre irányuló törekvéseket a társadalom jótékonytársadalmi csupán támogathatja. Az ily célokra fordított pénzösszeg az állam részére mindenkor jól gyümölcsöző tőkebefektetésnek bizonyult, amelynek kamatait a népesség erősödése és kívánatos fejlődése hozza meg.

Választójog és munkásbiztosítás.

Az országgyűlési képviselők választására vonatkozó új törvényjavaslat 6. §-ában megállapítja, hogy ipari üzlet vagy vállalat körében állandóan alkalmazott, tehát a választójogra jogosult férfinak azt tekinti, aki akár ugyanegy, akár több munkaadónál, az utolsó két évi időtartamon belül — bár megszakításokkal — legalább tizenkét hónapon át, vagy az utolsó egy évi időtartamon belül — bár megszakításokkal — legalább hat hónapon át alkalmazásban állott. A választójoghoz megkívánt ennek a különös kelléknek (jogcímnek) igazolását a kerületi munkásbiztosító vagy vállalati betegsegélyező pénztárra, bányatársládára, illetőleg állami dohánygyári betegsegélyező pénztárra bizza a javaslat. A pénztárak hatáskörére vonatkozólag a törvényjavaslat 26. §-a a következőkben intézkedik:

»Ipari üzlet vagy vállalat körében alkalmazottra nézve az állandó alkalmazás (6. §. 1. bekezdés) igazolása rendszerint annak kimutatásával történik, hogy az alkalmazott az utolsó két évi időtartamon belül — bár megszakításokkal — legalább tizenkét hónapon át, vagy az utolsó egy évi időtartamon belül — bár megszakításokkal — legalább hat hónapon át kerületi munkásbiztosító vagy vállalati betegsegélyező pénztárnak, a bányatörvény alapján létesített bányabetegsegélyező pénztárnak (társláda), illetőleg állami dohánygyárban fennálló beteg-

segélyző pénztárnak — betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső — biztosított tagja volt. Az említett pénztárak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső tagjaikat akként kötelesek nyilvántartani, hogy azoknak a huszonharmadik életévüket betöltött biztosított férfiaknak jegyzéke, akik a választójog szempontjából megkívánt állandó alkalmazás kellékének megfelelnek, a választók összeírásának céljára községenként, illetőleg szavazóköri szinten minden évben összeállítható legyen.

A pénztárak nyilvántartásának és az annak alapján készülő jegyzéknek céljára a betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső mindazok a férfiak, akik életük huszonharmadik évét betöltötték, minden évben a január hó 10. napjának megfelelő adatok szerint január hó 10–12. napjain bejelentést kötelesek tenni a pénztárhoz azokról az adatokról, amelyekből megállapítható, vajjon választójoguk van-e. A bejelentést hivatalos jelentkezőlapnak sajátkezű kitöltésével kell megtenni és a bejelentés helyességét sajátkezű aláírással kell megerősíteni. Azok helyett, akik írni nem tudnak, vagy a jelentkezőlapot testi fogyatkozás miatt vagy más okból sajátkezűleg kitölteni és aláírni nem képesek, a jelentkezőlapot a munkaadó vagy megbízottja tölti ki. Ilyenkor meg kell említeni, hogy a jelentkezőlap sajátkezű kitöltése és aláírása mily okból maradt el. A munkaadó vagy megbízottja a jelentkezőlapban foglalt adatok valóságát a lehetőség szerint ellenőrizni, ennek megtörténtét a jelentkezőlapon sajátkezű aláírásával tanúsítani és a jelentkezőlapokat haladéktalanul a pénztárhoz juttatni köteles. A pénztár a jelentkezőlapokat az 1. bekezdésben említett jegyzékhez mellékeli.

Minden munkaadó és minden alkalmazott a jelentkezőlap kitöltésén és beszo­lgáltatásán felül is köteles a pénztár részéről kívánt adatokat késedelem nélkül szolgáltatni.

A nyilvántartás, valamint a jegyzék összeállításának részletes szabályait, úgyszintén az említett adatszolgáltatások módozatait a kereskedelemügyi miniszter rendelettel állapítja meg.*

»Az a munkaadó, vagy a munkaadónak az a megbízottja, valamint az az alkalmazott, aki a jelen §-ban említett jelentkezőlapnak a megszabott időben és módon való kitöltését és beszo­lgáltatását, továbbá a pénztár részéről kívánt adatoknak a megszabott időben és módon való szolgáltatását alapos ok nélkül elmulasztja — amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik — kihágás miatt kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. E kihágás miatt az eljárás az 1884. XVII. t.-cikkben meghatározott iparügyi kihágások elbírálására hivatott hatóságok hatáskörébe tartozik.«

A javaslat 32. §-a a hivatalos adatszolgáltatás kötelezettsége tekintetében — tehát a pénztárakra vonatkozólag is — a következő rendelkezést tartalmazza :

»A választók névjegyzékének szerkesztésénél közreműködő hatóság vagy közeg megkeresésére, illetőleg felhívására minden hatóság, közhivatal, közhivatalnok, lelkész, nyilvános jellegű intézmény, egyesület, alapítvány, nyilvános számadásra kötelezett vállalat, úgyszintén minden magánszemély is, köteles kiszolgáltatni a rendelkezésére álló azokat az adatokat, amelyek annak megállapítására szükségesek, vajjon valakinek választójoga van-e. Ily megkeresés, illetőleg felhívás akár egyes személyekre nézve, akár általánosságban intézhető. A megkeresésnek, illetőleg felhívásnak soronkívül, sürgősen kell eleget tenni. A megkeresés, illetőleg a felhívás teljesítéseért díjfelszámításnak nincs helye és az ily célból kiállított okiratok bélyegmentesek.

Aki az 1. bekezdésben említett megkeresésben vagy felhívásban kívánt adatoknak a megszabott időben és módon való szolgáltatását alapos ok nélkül elmulasztja — amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik — kihágás miatt kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntetőbíró­ságnak, a székesfővárosi m. kir. államrendőrség működési területén a m. kir. államrendőrségnek hatáskörébe tartozik. Állami, törvényhatósági, vagy községi szolgálatban álló közhivatalnok ellen a kihágási eljárás helyett fegyelmi eljárásnak van helye.

Hivatalból! tartoznak évenként legkésőbb január hó 31. napjáig a központi választmánynak, illetőleg a községi (kör-) jegyzőnek (városi tanács) megküldeni :
1. minden hatóság, közhivatal, nyilvános jellegű intézmény, egyesület, ala-

pítvány és nyilvános számadásra kötelezett vállalat azon férfi és női alkalmazottakról készített jegyzéket, akik a választói joghoz megkívánt kellékeknek megfelelnek, kivéve az ipari üzlet vagy vállalat körében alkalmazott azokat a férfiakat, akik betegség esetére szóló biztosítási kötelezettség alá esnek;

...7. minden kerületi munkásbiztosító és vállalati betegségélyző pénztár, a bányatörvény alapján létesített minden bányabetegségélyző pénztár (társláda) és állami dohánygyárban fennálló minden betegségélyző pénztár a betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső biztosított tagjainak a 26. §-ban említett jegyzékét.«

A javaslat általános indokolása a fentiekhez (85. oldal) még a következőket jegyzi meg:

»Az állandóság ismervének kutatásánál ugyancsak tekintettel voltunk az ipari alkalmazottak azon régi óhajtására, hogy az igazolás céljaira használjuk fel az ipari alkalmazottakat nyilvántartó intézményeket. Részletesen szabályozzuk a nyilvántartás és a bejelentés módozatait és itt is következetesen végrehajtottuk javaslatunk alapgondolatát, hogy már az összeírás előkészítésének során hivatalból kell kutatni és megállapítani, kik felelnek meg a választójog kellékeinek. Az ipari alkalmazottak külön választójogának éppen az az értéke és jelentősége. Az ipari alkalmazottak nagyobb tömegekben, főleg nagyobb városokban laknak, a választók hivatalos nyilvántartása sokkal nehezebb, mint kisebb községekben. Lakóhelyüket és lakásukat foglalkozásuk természeténél fogva sűrűbben változtatják, mint a népesség egyéb osztályai. Ezért kell számukra megadni annak a lehetőségét, hogy fárasztó utánjárás nélkül az érdekükben alkotott intézmények nyilvántartásainak felhasználásával igazolják választójogukat.«

A részletes indokolás a javaslat 26. §-ához a következő magyarázatokat tartalmazza:

•A 26. §. a törvényjavaslat 2. §-ának 6. pontjában és 6. §-ában meghatározott választói jogcímek közül az ipari üzlet vagy vállalat körében való állandó alkalmazás igazolásáról rendelkezik. E jogcím igazolása a törvényjavaslat szerint általában a munkásbiztosító pénztárak útján fog történni, emellett azonban fenntartja a törvényjavaslat más igazolási módok lehetőségét is.

Azok, akik ipari üzlet vagy vállalat körében, ideértve a bányászatot, a kereskedelmet és az iparszerűen folytatott közlekedést is, vannak alkalmazva, az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései értelmében túlnyomó részben betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. A most idézett törvénycikknek az a rendelkezése, hogy a betegség esetére való biztosítási kötelezettség csupán azokra az alkalmazottakra vonatkozik, akiknek fizetése vagy bére évenként kétezernégyszáz koronát meg nem halad, illetve naponként nyolc koronánál nem több, az ipari munkabérek jelentékeny emelkedése következtében sürgős reformra szorul és előreláthatólag még a jelen törvényjavaslat törvényerőre emelkedését megelőzőleg — a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1917. évi VII. t.-c. 2. §-a alapján kibocsátott rendelettel — oly értelemben fog módosítani, hogy az ipari munkások fizetésük vagy bérük magasságára tekintet nélkül fognak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esni. Ilykép azok az intézmények, amelyeknél az ipari alkalmazottaknak betegség esetére való kötelező biztosítása történik, nevezetesen az Országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár szervezetébe tartozó kerületi munkásbiztosító pénztárak és vállalati betegségélyző pénztárak — ideértve az 1907. t.-c. 196. §-a alapján továbbműködő magánegyesületi betegségélyző pénztárakat is —, továbbá a bányatörvény alapján létesített bányabetegségélyző pénztárak (társládák), végül az állami dohánygyárakban fennálló betegségélyző pénztárak — elenyésző jelentőségű kivételekkel — egyenként nyilván fogják tartani az ipari alkalmazottakat, valamint alkalmazásuknak tartamát is. Ebben a körülményben az ipari alkalmazottakra nézve megállapított választói jogcímek oly igazolási módja kínálkozik, amely lehetővé teszi, hogy a választójoghoz megkívánt kellékeknek megfelelő ipari alkalmazottak túlnyomó része a választók névjegyzékébe hivatalból felvéttessék. A törvényjavaslat azokból az ipar, üzlet vagy vállalat körében való alkalmazás igazolásának gerincévé a munkásbiztosító pénztáraktól származó adatokat kívánja tenni. Elrendeli nevezetesen a törvényjavaslat, hogy a fentebb felsorolt munkásbiztosító pénztárak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső tagjaikról oly nyilvántartást vezessenek, amelynek alapján a választók

összeírásának céljára községenként, illetőleg szavazóköri szinten minden évben összeállítható azoknak a huszonharmadik életévüket betöltött — betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső — biztosított férfiakkal a jegyzéke, akik a választójog szempontjából megkívánt állandó alkalmazás kellékének megfelelnek.

Abból a célból, hogy a munkásbiztosító pénztárak részéről összeállított ezen jegyzékek a választójog megállapításához szükséges egyéb adatok szempontjából is megbízható adatokat tartalmazzanak, valamint e jegyzékek adatainak ellenőrzése érdekében a törvényjavaslat a betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső és életük huszonharmadik évét betöltött ipari férfialkalmazottaknak köteletségévé teszi, hogy minden évben a január hó 10-ik napjának megfelelő adatok szerint, január hó 10—12-ik napján bejelentést tegyenek a munkásbiztosító pénztárakhoz azokról az adatokról, amelyekből megállapítható, hogy választójoguk van-e. Annak következtében, hogy az e célra szolgáló jelentkezőlapot sajátkezűleg kell az alkalmazottnak kitölteni és aláírni, az írni nem tudó, vagy a jelentkezőlap sajátkezű kitöltésére egyéb okból nem képes alkalmazottak helyett pedig a jelentkezőlapot a munkaadó vagy megbízottja tölti ki, újabb mód nyílik arra, hogy az írni és olvasni nem tudók kiválasztassanak anélkül, hogy az összeíró küldöttség előtt kellene az írni és olvasni tudás kellékének fenforgását vizsgálat tárgyává tenni. Az a körülmény pedig, hogy a jelentkezőlapokon bejelentett adatok valóságát a munkaadó vagy megbízottja lehetőség szerint ellenőrzi és ennek megtörténtét a jelentkezőlapon sajátkezű aláírásával tanúsítani köteles, hozzá fog járulni ahhoz, hogy az ipari alkalmazottakra nézve megbízható személyi adatok álljanak az összeíró küldöttség rendelkezésére.

Ezen rendszeres adatszolgáltatáson felül is köteles a törvényjavaslat szerint minden munkaadó és minden alkalmazott késedelem nélkül szolgáltatni a pénztárak részéről kívánt adatokat.

Minthogy az ipari alkalmazottaknak a munkásbiztosító pénztárak által a választójog céljából történő nyilvántartásával, továbbá a választók összeírása céljára készülő jegyzék összeállításával, valamint a szükséges adatszolgáltatással kapcsolatban számos oly részletkérdés merül fel, amelyet nem volna célszerű törvényben szabályozni, a törvényjavaslat felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert, hogy a nyilvántartást, valamint a jegyzék összeállításának részletes szabályait, úgyszintén a pénztárak részére való adatszolgáltatás módozatait rendelettel állapítsa meg.

A 26. §-ban meghatározott adatszolgáltatási kötelezettségek pontos teljesítése érdekében a §. utolsó bekezdése azt a rendelkezést tartalmazza, hogy az a munkaadó, vagy a munkaadónak az a megbízottja, valamint az az alkalmazott, aki a jelentkezőlapon a megszabott időben és módon való kitöltését és beszolgáltatását, továbbá a pénztár részéről kívánt adatoknak a megszabott időben és módon való szolgáltatását alapos ok nélkül elmulasztja — amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik — kihágás miatt kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. E kihágás miatt az eljárást célszerűségi okból az iparügyi kihágások miatt eljáró hatóságok hatáskörébe kellett utalni. Ugyanis a most említett hatóságok járnak el a munkásbiztosító pénztárak részére az 1907: XIX. t.-cikkben megszabott bejelentések elmulasztása miatt folyamatba tett kihágási ügyekben is, aminek következtében — tekintettel arra, hogy a munkásbiztosító pénztár részéről a választók összeírásának céljára és egyéb célra kívánt bejelentések a gyakorlatban előreláthatólag nem fognak élese elkülönítve történni — hatásköri összeütközések állnának elő, ha a 26. §. utolsó bekezdésében meghatározott kihágás elbírálása más hatóság elé utaltatnék.

Ha a törvényjavaslatnak ezek az intézkedései törvényerőre emeltetnek, a munkásbiztosító pénztárak az eddigi szociális tevékenységükön kívül fontos közjogi teendők végzésével is meg lesznek bízva. Kétségtől a pénztárak önkormányzati szervei és tisztviselői a legnagyobb odaadással és lelkiismeretességgel igyekeznek majd ennek az új hatáskörnek is megfelelni, — feltétlenül szükséges azonban, hogy a pénztáraknak minden mód és lehetőség megadassék erre.

Megállapítható, hogy a munkásbiztosító pénztárak mai ügykezelése és

pítvány és nyilvános számadásra kötelezett vállalat azon férfi és női alkalmazottakról készített jegyzéket, akik a választói joghoz megkívánt kellékeknek megfelelnek, kivéve az ipari üzlet vagy vállalat körében alkalmazott azokat a férfiakat, akik betegség esetére szóló biztosítási kötelezettség alá esnek;

...7. minden kerületi munkásbiztosító és vállalati betegsegélyző pénztár, a bányatörvény alapján létesített minden bányabetegsegélyző pénztár (társláda) és állami dohánygyárban fennálló minden betegsegélyző pénztár a betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső biztosított tagjainak a 26. §-ban említett jegyzékét.

A javaslat általános indokolása a fentiekhez (85. oldal) még a következőket jegyzi meg:

»Az állandóság ismervének kutatásánál ugyancsak tekintettel voltunk az ipari alkalmazottak azon régi óhajására, hogy az igazolás céljaira használjuk fel az ipari alkalmazottakat nyilvántartó intézményeket. Részletesen szabályozzuk a nyilvántartás és a bejelentés módozatait és itt is következetesen végrehajtottuk javaslatunk alapgondolatát, hogy már az összeírás előkészítésének során hivatalból kell kutatni és megállapítani, kik felelnek meg a választójog kellékeinek. Az ipari alkalmazottak külön választójogának éppen az az értéke és jelentősége. Az ipari alkalmazottak nagyobb tömegekben, főleg nagyobb városokban laknak, a választók hivatalos nyilvántartása sokkal nehezebb, mint kisebb községekben. Lakóhelyüket és lakásukat foglalkozásuk természeténél fogva sűrűbben változtatják, mint a népesség egyéb osztályai. Ezért kell számukra megadni annak a lehetőségét, hogy fárasztó utánjárás nélkül az érdekükben alkotott intézmények nyilvántartásainak felhasználásával igazolják választójogukat.

A részletes indokolás a javaslat 26. §-ához a következő magyarázatokat tartalmazza:

»A 26. §. a törvényjavaslat 2. §-ának 6. pontjában és 6. §-ában meghatározott választói jogcímeik közül az ipari üzlet vagy vállalat körében való állandó alkalmazás igazolásáról rendelkezik. E jogcím igazolása a törvényjavaslat szerint általában a munkásbiztosító pénztárak útján fog történni, emellett azonban fenntartja a törvényjavaslat más igazolási módok lehetőségét is.

Azok, akik ipari üzlet vagy vállalat körében, ideértve a bányászatot, a kereskedelmet és az iparszerűen folytatott közlekedést is, vannak alkalmazva, az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései értelmében túlnyomó részben betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. A most idézett törvényeknek az a rendelkezése, hogy a betegség esetére való biztosítási kötelezettség csupán azokra az alkalmazottakra vonatkozik, akiknek fizetése vagy bére évenként kétezernégyszáz koronát meg nem halad, illetve naponként nyolc koronánál nem több, az ipari munkabérek jelentékeny emelkedése következtében sürgős reformra szorul és előreláthatólag még a jelen törvényjavaslat törvényerőre emelkedését megelőzőleg — a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1917. évi VII. t.-c. 2. §-a alapján kibocsátott rendelettel — oly értelemben fog módosítani, hogy az ipari munkások fizetésük vagy bérük magasságára tekintet nélkül fognak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esni. Ilyképp azok az intézmények, amelyeknél az ipari alkalmazottaknak betegség esetére való kötelező biztosítása történik, nevezetesen az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár szervezetébe tartozó kerületi munkásbiztosító pénztárak és vállalati betegsegélyző pénztárak — ideértve az 1907. : XIX. t.-c. 196. §-a alapján továbbműködő magánegyesületi betegsegélyző pénztárakat is —, továbbá a bányatörvény alapján létesített bányabetegsegélyző pénztárak (társládák), végül az állami dohánygyárakban fennálló betegsegélyző pénztárak — elenyésző jelentőségű kivételekkel — egyenként nyilván fogják tartani az ipari alkalmazottakat, valamint alkalmazásuknak tartamát is. Ebben a körülményben az ipari alkalmazottakra nézve megállapított választói jogcímeik oly igazolási módja kínálkozik, amely lehetővé teszi, hogy a választójoghoz megkívánt kellékeknek megfelelő ipari alkalmazottak túlnyomó része a választók névjegyzékébe hivatalból felvétessék. A törvényjavaslat azokból az ipar, üzlet vagy vállalat körében való alkalmazás igazolásának gerincévé a munkásbiztosító pénztáraktól származó adatokat kívánja tenni. Elrendeli nevezetesen a törvényjavaslat, hogy a fentebb felsorolt munkásbiztosító pénztárak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső tagjaikról oly nyilvántartást vezessenek, amelynek alapján a választók

összeírásának céljára községenkint, illetőleg szavazóköri szerint minden évben összeállítható azoknak a huszonharmadik életévüket betöltött — betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső — biztosított férfiaknak a jegyzéke, akik a választójog szempontjából megkívánt állandó alkalmazás kellékének megfelelnek.

Abból a célból, hogy a munkásbiztosító pénztárak részéről összeállított ezen jegyzékek a választójog megállapításához szükséges egyéb adatok szempontjából is megbízható adatokat tartalmazzanak, valamint e jegyzékek adatainak ellenőrzése érdekében a törvényjavaslat a betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá eső és életük huszonharmadik évét betöltött ipari férfialkalmazottaknak kötelességévé teszi, hogy minden évben a január hó 10-ik napjának megfelelő adatok szerint, január hó 10—12-ik napján bejelentést tegyenek a munkásbiztosító pénztárakhoz azokról az adatokról, amelyekből megállapítható, hogy választójoguk van-e. Annak következtében, hogy az e célra szolgáló jelentkezőlapot sajátkezűleg kell az alkalmazottnak kitölteni és aláírni, az írni nem tudó, vagy a jelentkezőlap sajátkezű kitöltésére egyéb okból nem képes alkalmazottak helyett pedig a jelentkezőlapot a munkaadó vagy megbízottja tölti ki, újabb mód nyílik arra, hogy az írni és olvasni nem tudók kiválasztassanak anélkül, hogy az összeíró küldöttség előtt kellene az írni és olvasni tudás kellékének fenforgását vizsgálat tárgyává tenni. Az a körülmény pedig, hogy a jelentkezőlapokon bejelentett adatok valóságát a munkaadó vagy megbízottja lehetőség szerint ellenőrzi és ennek megtörténtét a jelentkezőlapon sajátkezű aláírásáival tanúsítani köteles, hozzá fog járulni ahhoz, hogy az ipari alkalmazottakra nézve megbízható személyi adatok álljanak az összeíró küldöttség rendelkezésére.

Ezen rendszeres adatszolgáltatáson felül is köteles a törvényjavaslat szerint minden munkaadó és minden alkalmazott késedelem nélkül szolgáltatni a pénztárak részéről kívánt adatokat.

Mint hogy az ipari alkalmazottaknak a munkásbiztosító pénztárak által a választójog céljából történő nyilvántartásával, továbbá a választók összeírása céljára készülő jegyzék összeállításával, valamint a szükséges adatszolgáltatással kapcsolatban számos oly részletkérdés merül fel, amelyet nem volna célszerű törvényben szabályozni, a törvényjavaslat felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert, hogy a nyilvántartást, valamint a jegyzék összeállításának részletes szabályait, úgyszintén a pénztárak részére való adatszolgáltatás módozatait rendelettel állapítsa meg.

A 26. §-ban meghatározott adatszolgáltatási kötelezettségek pontos teljesítése érdekében a §. utolsó bekezdése azt a rendelkezést tartalmazza, hogy az a munkaadó, vagy a munkaadónak az a megbízottja, valamint az az alkalmazott, aki a jelentkezőlaphoz a megszabott időben és módon való kitöltését és besolgáltatását, továbbá a pénztár részéről kívánt adatoknak a megszabott időben és módon való szolgáltatását alapos ok nélkül elmulasztja — amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik — kihágás miatt kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. E kihágás miatt az eljárást célszerűségi okból az iparügyi kihágások miatt eljáró hatóságok hatáskörébe kellett utalni. Ugyanis a most említett hatóságok járnak el a munkásbiztosító pénztárak részére az 1907: XIX. t.-cikkben megszabott bejelentések elmulasztása miatt folyamatba tett kihágási ügyekben is, aminek következtében — tekintettel arra, hogy a munkásbiztosító pénztár részéről a választók összeírásának céljára és egyéb célra kívánt bejelentések a gyakorlatban előreláthatólag nem fognak élese elkülönítve történni — hatásköri összeütközések állanak elő, ha a 26. §. utolsó bekezdésében meghatározott kihágás elbírálása más hatóság elé utaltatnék.

Ha a törvényjavaslatnak ezek az intézkedései törvényerőre emeltetnek, a munkásbiztosító pénztárak az eddigi szociális tevékenységükön kívül fontos közjogi teendők végzésével is meg lesznek bízva. Kétségkívül a pénztárak önkormányzati szervei és tisztviselői a legnagyobb odaadással és lelkiismeretességgel igyekeznek majd ennek az új hatáskörnek is megfelelni, — feltétlenül szükséges azonban, hogy a pénztáraknak minden mód és lehetőség megadassék erre.

Megállapítható, hogy a munkásbiztosító pénztárak mai ügykezelése és

főleg a tagok nyilvántartása teljes újjászervezésre szorul, ha a választó jogosultakat nyilvántartania és ezekről évenként jegyzéket készítenie kell. Hiszen az a körülmény, hogy a kerületi munkásbiztosító és vállalati betegsegélyező pénztárak nagy részének *egyéni nyilvántartása ezidőszerint nincs*, már magában véve is súlyossá teszi a helyzetet. De azoknál a pénztáraknál, ahol egyéni nyilvántartás van, ez a nyilvántartás közjogi megállapításokra nem alkalmas, egyrészt azért mert hiányos, másrészt, mert megbízható adatokat nem tartalmaz. A nyilvántartás e hiányainak megszüntetésére nemcsak a kereskedelemügyi miniszternek kell megfelelő rendeleteket kibocsátani, de az 1907 : XIX. t.-c. 13. §-át is megfelelően módosítani kell, mert mindaddig, míg a munkaadóknak joguk van alkalmazottaikat heti vagy havi bérfizetési jegyzékekkel a pénztárhoz bejelenteni, a pénztárak megfelelő nyilvántartást nem készíthetnek. A másik követelmény pedig az, hogy a munkaadók köteleztessenek arra, hogy a személyi adatokat a pénztárhoz *megbízhatóan* jelentsék be és nem minden egyes bejelentés alkalmával másként, mert enélkül ugyancsak zavaros és megbízhatatlan lesz az egyéni nyilvántartás.

Véleményünk szerint mindezekben a bajokon jóakarattal lehet segíteni. Sokkal súlyosabb követelés, hogy a pénztárak a választói jogosultak összeírására a szükséges jegyzéket *községenként, illetőleg szavazóköri körök szerint tartoznak minden évben összeállítani*. Ennek csak akként lehet eleget tenni, ha a pénztárak a tagok lakását is nyilvántartják, illetőleg, ha a munkaadók vagy a tagok a lakásváltozásokat is bejelentik a pénztárhoz. A speciális budapesti és környéki lakásviszonyok között hogy ily bejelentések nyilvántartására a pénztárak megkapják-e a szükséges adatokat, legalább is kétséges. Nem maradna tehát más hátra, mint szigorúan ragaszkodni a törvényjavaslat 26. §-ában foglalt ahhoz a rendelkezéshez, hogy *maguk a választói jogosultak kötelesek a pénztárhoz jelentést tenni* mindazokról az adatokról, amelyekből megállapítható, van-e választójoguk és ha igen, melyik községhez, illetőleg szavazókörhöz tartoznak. Eltekintve attól, hogy ezáltal a törvényjavaslatnak az a helyes intenciója, hogy a választók *lehetőleg hivatalból irassanak össze*, csorbát szenved, mindenesetre nagyon sokan lesznek, akik e kötelezettségüknek megfelelni nem fognak. Maradna tehát az a mód, *hogy a munkaadók köteleztessenek arra, hogy évről-évre új bejelentést tegyenek mindazokról az alkalmazottaikról, akik 23. életévüket betöltötték*, és e bejelentések egyúttal tüntessék fel azokat az adatokat is, amelyekből a pénztár megállapíthatja, hogy az illető alkalmazott az utolsó két évi időtartamon belül tizenkét hónapig, vagy az utolsó egy évi időtartamon belül 6 hónapig volt-e pénztári tag.

Mindezekre azért kívántunk rámutatni, mert szerintünk az ipari munkások választói jogosultságának megállapítása a törvényjavaslat által tervezett bármely módon igen komplikált és nehézkes lesz, sőt sok esetben keresztülvihetetlen, főleg annak a megállapítása, hogy az illető *állandó alkalmazott* volt-e.

Szerintünk az ipari munkások állandó alkalmazásának megállapításánál figyelembe kellene venni azt a körülményt, hogy a felnőtt munkások két éven belül legalább egy évig kell hogy dolgozzanak, mert különben miből élnének meg. Teljesen lehetetlen az is, hogy valaki, egy éven belül hat hónapnál tovább legyen munkanélkül, mert hiszen mivei kereste volna meg élettartására szükséges eszközöket? Ezeknek figyelembévitelével az

ipari munkások választójogánál az állandó alkalmazás megállapítása azt hisszük felesleges, és igen sok munkát és költséget lehetne megtakarítani és igen sok jogfosztást elkerülni, ha e komplikált megállapítás a törvényjavaslatból kihagyatnék. Tekintettel arra, hogy a munkások váltakozva dolgozhatnak az ország bármely részén, és így ehhez képest más-más pénztár tagjai lesznek, amúgy is igen nehéz az egy évi vagy félévi tagság kimutatása.

Végül még arra kívánunk rámutatni, hogy a törvényjavaslat 26. és 32. §-ának 7. pontjában a magánegyesületi betegségélyző pénztárakról említés nincs, ami azt hisszük, pótlásra szorul.

Balesetbiztosítási veszélyességi táblázat.

Irta: **Hlavács Kornél** miniszteri osztálytanácsos-bíró.

Az Országos Munkásbetegségélyző és Balesetbiztosító Pénztár első tízéves működése után harmadik veszélyességi táblázatának megalkotása előtt áll. Az 1907. évi XIX. törvénycikk 33. §-a alapján most kell előre megállapítania, hogy a kebelébe tartozó iparüzemek és foglalkozások az 1918—1922. évekre kiterjedő harmadik ötéves ciklusban felmerülő balesetbiztosítási költségek fedezéséhez milyen arányban járuljanak. A biztosítási költségek évenként emelkednek és ezzel növekszik az a teher, amelyet az üzemeknek viselniük kell. Már tudjuk, hogy ez sokkal nagyobb, semhogy az ipar többi termelési költségei mellett egyszerűen elhanyagolható lenne. Már eddig is merültek fel panaszok, hogy egyes iparágakra hárított anyagi kötelezettség túlságosan nagy és a háborús ipari konjunktura nélkül elviselhetetlen volna.

Mindannyian abban a reményben élünk, hogy a kibontakozás nincs messze és a már úgylis lanyhuló háborús konjunkturát páratlan ipari fellendülés fogja követni, mert az elpusztult berendezéseket, a kereskedők kifogyott készleteit pótolni kell. Amikor tehát az Országos Pénztár új veszélyességi táblázatát megalkotja, számíthat arra, hogy az ipar a teherviselésre képes lesz. Egyelőre az ipari cikkekre sokkal nagyobb szükség lesz, semhogy egészségtelen ipari verseny kifejlődésére alkalom nyíljon. Nyomott árakról, önköltségen alul forgalomba hozandó iparcikkekről szó sem lehet. Az üzemtulajdonosok tehát abban a helyzetben lesznek, hogy közterheiket és ezek között munkásaik balesetbiztosításából eredő költségeiket zúgolódás nélkül viselhetik.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy e teher megosztása könnyelműen, ötletszerűen történjék. Az Országos Pénztárba tartozó munkaadók jogosan állják körül a balesetbiztosítási költségek fedezési kulcsát magában foglaló veszélyességi táblázat készítőinek dolgozó asztalát. Az ő anyagi érdekeikről van szó, tehát helyesen teszik, ha segítenek megtalálni azt a megoldást, amelynek alapján a teherelosztás legigazságosabb, legméltányosabb és legelviselhetőbb módon lehetővé válik.

Ezt a célt kívánom szolgálni, amikor az új veszélyességi táblázatról saját tapasztalataim alapján véleményemet elmondom.

Az egyenlő teherviselés.

Az egyenlő teherviselés, amely az üzemek balesetbiztosítási kockázatát figyelmen kívül hagyja és a felmerült költségeket csupán az alkalmazottaknak kifizetett javadalmazások arányában osztaná fel, biztosítástechnikai szempontból bizonyára a legkönnyebb és legegyszerűbb megoldás volna.

A betegségi biztosítás nemcsak nálunk, hanem az e téren előhaladottabb külföldön is az egyenlő teherviselés alapján áll, habár kétségtelen, hogy a különféle üzemek egymástól eltérő természetű munkafolyamatai, berendezései, a feldolgozásra kerülő anyagok és gyártmányok a betegségi biztosítás kockázatát lényegesen befolyásolják.

Az üvegyári munkás, akit foglalkozásánál fogva a betegségek egész sora folyton fenyeget, aki a tüdejét szétroncsoló kvarcpor, az emésztőszerveit, központi idegrendszerét, bőrét és csontrendszerét megtámadó arzenikum, az egész szervezetét legyöngítő hőség és a légzőszerveit tönkretevő hirtelen hőmérsékváltozások sorozata, a tüdejének rugalmasságát megrontó 10 atmoszferás üvegfúvás, a szemének kötőhártyáit állandóan gyúladásban tartó folytonos füst, a szemlencséit megmerevítő sugárzó hő, a szifiliszos szájból az ő szájába kerülő üvegfúvószerszám és egyéb veszedelem folytán bizonyára egészen más megbetegedési esélynek van kitéve, mint a vele egyforma fizetésű tisztviselő, aki valamelyik első budapesti pénzintézetnek télen fűtött, nyáron hűtött, tágas csarnokában félannyi munkaidőn át teljesíti hivatását. Betegségi biztosítási járulékaik mégis egyenlők. Az *egyenlő teherviselés* elve a betegségi biztosításnál teljesen érvényre jut, dacára annak, hogy ezzel hátrányt szenved a munkásvédelem elve, amely a balesetbiztosításnál az egyenlő teherviselést már kizárta. A munkaadót érdekeltté kellett tenni, hogy a balesetek elhárítására gondot viseljen és ebből nemcsak munkásainak, hanem neki magának is haszna legyen.

Amikor a munkásbiztosítási törvény annak idején javaslat alakjában a törvényhozás elé került, a javaslat indokolása ezt az elvet a következőképpen fejtette ki:

»Minthogy a balesetbiztosítás költségeihez való hozzájárulás tulajdonképpen az üzemhez, az *üzem tulajdonosához* kapcsolódik, a méltányosság feltétlenül követeli, hogy az egyes üzemek munkaadói *olyan arányban járuljanak* a kötelező balesetbiztosítás költségeihez, *amilyenben annak előnyeit* élvezik, illetve aminő mértékben a balesetbiztosító intézmény nyújtotta kedvezményeket az illetők üzemei igénybe veszik... Az az üzem tehát, amely nagyobb veszélyességgel dolgozik, méltányos, hogy aránylag és pedig nagyobb veszélyessége arányában megfelelő magasabb összeggel járuljon a kötelező balesetbiztosítás költségeihez, mint a kisebb veszélyességű üzem... Ennélfogva a balesetbiztosítás berendezésének egyik elsőrendű fontosságú kérdése a különböző és a balesetbiztosítás szempontjából figyelembe jövő üzemek veszélyességi fokozatának megállapítása, még pedig úgy, hogy az egyes üzemfajok pl. vasgyárak vagy fűrésztelepek veszélyességi foka *lehetőleg pontos, tehát számszerű arányban nyerjen kifejezést.*«

A törvény 33. §-a intézkedik a veszélyességi táblázat készítéséről, a 34. §. elrendeli, hogy az üzemek a veszélyességi táblázat osztályaiba soroztassanak és a 35. §. előírja, hogy a balesetbiztosítási kiadások a díjtétel és a kifizetett javadalmazások arányában osztassanak fel és rovasanak ki.

Egyenlő teherviselésről, tehát olyan balesetbiztosítási járulékról, amely a biztosítási költségeket az egyes üzemek baleseti veszélyétől függetlenül osztja fel és rója ki, ezek után szó sem lehet.

Az önbiztosítás.

A munkásvédelem, amely a balesetbiztosításnak egyik legfőbb célja, tulajdonképpen a legszigorúbb önbiztosítást követelné. Ha minden üzemtulajdonos viselni kénytelen azt a balesetbiztosítási terhet, amelyet üzemének berendezése, gyártási eljárásai, feldolgozásra kerülő anyagai, kész gyártmányai és alkalmazottainak foglalkoztatási módja előidéz, akkor számíthatunk leginkább arra, hogy üzemének rentabilitása érdekében hatályos balesetelhárításról fog gondoskodni.

A törvény azonban nem akart önbiztosítást, hanem ellenkezőleg, az önbiztosítást, éppen úgy, mint az egyenlő teherviselést ki akarta zárni. Ez a balesetbiztosítás második főcélja, amelyet a törvényjavaslat indokolása így ad elő: »A másik gazdasági szükséglet, amelyet a törvényjavaslat ki-elégíteni kíván, vagyis a munkásoknak baleset esetére való biztosítása, hazai iparunknak szintén egy régebben érzett szükséglete, amelynek különös aktualitást főképen az a körülmény adott, hogy a munkaadóknak a bírói gyakorlat által széles körben érvényesített baleseti szavatossága az ipar fejlődése szempontjából hátrányosabb hatásokkal jelentkezett.«

A törvény tehát az ipar fejlődésére még a »széles körben érvényesített baleseti szavatosságot« is hátrányosnak találta, annál kevésbé kívánhatta a szavatosságot a maga teljességében az egyes munkaadók vállaira hárítani.

Nevezetesen nem szándékozta a teljes szavatosságot azok vállaira hárítani, akikre nézve már a bírói gyakorlat által megállapított körben — tehát távolról sem az egész területen — érvényesített baleseti szavatosság is hátrányos hatású volt. Ezek a veszélyesebb üzemek tulajdonosai. A sérültek kártalanítása az ő iparuk fejlődését már akkor is akadályozta, amikor a balesetet szenvedettek aránytalanul kis részét kellett kártalanítaniok, mert az igényjogosultak túlnyomó része a hosszadalmas és kétséges kimenetelű polgári per költségei miatt a bírói úttól elzárattott és ítélethez nem juthatott. A törvényhozás tehát csak olyan megoldásra törekedhetett, amely »az ipar fejlődése szempontjából hátrányosabb hatásokat« enyhíti, a bírói gyakorlat által különösen sújtott munkaadókon könnyít és a kártalanítási terhet az ország valamennyi biztosításra kötelezett üzemének tulajdonosai között úgy osztja meg, hogy a nagyobb balesetbiztosítási kockázattal járó üzemek tulajdonosai önbiztosításba, vagy ennél is nagyobb költségekbe ne eshessenek.

Az Országos Pénztárnak első kilenc üzletévééről készült baleseti pénzügyi statisztika világosan mutatja, hogy mit jelentene az, ha a különféle veszélyességű üzemek mindegyike veszélyességével szigorúan egyenes arányban álló balesetbiztosítási járulék fizetésére köteleztetnék.

Vannak olyan üzemcímek, amelyekben 1907. évi július hó 1-től egészen 1916. év végéig kártalanítási költség fel nem merült. Balesetbiztosítási kártalanítással járó baleset nélkül dolgoztak a többi között a következő üzemcsoportok:

száma	Az üzemcím megnevezése	Veszélyességi osztálya	közepes arány- száma	Kifizetett munkabérek K
130.	Üveggomb- és üvegyöngygyártás	A	3	1,418.000
175.	Betüöntödék	B	6	849.600
238.	Gyengeáramú elektrom. gépek és készül. gyárt.	E	16	844.200
252.	Mótoros hangszergyártás	D	12	633.600
284.	Cipűfénymázgyártás	C	9	473.200
308.	Gyújtózsínórgyártás	H	31	342.200
366.	Len- és kenderszövő motor nélkül	A	3	737.100
390.	Művirágygyártás	A	3	4,487.500
396.	Hímzőtelepek motor nélkül	A	3	1,976.500
415.	Papirzsákgyártás motorral	C	9	763.400
423.	Könyvkötők motor nélkül	A	3	1,016.300
448.	Gyufaszálgagyárt. motor nélkül	D	12	568.200
466.	Esztergályos és fafaragó motor nélkül	C	9	856.100
527.	Mustárgyártás	D	12	1,825.800
559.	Keztyűgyártás motorral	A	3	102.000
560.	» motor nélkül	A	3	644.400
564.	Szalmakalapgyártás	A	3	899.500
566.	Kalapkonfekció motorral	A	3	1,288.000
569/a.	Esernyőgyártás	B	6	515.100
600.	Vízépítmények felügyelete	J	39	553.500
632.	Cirkuszok, állatseregletek, mutatványosok	K	48	729.400

Amint látjuk, a balesetbiztosítás első kilenc évében kártalanításos baleset nélkül nemcsak a legalacsonyabb veszélyességi osztályokba tartozó üzemek egy része dolgozott. Vannak közöttük a H, J és K osztályba tartozó üzemek is. Igaz, hogy egyik üzemcsoportban sem fizettek ki 5 millió korona munkabért. — amennyit az Országos Pénztár az »eddig tapasztalatoknak megfelelően megnyugtató statisztikai felhasználásra alkalmasnak« talál, — egészen pontos következtetéseket tehát le nem vonhatunk, mégis a kifizetett javadalmazások elég tekintélyesek arra, hogy ez üzemek normális balesetbiztosítási kockázatáról megközelítő képet nyerhessünk. Annyit mindenesetre leszögezhetünk, hogy a kilenc éves tapasztalat szerint az Országos Pénztárnak okozott költségük alapján igazi veszélyességi arányszámuk zérus, vagy ehhez igen közel áll. Viszont olyan balesetbiztosítás nincs és el sem képzelhető, ahol a biztosító-intézet ingyen, ellenszolgáltatás nélkül viseli a biztosítottak balesetbiztosítási kockázatát csupán azért, mert évek során át baleset nem érte.

Hasonló helyzetben vannak más iparágak is. Ha abból indulok ki, hogy a gépgyárak, amelyek mintegy 190 millió korona munkabért fizettek ki és 1,164.200 K balesetbiztosítási költséget okoztak, az általuk kifizetett minden 1.000 korona munkabérre eső 6 K 12 f kártalanítási összeg alapján úgy mint eddig a 31-es veszélyességi arányszámhoz sorozandók, akkor az önbiztosítás elvének érvényesítése esetén a II. kimutatás szerint a következő megközelítő arányszámokat kapom :

II. kimutatás. Az önbiztosításnál jobban megterhelt néhány üzembről.

száma	Üzemcím megnevezése	Kifizetett munkabér K	1000 K munka- bérre eső kártalanítás K	Veszélyességi arányszáma	
				eddig volt	az ön- bizto- sítás elvén
14	Vasutak irodai személyzete	11,535.100	0·01	B 6	0·05
61/b	Irodai munkálatok	25,849.300	0·10	A 3	0·5
163	Vasedényzománcozás	7,477.400	0·01	C 9	0·05
248	Természett. és vegyi laboratórium	1,848.800	0·15	E 16	0·75
298	Nitrocellulozagyártás (nedves úton)	1,284.292	0·35	G 25	1·75
329	Illatszergyártás	231.300	0·02	E 9	0·1
332	Kenőzsiradékgyártás	1,083.800	0·19	C 9	0·95
421	Papirdobozgyártás géppel	1,394.100	0·08	B 6	0·4
434	Hadifelszerelés (bőrárú) gyártás	456.600	0·14	E 16	0·7
556	Fehérneműgyártás	10,813.700	0·21	B 6	1·05
632	Cirkusz, állatsereglet	729.400	0·05	D 12	0·2

Vannak olyan üzemek, amelyek arányszáma az egységénél jóval kisebb tört szám volna. Az ennek megfelelő balesetbiztosítási járulék arra se volna elegendő, hogy fedezze azokat a költségeket, amelyek az állam által nem fedezett kezelési költségekből ezekre az üzemekre esnek; annál kevésbé vennének részt a többi költségekből.

A legkisebb veszélyességi arányszám tehát semmiesetre sem felelhet meg pontosan annak az aránynak, amelyben a legkisebb baleseti veszéllyel dolgozó üzemek által okozott kártalanítási költségek a többi üzemek alkalmazottainak kiszolgáltatott kártalanítás költségeivel szemben állanak.

Ha a másik szélsőséget vizsgáljuk, ugyanilyen eredményre jutunk. Ennek szemléltetésére állítottam össze a III. kimutatást azokról az üzemekről, amelyek által okozott balesetbiztosítási költségek megfelelő arány-

számai messze kinőnek minden elképzelhető veszélyességi táblázat kereteiből. Van olyan üzem, amelynek 2 205 volna a veszélyességi arányszáma, ha elfogadjuk azt a kettős feltételt, hogy a gépgyárak mai arányszáma helyes és az ezekétől eltérő veszélyességű üzemek számára olyan veszélyességi arányszámokat kell megállapítani, amelyek a nagyobb vagy kisebb veszélyességgel szigorúan egyenes arányban állanak.

III. kimutatás. A legnagyobb balesetbiztosítási kockázattal járó üzemek.

tételszáma	Az üzemcím	Kifizetett munkabér K	1000 K munkabérre eső kártalanítás K	Veszélyességi arányszám		Az önbiztosítás elvén 1000 K munkabérre az 1915. évben esett volna b. biztos. járulék
	elnevezése			eddig volt	az önbiztosítás elvén volna	
513	Hajómalmok	90.000	440'94	K 48	2.204'7	1.173'—
304	Feketelőporgyártás	56.400	152'53	K 48	767'65	409'—
306	Feketelőpor-tölténygyártás	76.900	92'33	K 48	461'65	245'—
311	Viaszgyárak motorral	26.600	82'19	D 12	410'95	218'—
582	Házak, építmények lebontása	1,331.300	57'44	O 100	287'2	323'—
481	Épület- és bútorasztalosárúgyárak gépezete	8,883.200	51'04	O 100	255'2	136'—
468	Hordódugógyártás körfűrészszel	92.400	48'55	K 48	242'75	129'—
287	Gyantalepárlási termékek	95.500	36'76	H 31	183'8	97'—
575	Gyárkéményépítés	1,285.400	33'71	L 58	168'55	189'—
603	Kútfúrók	928.400	32'29	O 100	161'45	86'—
321	Brikettgyártás	543.500	27'24	M 70	136'2	72'—
441	Tüzifaaprítók	4,997.400	26'09	O 100	130'45	69'—
553	Természetes jégkitermelés	653.800	24'32	L 58	121'6	64'—

A veszélyesebb gyárak balesetbiztosítási járulékaik hatalmasan megnövekednének. E járulékokat pontosan nem számíthattam ki, mert erre elegendő adat nem állott rendelkezésemre. A III. táblázat utolsó rovatában feltüntetett összegeket úgy számítottam, mintha csak az e táblázatban feltüntetett üzemek kaptak volna veszélyességüknek megfelelő arányszámot, a többi üzem azonban megmaradt volna az Országos Pénztár által kimutatott arányszámánál. Az önbiztosítás merev érvényesülése esetén a veszélyes üzemekre az általam kiszámítottnál is sokkal nagyobb balesetbiztosítási járulékok nehezednének. Azonban azt hiszem, hogy olyan balesetbiztosítás, amely egyes üzemcsoportokra a kifizetett munkabér 13—117⁰/₀-áig emelkedő évi járulékok kirovását teszi lehetővé, komoly tárgyalás alapját nem képezheti. Az ilyen intézmény semmi esetre sem szolgálhatná a törvénynek azt a kimondott célját, hogy a bírói gyakorlat által megállapított szavatosság okozta terhek az egyes munkaadók vállain megkönnyíttessenek. A bírói gyakorlat csak szórványosan állapította meg a szavatosságot, a baleseti veszéllyel szigorúan egyenes arányban álló veszélyességi arányszámokkal dolgozó kötelező balesetbiztosítás a bírói gyakorlatnak hatványozását jelentené, mert a baleseti sérültek túlnyomó többségét saját munkaadójuk terhére kártalanítaná.

A külföldi kötelező balesetbiztosítás veszélyességi táblázatai.

Ezek után indokolt kíváncsisággal fordulhatunk a külföldi munkásbiztosító intézetek veszélyességi táblázatai felé. Hamarosan megállapít-

hatjuk, hogy külföldön ugyanazok a nehézségek merültek fel, mint minálunk. A veszélyesség arányát mereven betartó táblázat mindenütt nagy bajok kútforrása, amelyeket úgy, ahogy lehet, enyhíteni igyekeznek.

Az osztrák munkásbiztosítás a tőkefedezeti alapon működik. Összehasonlításra tehát alapot nem nyújt. Még megközelítő párhuzambaállításra sem alkalmas, mert a folytonos tarifarevizio dacára rengeteg deficittel küzd. Hogy helyes tarifa mellett a veszélyesebb iparok a járulékokat miképpen tudták volna viselni, az nyílt kérdés.

A németországi balesetbiztosítás 117 szakszövetkezet kezében van. A 68 ipari szakszövetkezet közül 65 készített veszélyességi táblázatot. E táblázatok egymástól természetesen lényegesen különböznek. A birodalmi biztosítási hivatal több ízben ajánlotta a birodalom különböző részében működő, de ugyanazon iparcsoportok szakszövetkezeteinek, hogy a veszélyességi táblázat lehető tökéletes összeállítása érdekében a balesetekre vonatkozó adatokat együttesen dolgozzák fel és ezzel a nagy számok törvényén alapuló valószínűségszámítást reálisabbá tegyék, azonban a szakszövetkezetek ennek eleget nem tehettek. Az egyes iparcsoportokba tartozó üzemek a birodalom különböző részében eltérő összetételűek. Egyöntetű veszélyességi táblázat készítésére, de még a baleseti adatok egyöntetű feldolgozására sem alkalmas a helyzet. A 12 építőipari szakszövetkezetnek sincs egyöntetű veszélyességi táblázata. *Hartmann*¹⁾ szerint állandóan érvényesült az a kifogás, hogy a Németbirodalom különböző részeiben az építőtechnika és az építésvezetés, valamint a helyi és üzemtechnikai viszonyok eltérően alakultak és csak nehezen teszik lehetségessé, hogy a különböző építőipari szakszövetkezet ugyanazon iparágakra egyenlő veszélyességi arányszámot állapíthasson meg. A vas- és a textiliparban e törekvések ugyancsak sikertelenek maradtak.

Amikor tehát az egyes németországi veszélyességi táblázatok még saját szélesebb hazájukban sem lehetnek mindenütt irányadók, még kevésbé lehetnek azok nálunk.

Hartmann könyvéből azonban egyet leszögezhetünk: »Ha a járulékokat minden üzem számára az üzemben előforduló balesetekből kiszámítható baleseti veszély arányában állapítanak meg, akkor ez annyit jelentene, hogy minden üzemnek viselni kell a saját balesetei által előidézett terheket, ami balesetbiztosítási törvény céljával (Absicht) mindenképen ellenkeznék.«²⁾

Végül még egyet. A német munkásbiztosítási törvény sem írja elő, hogy a veszélyességi táblázat egyes arányszámait az odasorozott üzemek baleseti veszélyességével szigorúan egyenes arányban álljanak. A veszélyességi táblázat osztályainak megállapításánál a baleseti veszély »fokát« írja elő irányadónak.

A magánbiztosító társulatok veszélyességi táblázatai.

A biztosító részvénytársaságok veszélyességi táblázatai, amelyekre az országos pénztári munkaadók felebbezéseikben sűrűn hivatkoztak, veszélyességi táblázataikat igen kevés lépcsővel állították fel.

A legkisebb kockázati osztályba sorozott foglalkozású biztosítottak a legmagasabb kockázati osztály évi díjának mintegy ötödrészét fizetik. Egyes foglalkozások, amelyek a mi veszélyességi táblázatunkban egyetlen üzemcímmel és osztálylyal szerepelnek, ott a veszélyesség ismerveinek megjelölésével több osztályba is tartozhatnak. Viszont a mi veszélyességi táblázatunk szerint igen eltérő veszélyességű foglalkozások egyetlen gyűjtőnév alatt ugyanabban a veszélyességi osztályban találhatóak.

¹⁾ Das Gefahrtarifwesen und die Beitragsberechnung der Unfallversicherung des Deutschen Reiches: 33. lap.

²⁾ Lásd *Hartmann* már hivatkozott könyvének 7. lapján.

Statisztikai adataik, tapasztalataik üzleti titkukat képezik, annyi azonban bizonyos, hogy megtalálják számításaikat és anyagi fejlődésük tanúsítja, hogy biztosítottaik köre folytonosan gyarapodik. Veszélyességi táblázataik a köztudat szerint tehát nem igazságtalanok. Objektív kritikát a részletes adatok ismerete nélkül természetesen nem lehet mondani. Lehet, hogy nekik sincs megbízható statisztikájuk, amelyből az egyes foglalkozások veszélyességi arányszámát megállapíthatnák és kockázati táblázatuk azért van olyan kevésbé kitérítve.

Mindenesetre van valami igazság abban, ha ilyenkor a terhek bizonyos szűk határon belül növekedő arányban szabotnak ki. Mint az Országos Pénztár 124 fokos táblázatáról készült pénzügyi statisztika mutatja, a leg-hosszabb lépcső sem menti meg az érdekelteket a téves besorozástól, amelynek hátrányos következményeit a sok fokos beosztás rettenetesen megnövelheti.

A külföldi veszélyességi táblázatok nyomán készült táblázat aránytalansága.

Amidőn az Országos Pénztár működését megkezdette, olyan statisztikánk, amely iparunk baleseti veszélyéről pontos képet adott volna, nem volt. A veszélyességi táblázat tehát csakis a külföldi tapasztalatokon épülhetett fel. Amint látuk, a külföldi táblázatok még az ottani viszonyokra nézve sem csálhatatlanok és Németországban az azonos iparágaknak egymástól vidékenként eltérő táblázataik vannak. Ennélfogva igen természetes hogy a külföldi táblázatok nyomán készült veszélyességi táblázat Magyarországon aránytalanságokra vezetett. Az üzemösszetétel, az üzemvezetés szakszerűségének és a munkások műveltségének foka, a munkásvédelem intenzitása és hatályossága, ennek következtében az üzemi helyiségek, üzemi berendezések minősége, a munkások foglalkoztatási módja, a sérültek első segélye, gyógyításának lehetősége és szakszerűsége, a bírói gyakorlat által kártalanított balesetek köre és a kártalanítás foka, a keresőképességében károsult sérült munkavállalási alkalmatlanság, előnyös elhelyezkedési lehetősége, művésztagjainak karbantartási lehetősége és a biztosításra kötelezett alkalmazottaknak kifizetett javadalmazások bevallásának lelkiismeretessége egészen más és különösen egyes foglalkozásoknál és egyes vidékeken a magyarországi főbb gócpontok viszonyaihoz sem hasonlítható, annál kevésbé vonhatók a németországi viszonyokkal egy kalap alá.

Innen ered az a nagy eltérés, amely a veszélyességi táblázat arányszáma és a valóságos veszélyességi arányszám között sok üzemcímnél mutatkozik. A különbség olyan nagy, hogy afölött egyszerűen napirendre térni nem lehet. Vannak olyan üzemcímek, amelyek túlságosan magas veszélyességi osztályba tartoznak, viszont mások igen előnyös elhelyezkedéshez jutottak.

A IV. kimutatás ad képet néhány üzemcímről, amely mostoha elbánnásban részesült, ha feltételezzük azt, hogy a gépgyárak helyesen soroztattak, továbbá ha ragaszkodunk ahhoz az elvhez, hogy az egyes iparágak helye a veszélyességi táblázatban szigorúan mutassa azt az arányt, amelyben a baleseti veszély szempontjából a többi iparágakhoz képest vannak. A kimutatás utolsóelőtti rovata mutatja az üzemcím alá sorozott rendes veszélyességű üzemek arányszámát, az utolsó rovat tartalmazza azt az arányszámot, amelyet az ily üzemek számára az elmondott elv betartása esetén kijelölni kellett volna. Miután a veszélyességi arányszám a balesetbiztosítási járulék kiszámítási műveletében mint egyik szorzó szerepel, e két arányszám összehasonlítása közvetlenül mutatja, hogy a felsorolt üzemek hányszor nagyobb járulékot fizettek, mint amennyit veszélyességük arányában fizetniük kellett volna.

IV. Kimutatás a veszélyességükhöz képest túl magas veszélyességi osztályba sorozott üzemekről.

fételszáma	Az üzemcím		Munkabér	1000 K munkabért terhelő kártalanítás	Az üzemcímnek legutolsó veszélyességi osztálya és arányszáma	Az üzemi veszélynek megfelelő arányszám
		megnevezése				
5		Takarmányaprító, szecskavágó	82.600	4'87	O 100	24'35
6		Aratógépek	72.200	1'33	M 70	6'65
9		Szarvasmarhahizlalás	4,406.700	2'72	H 31	13'6
10		Sertéshizlalás	1,721.600	1'14	E 16	5'7
12		Kertészet	1,801.300	0'17	D 12	0'85
13/a		Vasúti fűtőházak	32,649.000	5'35	I 39	26'7
14	»	irodák	11,535.100	0'01	B 6	0'05
15	»	pályaudvari iparok	14,541.000	2'02	G 25	10'1
16	»	állomások személyzete	113,292.400	3'87	J 39	19'35
17	»	pályaszemélyzet	264,620.500	3'22	J 39	16'1
29		Társaskocsik	4,575.700	3'59	H 31	17'9
35		Szállítmányozók	18,799.100	8'27	L 58	41'35
36		Luxusautomobilok	2,998.700	7'48	O 100	37'4
61/a		Keresk. vállalatok	8,828.400	0'31	E 16	1'55
83		Kavicsbányák	3,916.000	12'89	O 100	64'45
87		Tőzegásótelepek	193.700	0'45	D 12	2'25
101		Kőfaragók	9,460.700	3'13	H 31	15'65
118		Téglagyártás kézzel	69,274.700	2'14	F 20	10'7
122		Habarcsgyártás	983.200	0'92	H 31	4'6
126		Gipszárúgyártás	1,165.500	0'49	B 6	2'45
133		Úvegfestés	1,310.300	0'06	B 6	0'3
163		Vasedényzománczóók	7,477.450	0'01	C 9	0'05
200		Kazán- és vasszerkezetgyártás	16,452.300	4'85	L 58	24'25
204		Mezőgazdasági gépgyártás	56,929.100	3'71	J 39	18'55
212		Kazán- és gépszerelvények gyártása	3,045.100	1'43	F 20	7'15
219		Mozdonygyárak	7,355.200	1'64	J 39	8'2
221		Automobilgyártás	8,370.800	0'64	G 25	3'2
239		Óragyártás motorral	2,200.700	0'86	D 12	4'3
241		Víz- és gázóragyártás	2,092.500	0'69	D 12	3'45
247		Izzólámpagyártás	12,197.200	1'08	G 25	5'4
248		Természettani és vegyi laboratórium	1,848.800	0'15	E 16	0'75
262		Csontsír kivonógyárak benzinnel	676.000	0'92	L 58	4'6
300		Műselyemgyártás nitrocellulozából	6,017.704	0'95	K 48	4'75
301		Nitrocellulozapor és tölténygyártás	8,959.600	1'5	J 39	7'5
303		Nitroglicerinpó és	2,742.100	1'49	K 48	7'45
305		Biztonsági robbantószergyártás	1,916.200	0'89	J 39	4'45
307		Tűzérési lövedékgyújtók gyártása	8,283.950	1'28	J 39	6'4
315		Gyertyaöntő motorral	2,957.400	0'67	F 20	3'35
320		Világító gázgyártás	45,060.500	1'9	F 20	9'5
326		Gázsűrítő és cseppfolyósító	445.700	0'4	K 48	2'0
329		Illatszergyárak motorral	231.300	0'02	C 9	0'1
342		Selyemszövőgyárak	1,075.800	0'32	B 6	1'6
353		Szőnyeg- és bútorszövetgyártás motorral	3,292.800	0'46	C 9	2'3
367		Jutaszövőgyárak	10,064.700	0'94	E 16	4'7
370		Pamutfonógyárak	5,270.000	1'34	F 20	6'7
417		Papírhüvelgyártás	584.500	0'41	E 16	2'05
419		Papírszipkagyártás	793.500	0'48	C 9	2'4
445		Körfűrészüzemek	1,042.600	7'54	O 100	37'7

tételszáma	Az üzemcím		Munkabér	1000 K munkabért terhelő kártalanítás	Az üzemcímnek legutolsó veszélyességi osztálya és arányszáma	Az üzemi veszélynek megfelelő arányszám
	megnevezése					
454	Funérgyárak		859.900	5'77	L 58	28'85
497	Kefegyártás motorral		10,710.700	3'09	H 31	15'45
507	Fűszerőrőlőmalmok		568.613	0'39	H 31	1'95
510	Műmalmok		121,261.000	4'55	J 39	22'75
515	Tésztaárúgyártás motorral		4,134.600	5'62	K 48	28'1
523	Nyerscukorgyárak		91,028.400	3'51	G 25	17'55
524	Cukorfinomítók		12,652.300	2'11	G 25	10'55
525	Csokoládé- és cukrászárúgyártás		18,742.200	0'88	C 9	4'4
533	Szalámi- és húsárúgyártás		15,114.700	4'41	K 48	22'05
534	Húskonzervgyárak		17,102.100	1'27	E 16	6'35
537	Ásványvízforrások		7,568.600	1'12	F 20	5'6
541	Sajtolt élesztőgyártás		1,765.500	1'19	E 16	5'95
544	Likörgyártás motorral		4,642.500	1'36	E 16	6'8
551	Palacksörtöltés		14,424.500	2'77	F 20	13'85
584	Kövezőipar		12,357.300	2'92	H 31	14'6
586	Beton- és aszfaltpadló és faburkoló		10,529.700	2'73	H 31	13'65
589	Vasútfenntartás		873.700	3'87	K 48	19'35
599	Vízépítmények felügyelete		4,467.500	2'12	G 25	10'6
602/a	Földmunka robbantás nélkül		1,758.900	0'36	J 39	1'8
602/b	* kéziszerszámmal		5,949.000	0'43	E 16	2'15
605	Mélyfúrás kézzel		594.700	0'95	J 39	4'75
608	Gáz- és vízvezeték szerelés		41,059.100	4'14	J 39	20'7
609	Épületkifűtés		148.200	0'47	L 58	2'35
613	Mázolóipar		14,848.400	4'39	H 31	21'95
620	Útfenntartás		17,061.200	0'79	G 25	3'95
625	Tűzoltóság		11,066.400	3'47	H 31	17'35
632	Cirkuszok, állatsereglet		729.400	0'05	D 12	0'2

Ha tehát feltételezzük azt, hogy a gépgyárak mai arányszáma helyes, továbbá szigorúan irányadónak vesszük azt az elvet, hogy a kétszer annyi balesetbiztosítási költséget okozó üzem kétannyi járulékot, a háromszor annyi költséget okozó üzem háromszoros stb. balesetbiztosítási járulékot tartozik fizetni, akkor a vasedényzománczó üzemek hét és fél millió korona munkabér után száznyolcvanszor annyi balesetbiztosítási járulékot fizettek, mint amennyi ez üzemeket jogosan terhelte volna.

Ugyanezen feltételek mellett a vasutak irodai személyzetének $11\frac{1}{2}$ millió koronányi beszámítható javadalmazását a jogos járulék százhuszszorososa terhelte. A motoros illatszergyárosok *kilencvenszeresen*, a cirkuszok és állatseregletek *hatvenszeresen*, a természettani és vegyi laboratóriumok és a robbantás nélkül végzett földmunkák vállalkozói csaknem *huszonkétszeresen*, a gázsűrítő és cseppfolyósítók *huszonnégyszeresen* fizettek.

A többszörösen fizető iparüzemek nem tartoznak valamennyien a legalacsonyabb veszélyességi osztályokba. A példaképpen bemutatott üzemek sorában is találunk a legmagasabb és igen sok közepes osztályba sorozott üzemcímeket. Az önbiztosítás három—tízszerezésére rugó balesetbiztosítási járulék az ide tartozó üzemek tulajdonosaira nézve már jelentős terhet jelent.

Velük szemben állanak azok az üzemtulajdonosok, akik viszont nagyon előnyösen klasszifikált üzemcímek alá sorozott üzemek után fizették a balesetbiztosítási járulékokat. Ilyen üzemcímek közül néhányat a V. kimutatás sorol fel. Csak szemelvényekre kell szorítkoznom, mert a 635 üzemcím közül mintegy 150 nyert ilyen besorozást és néhányat a III. kimutatásban már ismertettem.

V. Kimutatás néhány előnyösen sorozott üzemcímről.

télélszáma	Az üzemcím	Munkabér	1000 K munkabért terhelő-kártalanítás	Az üzemcímnek legutolsó veszélyességi osztálya és arányszáma	Az üzemi veszélynek megfelelő arányszám
	megnevezése				
11	Baromfi-hízalás	390.400	6'97	D 12	34'8
21	Közüti gőzvasutak	4,209,500	11'71	J 39	58'5
26/a	Erdei iparvasutak	20,809,600	20'09	N 84	100'4
27	Temetkezési vállalatok	2,897,600	5'12	D 12	25'6
45	Gőzhajók vendéglői	486.300	10'19	F 20	50'9
53	Tutajozás	2,742,200	19'—	J 39	95'—
64	Petróleumkutatás és bányászat	1,211,400	19'82	G 25	99'—
71	Bádóg hengerművek	255.800	23'94	F 20	119'7
73	Drót	1,708,300	19'75	J 39	98'75
86	Homokásótelepek	3,641,000	20'71	N 84	103'55
90	Cementgyárak	16,603,839	8 25	G 25	41'25
105	Magnezitpörkölők	3,728,900	11'81	F 20	59'—
121	Mészhomokkőgyártás	2,645,100	21'17	G 25	105'85
131	Üvegcsiszolók	2,441,566	6'16	B 6	30'8
134	Üvegesipar	3,604,000	5'31	D 12	26'55
136	Aranyárúgyártás kézzel	906.400	4'45	A 3	22'25
147	Vas- és acéldrótgyárak	272.400	8'67	F 20	43'35
167	Reszelőgyártás	3,368,400	12'14	D 12	60'7
202	Géplakatos- és gépjavítóműhely	3,303,645	10'25	E 16	51'25
214	Központi fűtés és más alkatrészek gyárt.	721.000	15'08	F 20	75'4
222	Kerékpárgyártás	390.600	5'18	C 9	25'9
251	Orgonagyártás	1,139,100	11'83	E 16	59'15
285	Tintagyártás	34.649	31'20	B 6	15'6
336 a	Rongyválogatók	3,306,000	5'84	B 6	29'25
349	Pokrócgyártás	1,202,500	6'73	D 12	33'65
374	Pamutszalagszövők motorral	3,616,200	2.38	A 3	11'9
385	Szövetnyomók	13,443,300	8'22	D 12	41'1
411	Papírkonfekció motorral	1,767,400	6'09	D 12	30'45
427	Börgyártás	18,905,100	9'1	F 20	45'5
442	Kis vízfűrészek	237,308	12'84	J 39	64'2
477	Keret és keretlécgyárak	1,713,200	11'10	F 20	55'5
530	Béltisztítók	3,596,500	5'89	D 12	29'95
611	Épület- és díszműbádogosok	6,621,800	14'54	G 25	72'7

Szándékosan vettem be úgy e kimutatásba, mint a többibe is olyan üzemcímeket, amelyek alá sorozott üzemekben az elmúlt 9 év alatt ötmillió koronánál kevesebb munkabért fizettek ki. Jól tudom, hogy minél kisebb e megfigyelési szám, annál kevésbé megbízható és következtetések levonására annál kevésbé alkalmas. A körülmények kényszerítő hatása alatt ezekből bizonyos tanulságokat mégis le kell vonunk. Az első, amit már itt le kell szegezni, az, hogy több üzemcím helyes veszélyességi arányszámának megállapításához száz, vagy ennél is több évi (a tintagyárakra ezer évi) statisztikát kellene bevárni, mert addig nem lesz együtt a megnyugtató statisztikai felhasználásra alkalmas 5 millió kor.

munkabér. Száz, kétszáz év múlva fogjuk megállpíthatni, hogy az ilyen üzemek tulajdonosai a reájuk eső balesetbiztosítási költségeknél mennyivel fizettek többet, vagy kevesebbet. Amikor a mai és holnapi gyártási eljárások, munkaviszonyok, munkásvédelmi berendezések, gyógykezelési lehetőségek és kilátások, egész társadalmi és állami berendezkedésünk, üzemtulajdonosaink és üzemeink a multaké lesznek, akkor fogunk számukra *pro futuro* a már nem létező viszonyok szerint *helyes* veszélyességi arányszámokat kijelölhetni.

A többi tanulságra sor kerül.

A balesetbiztosítási kockázat és az üzemi veszély.

Az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak balesetbiztosítási költségei három főcsoportba oszthatók. Vannak olyanok, amelyek a felosztó és kirovó vagy a tőkefedezeti üzletágba tartozó üzemekben uralkodó baleseti veszély következtében merülnek fel, továbbá olyanok, amelyek e baleseti veszéllyel arányban állanak, viszont vannak e veszélytől teljesen független, ezzel semmiféle arányban és távoli kapcsolatban sem álló költségek is. Az üzemi helyiség és berendezés, a munkafolyamat, a munkások foglalkoztatási módja, az üzemvezetés tökéletességi foka, a feldolgozásra kerülő anyagok és az előállított készítmények, az első segélynyújtás tökéletessége azok a tényezők, amelyekről az üzemi veszély függ. E körülmények idézik elő azokat a balesetbiztosítási költségeket, amelyek végeredményben az üzemi veszély számlájára írhatók.

Ezekkel szemben állanak első sorban azok a költségek, amelyek az Országos Pénztár kebelébe tartozó és meghatározott biztosítási díjat fizető *kis munkaadók* okoznak és díjaikból nem fedezhetők. Ide tartoznak a *behajthatatlanná vált járulékok és díjak*, de ide sorozandók az *eltitkolt és ezzel a beszámításból kivont munkabérekre eső elveszett járulékok* is, mert a törvényszerű kötelességének pontosan eleget tevő, a terhére beszámítható javadalmazásokat lelkiismeretesen bevalló munkaadó üzemében dolgozó alkalmazottak baleseti veszélyei azoktól teljesen és tökéletesen függetlenek. Nem lehet más csoportba osztani a gócpontoktól távol eső iparüzemek baleseti sérültjeinek tökéletlenebb gyógykezelése folytán, továbbá gyógykezelése, felülvizsgálata, stb. érdekében felmerülő *utazási* és hasonló költségeket sem. Legalább akkor nem, ha valamely üzemcím, tehát egész üzemcsoport veszélyességének megállapításáról van szó. A budapesti, pozsonyi vagy kolozsvári munkaadó azért igazán nem sorozható magasabb veszélyességi osztályba tartozó üzemcím alá, mert a vidéki versenytársainál megsérült alkalmazottak gyógykezelése sikertelenebb és meddő költségekkel is terhelt. Itt kell tárgyalnom az Országos Pénztár kockázatának még egy aktuális faktorát, amely a *háború rokkantjainak* foglalkoztatásából fog előállni. Közvetlen tapasztalásból tudom, hogy a munkaadók nem egyforma buzgalommal igyekeznek nekik munkaalkalmat kínálni. A tartózkodók jutalmazását jelentené az, ha az emberségesen gondolkodó versenytárs üzemének veszélyessége és ettől függő arányszáma a háborús rokkantoknak tagadhatatlanul nagyobb kockázattal járó foglalkoztatása révén magasabbra értékelhető volna. Végül ebbe a sorba tartozik az a körülmény — amelyet mint legnagyobb horderejűt már külön méltattam, de itt is elsőnek kellett volna említenem — hogy az üzemcímek nagy részének helyes veszélyességi osztályát megállapítani, miután a szükséges *megfigyelési számok nem elég nagyok*, nem tudjuk. Az ebből eredő tévedések hátrányos következményeinek egyenlőtlen viselése ellen a többi munkaadó éppen úgy tiltakozhatik, amint jogosan követelhet minden egyenlőtlen kizárásával részt abból a nyereségből, amely egyes üzemcímek kedvezőtlen sorozásából az összességre hárul. A végeredményben ugyanis a veszélyességi táblázat helytelenül választott osztályaiba tartozó

üzemcímek alá sorozott üzemek által befizetett járulékok az okozott költségek fedezésére vagy elegendők, vagy pedig a többi munkaadónak kell pótolni a hiányzó részt. Azt pedig senki sem állíthatja, hogy ez a megtérítés nélkül maradt költség az Országos Pénztár kebelébe tartozó többi helyesen sorozott üzem baleseti veszélyével arányban merült fel.

Az Országos Pénztár balesetbiztosítási kockázatát tehát nem szabad összetéveszteni az egyes üzemek veszélyességi fokával. Itt két különböző fogalomról van szó, amely ugyan egymással bizonyos összefüggésben áll, azonban kölcsönösen fel nem cserélhetők. Az egyes üzemek veszélyességéből eredő költségek az Országos Pénztár balesetbiztosítási költségeinek egyik részét képezik. Ezekkel azonos természetűek azok a kiadások, amelyek e költségekkel kapcsolatban merülnek fel. Ellenben lényegesen más természetűek és más elbírálás alá esnek az Országos Pénztár egyéb veszteségei és költségei, amelyek az üzemek veszélyességi fokával semmiféle összefüggésben sem állanak.

A balesetbiztosításból származó költségek viselése.

Az Országos Pénztár, mint balesetbiztosító intézet nem dolgozik nyereségre vagy veszteségre, tehát kockázatot nem visel. A költségek felosztatnak és kirovatnak a munkaadókra, akik ily módon a balesetbiztosítási kockázatot átveszik. Az elmélet szerint e kockázat nyereséget fog eredményezni azoknak a munkaadóknak, akik a biztosított szolgáltatásokból többet vesznek alkalmazottaik számára igénybe, mint amennyinek értékét befizetik. Viszont veszteséggel jár azokra, akik többet fizetnek be. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a biztosítási járulék a munkaadókra nézve közvetlenül mégis terhet jelent, akkor nem szólhatunk nyereségről vagy veszteségről, hanem csak az igazságosnál kisebb vagy nagyobb megterhelésről.

Az elmondottak után a viselendő teher igazságos elosztására alkalmas kulcsot találni már nem lesz nehéz. A megoldást négy elengedhetetlen feltételhez kell kötnünk:

1. A balesetbiztosítási járulék valamelyes arányban álljon a biztosított üzem baleseti veszélyességével.
2. A baleseti veszélytől függetlenül felmerülő költségek az egyenlő teherviselés elve alapján kerüljenek felosztásra.
3. Senki se élvezze ingyen a biztosítás előnyeit.
4. A biztosítási járulékteher a veszélyes üzemeket az elviselhetetlenségig ne terhelje.

Az igazságos veszélyességi táblázatot e négy feltétel kielégítésével állíthatjuk fel. Az első feltétel megállapítja a törvényben előírt fokozatos teherviselést, amely a munkaadókat üzemi veszélyeik csökkentésére sarkalja. A második és harmadik feltétel együttesen meghatározza a fokozatok alsó határát. Végül a negyedik feltétel megszabja a felső határt, amelyen túl a veszélyességgel valamelyes arányban álló fokozatok nem folytathatók.

Az alsó és felső határ megállapítása után a közbeeső fokozatokat a rendelkezésre álló megfigyelési számokból grafikai úton is megállapíthatjuk. A veszélyességi táblázat legalsó fokozatát megkapjuk, ha az egyes üzemek baleseti veszélyességétől teljesen függetlenül felmerülő költségeket, az elmaradt és a munkaadók által mások helyett befizetendő díjakat és járulékokat, a veszélyesség szempontjából tévesen elhelyezett üzemcímek folytán, valamint a téves üzembesorozások folytán fellépő eltolódások kiegyenlítésére alkalmas egyenértéket, stb., végül az ingyen biztosítás kizárására szükséges minimális hozzájárulást az eddig szerzett tapasztalatok és következtetés alapján 1.000 korona munkabérre megállapítjuk. Ezzel megkaptuk.

az 1.000 korona munkabért terhelő alapjárulékot, amely minden üzemcím-nél egyformán kiindulópontot képez. Ha ehhez az alapjárulékhoz hozzáadjuk az egyes üzemcímeken felmerült kártalanításoknak 1.000 K munkabérre eső részét, akkor megkapjuk az üzemcímek alá sorozott üzemeknek azt a veszélyességi mérőszámát, amely a veszélyességi táblázat arányszámainak megállapításánál alapul szolgálhat.

E veszélyességi mérőszámok matematikai képletét tehát a következő módon nyerhetjük:

1. A balesetbiztosítási *díjfizetők* üzemében felmerült, de az általuk befizetett díjakból nem fedezett *kárösszegeből* a felosztó és kirovó üzletágba tartozó munkaadók által kifizetett beszámítható javadalmazás 1000 koronájára az eddig szerzett tapasztalatok alapján megejtendő számítás és következtetés szerint átlag eső rész jele legyen **d**.

2. A *díjfizetők* nyilvántartása, a díjak kirovása és behajtása körül a kerületi pénztáraknál felmerülő, továbbá az Országos Pénztárnak az állam által nem fedezett *kezelési* költségeiből a díjfizetők nyilvántartására és elszámolására eső *kezelési* költségeknek 1000 K munkabérre eső, ugyanúgy számított része jelöltessék **d_k**-val.

3. A *behajthatatlan járulékokból* és *díjakból* az eddig szerzett tapasztalatok alapján megejtendő számítás alapján 1000 K munkabérre eső rész jele legyen **b**.

4. A *behajthatatlan járulékok* és *díjak* után felmerült eljárási és *kezelési* költségek 1000 K munkabérre eső részét jelöljük **b_k**-val.

5. Az *eltitkolt* és *helytelenül* bevallott munkabérek folytán elvesző járulékból az Országos Pénztár helyszíni vizsgálatai alkalmával szerzett adatok szerint 1000 K munkabérre eső rész jele legyen **t**.

6. A *gócpontoktól* távol eső üzemek baleseti sérültjeinek hiányos kezeléséből, továbbá szállításából, utazásaiból származó költségek részét jelöljük **g**-vel.

7. A *háború rokkantjainak* foglalkoztatásából eredő és az Országos Pénztár által az államtól megtéríttetni kívánt költségek részét jelöljük **r**-rel.

8. Az *elégtelen megfigyelési számok* folytán téves veszélyességi osztályllyal párosított üzemcímek és helytelennek bizonyuló besorozások kiegyenlítésére felveendő addendus jele legyen **e**.

9. Az *ingyenes biztosítás* kiküszöbölésére felveendő addendus jele legyen **i**.

10. Végül a *felosztásban* és *kirovásban* résztvevő üzemekben előfordult balesetek költségeiből ugyancsak 1000 K munkabérre eső rész jele legyen **ü**.

E jelek felhasználásával a veszélyességi mérőszámok (**m**) képlete lesz:

$$m = d + d_k + b + b_k + t + g + r + e + i + ü$$

Miután e képlet jobb oldalán levő összeg egyik része tulajdonképpen az *alapjárulék*, amely minden üzemnél egyenlő nagy, azt jelölhetjük **a**-val:

$$a = d + d_k + b + b_k + t + g + r + e + i$$

Az alapjárulék jelét behelyettesítve kapjuk a veszélyességi mérőszám rövid képletétül:

$$m = a + ü$$

Ezek után a veszélyességi táblázat fokozatának legmagasabb pontját kellene még kijelölni, hogy végül a mérőszámok segítségével az egyes fokozatok is megállapíthatók legyenek. A maximális pont kijelölése azonban

már inkább a méltányosság dolga. Az én véleményem szerint a túlzástól óvakodni kell, ha a törvénynek egyik kimondott célját, a veszélyesebb természetű üzemek helyzetének könnyítését ma is helyesnek tartjuk. A hatósági rendelkezéseket be nem tartó és ezzel munkásainak testi épségét veszélyeztető munkaadóval szemben a törvény úgysis előírja a megtorlást: az üzem a veszélyességi táblázat magasabb osztályába sorozható és ha ez már előbb megtörtént volna, a megfelelő díjtétel kétszeresével róható meg.

Az üzemcímek veszélyességi osztályai természetesen úgy jelölendők ki, hogy a nagyobb veszélyességet mutató üzemcímek magasabb osztályba kerüljenek. E tekintetben csak szigorú következetességnek van helye, amely minden melléktekintettől ment. Különösen ki akarom végezni e helyen azt az irányt, amely speciális iparfejlesztési érdekek érvényesülését óhajtja előmozdítani. Többször hangsúlyoztam, hogy a veszélyességi táblázat egész felépítése már olyan legyen, amely a túlzott terheket kizárja, de az elv betartásával készült táblázat alkalmazásánál ellenőrizhetetlen és a munkásbiztosítási intézmény keretében el nem férő iparfejlesztési részletkérdések méltatásának már nincs helye. Ha a természetüknél fogva veszélyes üzemek is megkíméltetnek az égbe nyúló járuléktehertől, akkor a munkásbiztosítás eleget tett annak a követelménynek, amelyet vele szemben az iparfejlesztés nevében támaszthatunk. A többi iparfejlesztési részletkérdés már a kereskedelmi és iparkamarákra, az iparrestületekre, az iparegyesületekre és a gyáriparosok szövetségére tartozik, nem is említve a kereskedelemügyi minisztériumot, amely az erre rendelt apparatussal az egészet irányítja és ahol kell — nem a munkásbiztosítás, sem pedig a munkásbiztosítást fentartó munkaadók terhére — támogatóan közbelép.

Ha a veszélyességi táblázat megalkotásánál az egyes üzemcímek veszélyességi osztályait és a veszélyességi arányszámok fokozatait a most felállított képlet alapján nyert mérőszámok segítségével fogjuk megállapítani, akkor eleget teszünk a törvény ama kívánságának, hogy a nagyobb veszélyességgel dolgozó üzemek a nagyobb veszély arányában megfelelő nagyobb összeggel járuljanak a kötelező balesetbiztosítás költségeihez. Végül, ha a maximális határ kijelölésénél méltányos mérséklettel járunk el és a legmagasabb osztály arányszámát a legalacsonyabb osztály arányszámának tizenégy-tizenöt-szörösénél nem fogjuk nagyobbra szabni, eleget fogunk tenni a törvény ama céljának is, hogy az üzemi balesetek ne okozzanak amunkaadóknak olyan nagy költségeket, amelyek az ipar fejlődése szempontjából hátrányosabb hatásokkal járhatnak.

Ezeket kívántam az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár III. veszélyességi táblázata megszületésének előestéjén elmondani. Az általam javasoltak elfogadásával a magyar veszélyességi táblázat el fog térni a külföldiektől. Ez azonban nem olyan nagy baj, mert a külföldi táblázatok az ottani szakemberek beismerése szerint sem ideálisak.

Amikor mi a külföldön fényesen bevált, bámulatos eredményeket elért intézmények valamelyikét nálunk is életre hozzuk, nem kell ezt azokkal a hibákkal felszerelnünk, amelyekkel annak idején a külföldön megszületett. Gyenge pontjait hagyjuk el. Legyen olyan a mi intézményünk, amilyenné tenné ma a külföld az övét, ha most születnék, vagy még fiatal, hajlékony, idomítható volna, mint a mienk.

A munkásbiztosításra vonatkozó háborús rendelkezések.

— A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozása. —

Első ülés: 1918. február 26-án.

Elnöki megnyitó.

Fodor Ármin kúriai bíró, elnök: Tisztelt teljes ülés! Mielőtt a mai ülés napirendjére áttérnénk, engedjék meg az urak, hogy a közelmúltban egyesületünkben történekről röviden megemlékezzem. Igen tisztelt elnökünk, Szterényi Ónagyméltósága, kereskedelemügyi miniszterre neveztetvén ki, kedves kötelességünknek tartottuk, hogy őt ebből az alkalomból küldöttségileg üdvözljük és egyúttal felkérjük, hogy az egyesületünkben viselt elnöki tisztet továbbra is megtartani sziveskedjék. Hálásan kell megemlékeznünk arról, hogy Ónagyméltósága nemcsak az elnöki tiszt megtartását készséggel ígérte meg, hanem egyúttal kifejtve a munkásbiztosítás terén előttünk álló feladatokat, kijelentette, hogy a munkásbiztosítási reformok előkészítésénél egyesületünk munkásságára is súlyt helyez és kívánatosnak tartja, hogy azok az eszmék és tervek, amelyek esetleg megvalósulásra várnak, körünkben előbb behatóan megvitattassanak. E nyilatkozat hatása alatt az egyesület vezetősége programot is készített az egyesület működésére nézve. Mint legaktuálisabb kérdést elsősorban megbeszélés tárgyává tesszük a munkásbiztosításra vonatkozó háborús rendelkezéseket, amelyek tekintetében a legilletékesebb szakember, Pap Géza Óméltósága volt szíves elvállalni az előadói tisztet. Azonkívül már most is jelenthetem, hogy március havában a munkásbiztosítás 25 éves fennállása alkalmából jubiláris ülést kívánunk tartani, még pedig szélesebb keretekben, amely ülésen való részvételt Szterényi Ónagyméltósága szintén megígérni kegyes volt. Ezenkívül legközelebb sorra kerül megbeszélés végett a magánalkalmazottak nyugdíjbiztosításának kérdése, amelyre vonatkozólag a statisztikai adatgyűjtés és a matematikai számalapok elkészülte előtt alig lehetséges az összes részleteket megállapítani, amelynek vezető gondolatai azonban már most is megvitathatók lesznek. Ez volna a programmunk a közel jövőre nézve.

Ami a mai napirendet, a munkásbiztosításra vonatkozó háborús rendelkezések kérdését illeti, legyen szabad mindenekelőtt általában egy megjegyzést tenni. Hiszen méltóztatnak tudni, hogy a munkásbiztosítási törvénynek a háború által előidézett szükség folytán beállott módosítására az 1917. évi VII. t.-c. felhatalmazást adott és ennek alapján már a jelenlegi kormány alatt bocsáttatott ki egy rendelet, amely a munkásbiztosítási törvényt sok tekintetben módosítja. A múlt évben megtartott közgyűlésünkön Szterényi Ónagyméltósága az elnöki székből örömnünknek adott kifejezést a fölött a jóakarattal fölött, amelyet ebből az alkalomból mind a kormány, mind a törvényhozás a munkásbiztosítás iránt tanúsított. Az azóta kiadott rendeletnek sok tekintetben elismerésre méltó rendelkezései szintén teljes mértékben köszönetünkre tarthatnak számot. De hogy az az út, amelyet az 1917. évi VII. t.-c. 2. §-a a benne foglalt felhatalmazásnak szerkesztésénél követett, helyes-e, ehhez nézetem szerint szó fér. Az én nézetem szerint a kormány abban az esetben, ha felhatalmazást kér a törvényhozástól a törvénytől eltérő rendelkezések megtételére, azt két módon teheti. Vagy előre egészen tisztában van afelől, hogy mily rendelkezéseket szükséges és akar rendeletileg megállapítani és akkor a felhatalmazást szorosán ezekhez a rendelkezésekhez kell szabni. Természetesen itt csak a

rendelkezések tartalmára gondolok és nem arra, hogy a szövegezésnek már teljesen készen kellene lennie. Ha azonban erre nézve előre nem vagyunk egészen tisztában, akkor nézetem szerint lehetőleg tágkörű felhatalmazást kell kérni, amely nem állja azután útját annak, hogy a rendeleti felhatalmazás kellő keretek között mozoghasson. Ily tágkörű felhatalmazást adott a törvényhozás a kormánynak például az 1912. évi LXIII. t.-c. a polgári igazságszolgáltatás tekintetében és az 1914. évi L. t.-c. a magánjogi viszonyok rendezése tekintetében. Ez az utóbbi eljárás, a tágkörű felhatalmazás azért látszik célszerűnek, mert a háborúban a tényleges viszonyok és a kívánalmak gyorsan változnak és sürgős intézkedést tesznek szükségessé. Ezek a megfontolások a munkásbiztosításra vonatkozólag az 1917. évi VII. t.-c. megalkotásánál nem vétettek eléggé figyelembe.

Ami azt a szempontot illeti, hogy előbb a rendelkezéseket meg kell állapítani, amelyeknek a megtételére a felhatalmazás vonatkozik, azt mondták, hogy az idő rövid arra, hogy a kibocsátandó rendelet tartalmát az érdekeltségnek minden esetre szükséges meghallgatása után előzetesen meg lehetne állapítani.

Ami pedig a tágabbkörű felhatalmazást illeti, erre nézve azt mondták, hogy ha a felhatalmazás igen tágkörű, akkor az érdekeltség körében mind az alkalmazottak, mind a munkaadók körében olyan sok kívánság és esetleg a munkásbiztosítási törvény alaptételeivel ellentétes kívánság fog felmerülni, amelyeknek a kormány nem fog eleget tehetni. Így létesült ez a szűkebbkörű felhatalmazás, amelyet az 1917. évi VII. t.-c. 2. §-a tartalmaz és amelyhez azután a rendeletnek alkalmazkodni kellett. Hogy helyes volt-e ez az út, amelyet a törvényhozás a felhatalmazás ilyen megadásánál követett, a felett a kritika most már tárgyaltalan és céltalan volna. Azonban ma, amikor talán az előtt állunk, hogy a munkásbiztosítás háborús követelményei esetleg újabban továbbmenő kielégítést nyerhetnek, azt hiszem, hogy mégis lehetne azt az utat követni, hogy előbb hozzuk tisztába, hogy mit kell tenni és próbáljuk meg teljesen megállapítani azt, hogy ha esetleg a jövőben újabb törvényes felhatalmazás alapján újabb intézkedések válnak lehetőkké, mire terjedjenek ki ezek az intézkedések.

Ezért tartom én fontosnak azt, hogy a munkásbiztosításra vonatkozó háborús intézkedések a mi körünkben behatóan megbeszéltesse. Itt valamennyien a munkásbiztosítással foglalkozó férfiak vannak, akik legjobban érzik, hol van a baj, hol van hiány és azért felkérem az urakat, szíveskedjenek a tárgyhoz minden szempontból, mind a munkaadók, mind az alkalmazottak szempontjából hozzászólni.

Ezek után felkérem az előadó urat, szíveskedjék előadását megtartani.

Az előadó beszéde.

Dr. Pap Géza miniszteri tanácsos, előadó: Tisztelt teljes ülés! Öméltósága az imént megjegyezte, hogy a tisztelt hallgatók a munkásbiztosítással foglalkoznak és ezért talán felesleges részletes képét vázolni annak, ami eddig hazánkban a jelenlegi világháború alatt a munkásbiztosítás terén történt. Ehhez a felfogáshoz én is csatlakozom, bár tulajdonképpen nem is olyan nagy az anyag, amelyről itt referálni kellene, hogy annak előadása még beható ismertetés esetén is valami nagy időáldozattal járna.

Előrebocsátom, hogy akkor, amikor a háborús intézkedésekről tárgyalunk, felesleges szólni azokról, amelyeket a munkásbiztosítás végrehajtó szervei, az Állami Hivatal és a pénztárak, elsősorban az Országos Pénztár saját hatáskörükben a háborúval kapcsolatban megtettek.

Legfeljebb arról a kezdetben sokat vitatott kérdéstről lehetne említést tenni, hogy mikép lehessen a hadbavonultak családtagjai részére a segélyeket biztosítani. A németek reális módon intézték el e kérdést, amennyiben a biztosítás díjait tovább fizették és pedig a munkás-, munkaadó-, egyesületek, községek fizették a hadbavonultak járulékait; így feleslegessé vált az a vita, amely nálunk abban a tekintetben lefolyt, hogy a hadbavonultak tagsága fennmarad-e vagy sem. Szólhatnék még arról a másik kérdéstről, amely felmerült, t. i., hogy a hadbavonult járadékosok részére miként fizetessék a járadék. Ez is tisztán gyakorlati úton nyert megoldást. Az Országos Pénztár úgy intézkedett, hogy a megbizottak részére kifizeti a járadékot. Kár volna hosszasan beszélni arról is, hogy mikép igyekeztek a pénztárak pénzügyi egyensúlyát az első ijedelemben és azon túl is a hadbavonult tisztviselők fizetésének leszállításával és megszüntetésével, valamint az orvosok illetményének csökkentésével biztosítani. Azt meg jobb is elfelejteni, hogy részint a háború teremtette kényszerhelyzetben, részint az ijedtség okozta túlbuzgóságból miként szüntették meg pusztán adminisztratív úton a fürdő- és szanatóriumsegélyeket és helyezték bojkott és kizárás alá az ú. n. nem súlyos betegeket. Itt tisztán arról legyen csak szó, hogy a törvényhozás és a kormány mikép gondoskodott azokról a munkásbiztosítás körébe vágó problémákról, amelyek a háború folytán felmerültek.

Volt néhány incidentális intézkedés, amelyekül említhetem a balesetbiztosítási kötelezettségnek kiterjesztését azokra az oroszországi honosokra, akiknek Orosz-Lengyelországban van a lakóhelyük. Lehetetlen helyzet volt, hogy addig, amíg a szerb, stb. ellenséges állambeli honosoknak biztosítási kötelezettségét, amennyiben Magyarország területén dolgoznak, nem szüntettük meg, a velünk kapcsolatban lévő Orosz-Lengyelország munkásaitól megtagadjuk ezt, figyelembe véve azt is, hogy a háborús munkáshiány folytán nekünk nagy szükségünk volt ezeknek a munkásoknak behozatalára. Gyakorlati esetek vittek rá, hogy ez a kérdés ilykép rendeztessék.

Incidentális kormányhatósági rendelkezés volt az is, amely a munkásbiztosítási választott bíróságoknak és az Állami Hivatal bírói osztálya nem állandó tagjainak, ülnökeinek választását, illetve kinevezését rendezte, miután ezeknek mandátuma lejárt. A kormány a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvénynek a polgári igazságszolgáltatás tekintetében tehető rendkívüli intézkedésekre felhatalmazó rendelkezéséből merítette azt a jogát, hogy minisztertanácsi rendelettel ezt a kérdést is szabályozta olyként, hogy a pénztárak, illetve az Országos Pénztár javaslata alapján az Állami Hivatal nevezze ki az ülnököket.

Lényege a háborús intézkedéseknek azonban abban a törvényes felhatalmazásban és ennek alapján kibocsátott kormányrendeletben van, amelyek az 1917: VII. t.-c. 2., 3. §-aiban és a 4.790/917. M. E. sz. rendeletben jelentkeznek. Osztom az elnök úrnak azt az álláspontját, hogy felesleges és célra nem vezető annak bírálata, vajjon helyes volt-e az, hogy ezt a törvényt az ismert szűkkörű felhatalmazással szövegezték meg. Bizonyos, hogy a törvény meg lehetőszen konzervatív álláspontra helyezkedett, egyetlen fejezetnek, a segélyekre vonatkozó fejezetnek kivételével. Hogy ez így van, láthatjuk, ha szemügyre vesszük egyes rendelkezéseit.

I. A törvényes felhatalmazás vonatkozik a biztosítottak körére, amely szerint a törvény kimondja, hogy a biztosítási kötelezettség értékhatára szempontjából a kormány kivételes intézkedéseket tehet és az önkéntes biztosítás feltételeit rendezheti. Itt az tűnik szembe, hogy a törvényhozás önmaga szabott korlátot annak a lehetőségnek, hogy a biztosítási kötelezettség kiterjesztessék egyéb oly körökre, amelyek eddig a biztosításba bevonva nem voltak. Szolgáljon ez a rendelet magyarázatául ama bírálókkal szemben, akik

egyike az egyik érdekképviselői egyesület lapjában ezt a rendeletet abból az okból is kifogásolta, mert nem terjesztette ki a kisiparosokra a biztosítási kötelezettséget. Ha az illető bíráló a törvényt is elolvasta volna, akkor tudnia kellene, hogy követelésének a rendelet azért nem felelhetett meg, mert a törvényhozás nem akarta a biztosítási kötelezettséget másokra is kiterjeszteni, mint azokra, akikre eddig is kiterjedt, azzal az egy kivétellel, hogy t. i. a biztosítási értékhatárt a törvényhozás felemelni kívánta. A rendelet meglehetősen liberálisan élt ezzel a felhatalmazással, amit mutat az, hogy követve a német példát, a munkásokra nézve teljesen elejtette a fizetési vagy bérhatárt, a tisztviselőkre nézve pedig évi 4.800 koronában állapította azt meg, tehát oly összegben, amely a németországi évi 2.500 márkás bérhatárral szemben szűkkeblűnek nem mondható. Ezt azért emelem ki, hogy kifejezést adjak annak a felfogásomnak, hogy amennyiben tényleg bizonyos követelményekkel lépünk fel és bizonyos irányt akarunk adni a törvényhozásnak és a kormányzatnak, ezt lehetőleg oly keretben tegyük, amely megvédhető. Ebben a vonatkozásban pedig megindokolható csak az volna, hogy a biztosítás kötelezettségének foglalkozási nemek, gazdasági osztályok szerint való kiterjesztésére is nyújtson a törvényhozás módot.

Hogy ez indokolt volna, azt ebben a társaságban bővebben nem kell magyaráznom, hiszen mindnyájunk tudatában él a szociális biztosításnak nagy jelentősége. Sajnos, élénk tudatunkban él az a nagy veszteség, amelyet a háború folytán szenvedtünk és él a meggyőződés arról a rendkívüli szükségességről, amely azt parancsolja, hogy ennek a veszteségnek csökkentésére a szociális biztosítási intézmények útján is lehetőleg mindent elkövessünk. Ujmutatást találhatunk a törvény 7. §-ában, amely az önkéntes biztosításra jogosultak körét megállapítja. Hiszen tudjuk jól, hogy az önkéntes biztosítás mindenhol csak átmeneti fokozatot jelent, amennyiben azokat hozza a törvényhozás az önkéntes biztosítás körébe, akikre vonatkozólag a biztosítási kötelezettség kimondását még időelőttinek tartja. Ha tehát mi azzal a követeléssel lépünk fel, hogy a biztosítási kötelezettség most már az eddig megállapított bérhatárok szerint és illetőleg, amennyiben munkásokról van szó, bérhatárra való tekintet nélkül, a 7. §-ban felsoroltakra is kiterjesztessék, akkor helyes irányban haladnánk. Tudom, hogy itt bizonyos féttissel, babonával állunk szemben, mert ott vannak a mezőgazdasági munkások és cselédek is, akikre nézve jelenleg még úgyszólván leküzdhetetlen akadálytal találkoznak. Ez azonban nem ment fel bennünket attól a kötelességünktől, hogy megmondjuk azt, amit helyesnek és jónak látunk.

Hogy a mezőgazdasági munkásoknak a biztosítási kötelezettség körébe való bevonása indokolt, ezt már több ízben megvitatták és talán be is bizonyították. Így a népegészségügyi kongresszuson, a Stefánia-szövetség értekezletein, stb. Itt csak arra mutatok, hogy az egyelőre nem várható teljes siker hiányában is, a mi szavunknak viszhangja volna és minél többször kiáltunk, annál többen lesznek, akik ennek a kiáltásnak további viszhangot adnak és a végén megérjük, hogy ez a kérdés a megvalósítás napirendjére kerül. Megengedem, hogy ez rendkívüli horderejű dolog, amely nem illeszthető be a háborús munkásbiztosítás keretébe, mert a mostani 1 millió biztosítottal szemben talán 10 milliónyi lélekszám biztosításáról volna szó, ha a mezőgazdasági munkásokat, házi cselédeket, segítő családtagokat, kisgazdákat, akik mellett kereső munkát végeznek, a biztosítási kötelezettség alá bevonnók. Ez óriási horderejű dolog; de van ott több olyan csoport, amelynek bevonása a biztosításba óriási jótétet jelentene és akiknek bevonását talán résztörlesztéskép mégis meg lehetne kapni. Itt vannak a segéd nélkül dolgozó kisiparosok, akiknek gazdasági, szociális helyzete nem tér el lényegben a

munkások helyzetétől. Tudjuk, hogy a mi Nemzetközi Egyesületünk, amelyhez a tradíciónak gondolatközössége fűz bennünket, a kis önálló existenciáknak a biztosításba való bevonása kérdésével éppen a háborút megelőző utolsó nemzetközi ülésen foglalkozott és napirendre tűzte ennek Európaszerte való propagálását. Ez oly kérdés, amely népszerűséggel is találkozhat.

Azután itt van a másik társadalmi osztály, amelynek az anyasági biztosítás szempontjából különösen nagy jelentősége volna, mert hiszen ez adja az elhagyatott gyermekeknek jelentékeny kontingensét: ezek a házicselédek. Rájuk nézve már a háború idején is megtalálták a szükséges intézkedések egyik-másik ágát, pl. arcképes cselédkönyveket adnak ki a cselédek részére, amely szintén nagy horderejű intézkedés, legalább is a gazdák szempontjából. Ha tehát a cselédek megtaláljuk a rendőri szabályozás terén, azt hiszem, hogy meg kellene találni, elsősorban törvénytelen gyermekek javára, azután a mi érdekünkben, a munkaadók jól felfogott érdekében is a házicselédek abban az irányban, hogy az ő kötelező biztosításuk is napirendre tűzessék. Nem akarok ennél a kérdésnél sem részletesen időzni, bár erről is sokat lehetne beszélni. Én nagy jelentőséget tulajdonítanék a munkásbiztosítás népszerűsége szempontjából annak, hogy az egész társadalom, mint munkaadó, mint háztartási munkaadó, közvetlen kapcsolatba kerülne a pénztárral és az egész társadalom érdeklődése, de meggyőződése is felkeltetné az iránt, hogy ez az intézmény létezik, működik és működése milyen áldásos.

Gondolni kell az állami alkalmazottakra is, akiknek visszavezetése a biztosításba szintén nagyon indokolt volna, és a közalkalmazottak háborús nyomorúsága, amelyről annyit beszélnek, egyik fájó sebében nyerne orvoslást, ha nekik az ingyenes gyógykezelés jótéteményét a kormányzat ismét megadná.

Ezek volnának azok a dolgok, amelyek a biztosítási kötelezettség kérdésében nekünk bizonyos irányt jeleznek abban a tekintetben, hogy hol kellene a kiegészítés szükségességére reámutatni.

Az önkéntes biztosítással nem kívánok tovább foglalkozni, mert hiszen nem látnám indokoltnak, hogy túllépjük azt a határt, amit eddig is elfogadott a törvényhozás és a kormányzat, sőt a kivételes hatalom alapján kibocsátott rendelet még bizonyos megszorításokat tartalmaz, amelyeket csak helyeselhetünk.

Visszatérve a biztosítási kötelezettség körére, illetőleg arra, hogy a jelenleg önkéntes tagokként felvehető elemekből kik vétessenek fel biztosításra kötelezettekül, rámutatok a 7. §. ama pontjára is, amely azt mondja, hogy a balesetbiztosításra kötelezettek önként biztosíthatók betegség esetére. Odáig nem mehetnénk el jelenleg, hogy helyreállítsuk az 1907. évi XIX. t.-c. tervezetének azt az eredeti álláspontját, amely aequiparálta a két biztosítási ágat; de odáig mindenestre elmennék, hogy aki baleset esetére biztosított, az legyen betegség esetére is biztosítva. Hiszen tudjuk, hogy a kizárólag baleset esetére biztosított is megkapja az első tíz héten munkaadója terhére a kártalanítást; a munkaadók új megterhelését tehát ez nem jelentené, sőt rájuk nézve is előnyös volna és a biztosítottak szempontjából bizonyos jogkiterjesztést mégis jelentene. Miután egyetlen tételben sokat nem kaphatunk, ezzel a sok kicsivel mégis szaporodnék a biztosítás jótéteményére utaltak közül tényleg biztosított egyéneknek száma. Ez volna az, amit a felhatalmazási törvénynek első rendelkezésére vonatkozólag előadni óhajtottam.

II. A második rendelkezési csoport vonatkozik a segélyekre és azokra a költségekre, amelyek ezeknek a segélyeknek fedezetét nyújtják. Ez az a fejezet, ahol, őszintén szólva, a legnagyobb örömmel időzöm, mert ha

lehetnek is olyanok, akik nincsenek megelégedve és legyenek mindig olyanok is, általában szinte megelégedettséggel üdvözölhetjük a kormányrendeletnek erre vonatkozó rendelkezését. Először is megtörtént a táppénznek 50%-ról 60%-ra és a betegségi segélyezés tartamának 20 hétről 26 hétre való felemelése.

A segélyek nagy emelkedése azonban nemcsak ebben jelentkezik, hanem az átlagos napibér, illetve a táppénz számszerinti összege is jelentősen emelkedett.

Hogy rámutassak a mi rendeletünknek idevonatkozó intézkedésére a hozzánk legközelebb álló osztrák viszonyokkal szemben, említésre méltó, hogy amíg nálunk a táppénz az első napibérosztályban lévő napi 90 fillértől a 9. napibérosztályban lévő napi 6 K 60 fillérig emelkedik, addig az osztrákoknál szintén szükség-rendelet alapján, amely 1917. évi január hó 1-én lépett életbe, az első napibérosztályban lévő napi 60 fillértől a 11. napibérosztályban lévő napi 5 koronáig emelkedik a táppénz. Bizonyos fokozatbeli eltolódásokkal tehát a mi táppénzünk általában összeg szerint is kedvezőbb, mint az osztrákoké. Ilyen kulcs mellett, azt hiszem, nem panaszkodhatunk arról, hogy a táppénz mértéke nem üti meg a szükséges mértéket, még akkor sem és annak ellenére sem, hogy a rendelet most már hatályon kívül helyezte az első két napra vonatkozó táppénz kiszolgáltatását, követve ebben is az osztrák példát, szemben a németekével, akik az első három napra nem adnak táppénzt. A táppénz tekintetében megelégedetten fogadhatjuk tehát a kormány rendelkezését és az összeg szempontjából igazán nem tudnék mostan újabb kívánsággal fellépni a törvényhozással vagy a kormánnyal szemben.

Ami még nagyobb örömmel tölt el, az az anyasági biztosításának messzemenő fejlesztése, amelyet a kormányhatóság rendeletében tapasztalunk, amidőn t. i. azt látjuk, hogy a gyermekágyi segély most már a korábbi 50% helyett az átlagos napibér 75%-ára emelkedett; amidőn azt látjuk, hogy szoptatási segélyt állapít meg ez a rendelet és hogy a családtagok is készpénzbeli gyermekágyi segélyben részesülnek. Kiemelem, hogy a szoptatási segélynek nálunk elfogadott rendszere, amely e segély kezdőnapját a gyermekágyi segély megszüntét követő időre teszi, előnyösebb is mint a németeké és osztrákoké, akik a szoptatási segélyt már a gyermekágyi segéllyel párhuzamosan adják. A mi rendszerünk ugyanis alkalmas arra, hogy a szoptatási készséget hosszabb időn át ösztökélje. Olyan messzemenő fejlődési stádiumról van szó, amely hosszú ideig kielégíti igényeinket s inkább azt kellene kívánnunk, hogy ne csak az ipari munkaságra, amely a lakosságnak csekély töredéke, hanem a biztosításra ráutalt egyéb népességre kiterjesztve is lássuk már ezeket a nagy áldásokat, amelyeket a mi munkásbiztosításunk a szülő anyák részére jelent.

A temetési segélyekről szólva, szintén valamivel kedvezőbb a mi skálánk, mint az osztrákoké. De az talán mégsem a leglényegesebb, hogy kedvező körülmények között tudjon valaki meghalni.

Ez volna az, amit a szolgáltatásokra vonatkozólag, előadni bátorodtam. Ebben a tekintetben hamarjában nem tudnék újabb proposíciókkal előállni és nagy örömmel üdvözölném, ha valaki mégis találna valamit, aminek reális értéke volna és meg is kaphatnánk.

Ezekkel a segélyekkel szemben azután gondoskodni kell a fedezetről is, mert hiszen ingyen nem adnak semmit és bizony a szociális javak is pénzbe kerülnek. Itt azután megint azzal a kínai fallal állunk szemben, amelyre az elnök úr rámutatott, t. i. a felhatalmazási törvény meghatározta a kereteket, nem gondolva a következményekre. Mindenféle szépet és jót ad a kormányzat abban a kormányhatósági rendeletben, ellenben azt mondja a felhatalmazási törvény, hogy csak a törvényben megállapított keretek

között szabad intézkedni a járulékok tekintetében. Tudjuk, hogy a törvény 4%-ban állapítja meg a járulékok maximális kulcsát és most olyan kínai fal előtt állunk, amelyet le kell dönteni, attól tartok, hogy sokkal előbb, mintsem gondoljuk, mert a matematikával nem lehet tréfálni és hacsak ad abszurdum nem akarja vinni a kormány a dolgot, túl kell magát tennie annak a kormánynak aggályoskodásán, amely ezt a törvényt nagy kinnal-bajjal világra hozta. Be kell látni, hogy visszacsinálni szociálpolitikai téren, munkásbiztosítási téren azt, ami van, nem lehet, ezek a segélyek most már megvannak, ezeket a segélyeket visszafejlesztetni akarni rövidlátás volna, tehát feltétlenül gondoskodni kell a fedezetről és pedig minden eshetőséggel szemben. Nem arra gondolok, hogy fix összeget mondjon ki a törvényhozás, hanem felhatalmazást adjon a kormánynak arra, hogy bizonyos határig a jelenlegi törvény keretein túl is emelhesse a járulékkulcsot és itt rámutathatunk a 6%-ra, ameddig a járulék-százalék megállapításában el lehessen menni a mindenkori viszonyok kívánalmai szerint. Ez tehát *conditio sine qua non*-ja a már eddig elért szociálpolitikai vívmányok további fenntartásának. Ez volna a segélyek költségeinek fedezete szempontjából a mondani valóm, amelyre vonatkozó kívánalmak, követelések elől egyesületünk nem zárkozhatik el.

III. A szükség-rendeletnek további rendelkezési csoportja arra vonatkozik, hogy a járulékok behajtása biztosítsa. Itt azután a felhatalmazási törvény már maga gondolt merészet és nagyot és lehetővé tette azt, hogy ne csak a betegségi, hanem a baleseti biztosítási járulékok beszedése is előmozdítottassék különböző rendszabályokkal. Ezeket a rendszabályokat nem akarnám ezuttal ismertetni, mert azt hiszem, hogy ezek tulajdonképpen nagyon kevés újat tartalmaznak, hiszen a végrehajtásra vonatkozó rendelkezések általában az eddigi jogállapotot kodifikálták, hogy a pénztári érdekelttség és a hatóságok tudják magukat mihez tartani, miután ezek a rendelkezések jórészt a közadókra vonatkozó jogszabályokban elbujva voltak. Most a szabályzat nyilvánvalóvá lett, mindenki megtanulhatja, még a községi jegyzők is megtanulhatják, hogy ezeket a járulékokat komolyan kell venni, be kell hajtani, mert ha nem, úgy jön a birság és a külön végrehajtó kirendelése a mulasztó közeg költségére.

Egy-két dolog van, ami lényegben újítás az eddigi rendszerrel szemben. Csak azért, hogy összefoglaljam őket, rá akarok mutatni egy-két ilyen újításra. Az egyik az, hogy a betegségi biztosítási járulékoknál most már végrehajtható közokiratok vannak, végrehajtható határozatok. Tehát úgy, amint eddig is volt a baleseti biztosítási járulékoknál, hogy t. i. az Országos Pénztár felosztotta, kirotta a járulékokat és ez ellen záros határidőn belül felebezésnek volt helye, most már ezt a rendszert kiterjesztették a betegségi biztosítási járulékokra is, úgy hogy most már itt is végrehajtható határozatok alapján történik az eljárás. Eddig rendkívüli nehézségeket okozott az, hogy akármikor eszébe jutott valamely munkaadónak kifogásolni a pénztár követelését, előállt a legkülönbözőbb kifogásokkal és hosszabb idő múltán igazán nehéz feladat volt eldönteni, hogy a pénztár volt-e hanyag és nem létező követelést támaszt a munkaadó ellen, vagy a munkaadó meggondolatlanul igyekszik-e a zavarosban halászni, amikor a bizonyítékok már elmosódtak és rendkívül nehéz volt a bírói döntés. Most a betegségi biztosítási járulékok tekintetében is végrehajtható, jogerőre emelkedő határozatokat hoz a pénztár, a jogorvoslatot záros határidő alatt kell beadni. Ez nagy könnyítése a pénztáraknak, de a munkaadóknak is, mert hiszen a jóhiszemű és korrekt munkaadó igyekszik úgyis lehetőleg minél előbb tisztába hozni tartozásának jogcímét és összegét.

A másik könnyítés a pénztárakra, hogy az ingatlanra vonatkozó végrehajtás tekintetében nem kell a közigazgatási bizottság határozatát bevárni,

mehet a pénztár közvetlenül a bírósághoz; az sem kell, hogy előbb nemleges zálogolási jegyzőkönyvet vegyenek fel az ingók végrehajtása tekintetében. Teljesen méltánytalan ugyanis kockáztatni, hogy a pénztár rosszabb helyzetben legyen, mint bármelyik magánfél, aki közvetlenül mehet a bírósághoz az ingatlan végrehajtása iránt, míg a pénztár kénytelen volt előbb az ingó végrehajtást megkísérelni és az ezzel járó késedelemmel esetleg a fedezet elvesztését is kockáztatni.

Végül nagyjelentőségű reformot jelent a munkásbiztosítási köztartozások be nem szolgáltatásának kihágási felelősség alá helyezése. Örömmel állapítottam meg, hogy ez az intézkedés aránylag simábban ment el a közvéleménynek ítélőszéke előtt, mint ahogy azt gondolni lehetett. Úgy látszik, hogy már mindenki érezte azt, hogy itt tényleg szükség van drasztikus eszközökre, mert hiszen oly nagyfokú erkölcsi lazaság kapott erőt ezeknek a munkásbiztosítási járulékoknak beszolgáltatása tekintetében, hogy feltétlenül szükséges volt radikális eszköznek alkalmazása: az, hogy aki tisztességtelenül nem fizeti meg a munkásbiztosítási járulékot, azt becsukják. A rendelet szövegezése módot ad, hogy ez tényleg csak azokkal szemben alkalmaztassék, akikkel szemben a kiméltre semmi elfogadható indok nincs, mert hiszen a rendelet kimondja, hogy azt terheli kihágási felelősség, aki »jogtalanul és elfogadható indok nélkül nem szolgáltatja be a járulékot«. A jóhiszemű indokokat bizonyító munkaadó, vagy az, aki büntetőjogi tekintetben általában is bizonyos mentességet igényelhet, az mindenesetre elkerülheti a büntetést, de egyébként kell, hogy ebben a járulékvisszatartási kérdésben, amely tulajdonképpen a rosszhiszemű munkaadóknak jövedelemforrást jelentett, végre tabula rasat csináljon a törvényhozás. És hogy a közérdek javára szolgált ez az intézkedés, ez kitűnik abból, hogy aránylag hamar napirendre tértek felette.

Ezek volnának azok a rendelkezések, amelyek a rendeletben megvannak.

IV. A törvényhozás kötelezte magát annak a további rendeletnek kibocsátására is, amely a hadimunkások biztosítási kötelezettségére vonatkozik. A rendelet azonban mai napig sem jelent meg. Ez a kérdés Németországban rendkívül gyorsan és simán nyert elintézését, igaz, hogy más viszonyok között, mert náluk a hadimunkások bizonyos mértékben szabad munkások gyanánt dolgoznak; mi ellenben a háború negyedik évében sem tudtuk elérni azt, hogy ez a rendelet megszülessen, amely rendeletnek pedig még a törvényes felhatalmazás hiányában is lehetett és kellett volna megjelenni. Bámulatos az az ingadozás, amely nem tud nyugvópontra jutni és amely miatt nem tud ez a rendelet megszületni, nagy kárára a pénztáraknak is, mert hiszen nagy munkástömegekről van szó és a segélyek és járadékok érvényesítésében valamennyire mégis csak igénybe veszi a jogait a biztosított vagy biztosítandó és a pénztári gyakorlatban szokásos liberális törvényalkalmazás mellett hozzá is jut a segélyekhez, ellenben a járulékokat a pénztárak kénytelenek nélkülözni, sőt olyan kellemetlen tapasztalatokat is szereztünk, hogy még ugyanannak a munkaadónak az üzemei is hol ilyen, hol meg amolyan álláspontot foglalnak el, az egyik biztosítja a munkásait és követeli, hogy biztosíthasson, a másik meg semmiképp sem akar biztosítani és kézzel-lábbal hadakozik ellene. Ezen a területen meglehetősen anarchia van és nagyon szükséges volna, hogy ez a rendelet megjelenjék.

V. Röviden elvonultak szemünk előtt a rendeletnek intézkedései, most rátérhetek egynéhány oly intézkedésre, amelynek hiánya érezhető és a melyet pótlólag életbeléptetni kellene. Szerintem nem éppen túl sok ilyen intézkedésről van szó és technikai szempontból is helyesnek látnám, ha nem lépnénk fel túl sok követeléssel, hanem csak annyival, amennyi könnyebben megvalósítható volna, néhány követeléssel, amelyeknek helyes-

ségéről az illetékes tényezőket nem volna nehéz meggyőzni. Az egyik pótlendő mulasztás az, hogy a korábbi törvény olyan mereven elzárkózik a balesetbiztosításnak közelebbi szemügyrevételétől. Különösen fájó pont a tanoncok balesetbiztosítása, ahol az évi 300 koronás átlagos napibér volt az alap.

Ez a sérelem a törvényhozásnak direkt akarata nélkül némileg orvosláshoz jut a bírói gyakorlat folytán is, amennyiben az átlagos napibért akkor szokta alkalmazni az utóbbi évek bírói gyakorlata, ha természetbeni járandóságnak megállapított egyenértékével nem jutott a tanonc magasabb napibérosztályba; ilyenkor a második napibérosztály alkalmazásával a 450 K. kártalanítási alapból lehetett kiindulni. Most a kormányrendelet következtében még inkább orvosláshoz jut ez a sérelem, amennyiben a napibérosztályok új megállapítása folytán olyan nagy az átlagos napibér, hogy a tanoncokra vonatkozólag kedvező megoldás kínálkozik. Az első napibérosztályba tartozik 1 K 50 f. átlagos napibérrel mindaz a biztosított, aki 2 K-ig terjedő napibérrel van alkalmazva, tehát az eddigi 300 K-val szemben 450 K minimális átlagos napibér jelentkezik, amelynél kisebb alapból a tanonc kártalanításánál nem is lehet elindulni. A természetbeni járandóságok egyenértékének újabb megállapítása folytán pedig, amely a legutóbbi időben az összes kerületi munkásbiztosító pénztáraknál végbement, ezeknek a természetbeni járandóságoknak a mai drágasági viszonyoknak megfelelő értékelése lehetőleg módot fog adni arra, hogy a tanoncokkal szemben a méltánytalanság talán egészen megszűnik.

Azonban van egy igen fontos dolog a balesetbiztosítás tekintetében, hogy t. i. megszüntessék azt a megkülönböztetést, amely most a betegségi biztosítási értékhatár felemelése következtében a két biztosítási ág között keletkezett, amennyiben érintetlenül hagyván a balesetbiztosítási ágat, itt 2.400 K szolgál értékhatárul. Én nem hiszem, hogy csak minimális szociális érzékkel bíró kormányhatóság elzárkózhatnék az elől, hogy a két biztosítási ágban irányadó értékhatár aequiparáltassék. Hiszen az 1907. évi XIX. t.-c.-ben is jól meggondolt törvényhozási célzat volt, hogy a kettőt egyenlősítette. Érthetetlennek tartom, hogy akkor, amikor ez a baleseti kártalanítás a magánjogi teljes kártalanítás helyébe lépett, annyira megrövidítettessék a baleseti sérült kártalanítási igénye, hogy 2.400 K-ás alapon és az itt is elfogadott 60% mellett állapítottassék meg az ő kártalanítása. Nagyon fontos követelménynek tartom azt, hogy eszközöljük ki a baleseti értékhatár 4.800 K-ra való felemelését. Ha ettől eltérés volna, akkor inkább csak magasabb határt vennék alapul, úgy amint a németeknél is a balesetbiztosításnál beszámítható javadalmazásnak határa messzebb terjed a betegségi biztosításban irányadó 2.500 márkánál. Sohasem szabad ugyanis elfelejteni, hogy a munkaadó magánjogi kártalanítási kötelezettsége helyébe lépő közjogi jellegű kártalanításról van szó és nem szabad, hogy a munkás annak olyan nagy árát adja, hogy a világháború idejében, a példátlan drágaság idejében, amikor a munkásosztály munkabérei is valamennyire megfelelőleg emelkedtek, akkor az ő kártalanítása még mindig a régi békeidőkben volt határokhoz igazodjék.

A másik kérdés, amely felmerülhet, az, hogy mi történjék azokkal a szerencsétlenekkel, akik a járadékokat már eddig kapták, illetőleg jelenleg is járadékosok. Különösen fontos ez azoknak a járadékosoknak a szempontjából, akik teljes munkaképtelenség vagy azt megközelítő fokú munkaképességcsökkenés alapján kapják a járadékot, mert bár tudjuk azt, hogy a háború későbbi szakában fokozódott és legutóbbi időkig tartott nagy munkáskereslet mellett még az aránylag csökkent munkateljesítőképeség mellett is tudott keresethez jutni a munkás, de sötét színben látom a helyzetet azokra vonatkozólag, akik teljes munkaképtelenség, vagy magasfokú munkaképesség-

csökkenés alapján járadékosok, mert ezek kereső munkát alig fejthetnek ki, másrészt oda vannak dobva a rendkívüli viszonyoknak, úgy hogy adott esetben ezeket az éhenhalás veszélye fenyegeti. Ez olyan kérdés, amely nem is annyira szociálpolitikai, mint inkább humanitárius szempontból feltétlenül megoldást igényel. Itt azzal a nehézséggel állunk szemben, hogy számolni kell a munkásbiztosítás speciális szervezetével, t. i. azzal, hogy nálunk az évi költségeknek kirovása, felosztása törvényileg van szabályozva és nagyon kérdéses, hogy lehet-e a már jogerősen megállapított járadékokat kiegészítő ilyen járadékpótlékokat a biztosítási érdekeltségre kiróni. Megjegyzem, hogy ez a kérdés felmerült Ausztriában és Németországban is, ahol többé kevésbé méltányos elintézés is nyert. Németországban a Berufsgenossenschaftok tartalékaikból adják ezeket a járadékpótlékokat és a birodalmi biztosítási hivatal nem tesz kifogást az ellen, hogy a szakszövetkezetek a járadékosoknak a háború tartamára a rendkívüli viszonyokkal indokolt pótlékokat adnak. Így van ez Ausztriában is, ahol az egyes balesetbiztosító intézetek adnak ilyen járadékpótlékokat. Így az alsóausztriai intézet tényleg szintén tartalékaiból ad ilyen járadékpótlékokat. Nálunk, ahol a tartalékkérdés a munkásbiztosítás több fájó pontjának egyike, — én legalább úgy tudom, hogy a balesetbiztosítási tartalék még mindig nincs teljesen elhelyezve, sőt nincs kiróva sem, — méltányosnak tartanám azt és talán nem döngöznénk egészen bezárt ajtókat, ha az állam bizonyos méltányos kielégítést teremtene ezekre az igényekre nézve a hadsegélyezési költségek terhére. Hiszen ezeket nem lehet oly mereven elválasztani a háborús költségektől. Látjuk azt, hogy Németország pl. olyanoknak is adja a gyermekágyi segílyt (Reichswochenhilfe) a hadsegélyezési költségek terhére, akik tulajdonképpen nem vesznek részt közvetlenül a háborús munkában. Számításom szerint nem is nagyon jelentékeny összegről van szó, mert nem adnék mindenkinek, hanem csak egy bizonyos munkaképességcsökkenési fokon túl adnám meg az ilyen járadékpótlékokat. Mindenesetre fel kell, hogy vessük ezt a kérdést s a megoldási lehetőségek között rámutathatunk többféle módszerre is.

Ha a háborúnál tartunk, van itt egy kérdés, amely tulajdonképpen a legnagyobb kérdéseknek egyike a munkásbiztosítással kapcsolatban és ez az, hogy mi lesz a háborús rokkantakkal. Az utolsó percnél tartunk úgyszólván, mert hiszen halljuk, hogy a hadifoglyok már ezrével jönnek haza. Azok, akik vándorúton jöttek haza, gyalogszerrel, nem valami kipihent, jól táplált emberek, — ez nem szorul bővebb magyarázatra. Maholnap a demobilizáció is megkezdődik. Mindenképpen gondoskodni akarnak nyersanyagokról, hajóférőhelyekről, szénről, stb. és nem akarnak gondoskodni arról, — mert csak a közvetlen érdekeltség teszi mindig szóvá — hogy mi fog történni azokkal az óriási, kiszámíthatatlan terhekkal, amelyek a munkásbiztosításra fognak zúdulni. Nekünk erre rá kell mutatni, alaposan megokolt felterjesztésben, amelyben feldolgoznánk a Németországban életbelépett különböző intézkedéseket, bár Németországban nem oly égető a kérdés, mert Németország jól előre megtette kötelességét azzal, hogy rokkantbiztosítást vezetett be, amely képes ezeket a rokkantakat is befogadni és rokkantjáradékokban részesíteni, valamint preventív gyógykezeléssel visszadni őket az életnek, a termelő munkának. Nálunk azonban, ahol az állam ezt a kötelességét eddig elmulasztotta, mellőzhetlen kötelessége, hogy legalább a betegségi biztosítást ne vigye abba a helyzetbe, hogy özszeroskadjon az ebből származó terhek súlya alatt.

Azután volnának egyes dolgok, amelyek nem tartoznak szorosan a háborús intézkedésekhez, de amelyek az Egyesületet is érintik, mert hiszen közvetett vonatkozásban kihatnak a munkásbiztosítás egész helyzetére és valóságos háborús állapotok gyanánt jelentkeznek. Ez vonatkozik azokra

a lehetetlen állapotokra, amelyek a jogorvoslat terén elharapódtak az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnál. Távolságom van tőlem, hogy személyek felelősségét állapítsam meg, de kötelességemnek tartom akkor, amikor az Egyesületben előadást tartok, abban az Egyesületben, amely azért alakult, hogy a munkásbiztosítás érdekeit előmozdítsa, ezekre az állapotokra rámutatni és az Egyesület szakértő tagjainak közreműködésével oly eszközökről gondolkodni, amelyek ezeknek az állapotoknak az orvoslását hozhatnák magukkal, mert hiszen itt a törvényben rejlő okokkal is állunk szemben, nemcsak oly okokkal, amelyek a kormánynak, vagy a Hivatalnak adminisztratív intézkedéseivel kapcsolatosak. Amennyiben jogszabályoknak módosításáról van szó, talán e tekintetben illetékes az Egyesület, hogy rámutasson arra, hogy a kártalanítási perekben, amelyekre vonatkozó eljárás azért létesített, hogy ne kelljen a jogkereső rokkantoknak évekig várni a Kúria ítéletére, most ezeket a rokkantakat arra kényszerítette a törvényhozás és a törvény eddigi végrehajtása, hogy évekig kell nekik a járadékok megállapítására várniuk, úgy, hogy a hátralékokból bizonyos tőke is gyűl össze addig, amíg a járadékot megkapják. Továbbá a balesetbiztosítási járulékvitákban ezrekre menő járuléklebbezés van, amelyet fel se terjesztenek az Országos Pénztártól, mert nem nélkülözhetik évekig az iratokat, a felterjesztések tehát úgy történnek, hogy az Állami Hivatal időközönként kéri százas turnusokban az ügyeket. Ha meggondoljuk, hogy utóvégre a munkaadó is valaki, utóvégre a munkásbiztosításnak tekintettel kell lenni a munkaadók érdekeire is és nem szabad oly helyzetbe hozni őket, hogy teljesen elveszítsék a kedvüket ettől az intézménytől, mert hiszen rá van utalva az intézmény a munkaadók rokonszenvére s ha meggondoljuk azt, hogy a törvény értelmében balesetbiztosítási járulékvitákban csak birtokon kívül történhetik a felebbezés és így olykor egy-egy munkaadó existenciájának romlásáról is van szó, mert őket végrehajtják a járulékok miatt és csak talán évek múlva jön az a reparatura, hogy nem is lett volna szabad a munkaadót végrehajtani, mert kimutatott tartozása nem áll fenn vagy lényegesen csekélyebb, úgy azt hiszem, nyilvánvaló, hogy itt szervi bajról van szó. Nem képzelhető, hogy amikor a törvényt megalkották, kiváló szakférfiak, akik látták azt, hogy Németországban is ezeknek a felebbezéseknek a száma sok ezernyi, ne gondoltak volna arra, hogy itt is úgy lesz és hogy teljesen kizárt dolog, hogy ezeknek elintézésére az a személyzet, amelyet az Állami Hivatalnak adtak, elégséges legyen. Nem arról van szó, hogy az Egyesület személyzetszaporítást kérjen a Hivatal részére, mert hiszen ez a Hivatal feladata lehet, de a jogorvoslati rendszeren kellene gondolkoznunk, hogy vajjon nem égető-e és nem háborús rendelkezés gyanánt megteendő-e, hogy itt valamilyen orvoslás történjék. Kell-e, hogy az Országos Pénztártól közvetlenül a Hivatalhoz kerüljenek ezek a felebbezések? Nem lehetne-e a táblai székhelyen lévő választott bíróságokhoz irányítani ezeket a felebbezéseket azzal, hogy csak oly üzemekre legyen szabad járulékokat kiróni, amelyeknek besorozása jogerős? Ha ez áll, az üzembesorozás tisztában lévén, a járulékokra vonatkozó viták nyugodtan rá volnának bízhatók a választott bíróságokra, fenhagyva bizonyos korlátok között a Hivatalhoz való további felebbezés jogát. Jogpolitikai elvi szempontból is nagy hiánya a mostani eljárásnak, hogy a Hivatal mint legfelsőbb fórum, de egyszersmind, mint első fórum, intézkedik az Országos Pénztárnak, amely nemcsak fórum, de egyszersmind ügyfél is, e tárgyban hozott határozatai felett. Ha a Választott Bíróság döntene nemcsak a kártalanítás, hanem a járulékok kérdésében is, egységes joggyakorlat alakulhatna ki, másrészt megrostálódna a Hivatalhoz kerülő jogesetek száma és mód nyújtatnék arra, hogy a Hivatal visszaadassék tulajdonképeni hivatásának, mert a Hivatalnak nemcsak az a kötelessége, hogy restanciákat intézzen el, a Hiva-

talnak elsősorban irányító szerepet szánt a törvény. Ezt a szerepet pedig az elintézések több évi késedelmezése mellett egyáltalán nem töltheti be. Én azt gondolom, hogy alapos megfontolást igényelne és azt hiszem, hogy segítene is a Hivatalnak ezen az állapotán és ezzel közvetve az egész munkásbiztosítás adminisztratív helyzetén, ha kimondanák azt, hogy bizonyos felebbezések a választott bírósághoz menjenek elsőfokon és csak azután, esetleg bizonyos korlátozással kerüljenek a Hivatalhoz.

Itt vannak a pénztárak kiszállási költségei. Ezeket, ha megfelebbezik, a Hivatalhoz kerülnek döntés végett, azonban ezeket soha el nem intézik. Jelenleg legalább 800 ilyen felterjesztés van évek hosszú sorára visszamenőleg. Kérdelem, hogy fűződik-e valami érdek ahhoz, hogy ezek közvetlenül a Hivatalhoz jöjjenek? Ezekben az ügyekben a biztosítási kötelezettség fenforgásáról van szó, amelynek leghivatottabb magyarázója első fokon a munkásbiztosítási választott bíróság elnöke. Csökkenne a restancia, ha a Hivatalhoz csak azok a kivételes esetek kerülnének, amidőn másodfokú felebbezés adatnék be. Egy korrolárium azonban szükséges volna és ez az, hogy a Hivatal teljes ülési döntvényeinek kötelező ereje kimondassék, a kétes elvi kérdések teljes ülési határozatokkal tisztáztassanak és ezeknek kötelező hatály tulajdoníttassék, amivel sok jogorvoslatnak eleje vétetnék, mert hiszen az első bíróságok ezeket alkalmaznák és mindenki tudná, hogy a jogkérdéssel hányadán van. Ennek nemcsak a Hivatalra nézve van jelentősége, hanem jelentősége van a pénztárakra nézve, a munkásbiztosítási életre nézve, az adminisztrációra nézve és ezért az előterjesztettekhez további propozíció gyanánt fűzöm azt, hogy a jogorvoslatok redukáltassanak, elsőfokon a munkásbiztosítási választott bíróság beillesztessék és a Hivatal teljes ülési határozatainak kötelező ereje kimondassék.

Ezek volnának nagyjában azok a kérdések, amelyekkel foglalkozni kívántam. A vonatkozó javaslatokat felterjesztésben átadhatnánk a kormánynak, kérve, hogy ezeket lehetőleg az életbeléptetés szentesítésével lássa el, illetőleg terjessze a törvényhozás elé.

Dr. Fodor Armin elnök: Tisztelt teljes ülés! Azt hiszem, hogy mindnyájan köszönettel tartozunk a tisztelt előadó úrnak, hogy a munkásbiztosításra vonatkozó háborús kérdéseket ily alapossággal tárgyalta. Mivel több felszólaló lesz, az erre vonatkozó vitát 1918. évi március hó 1-én délután 5 órára tűzöm ki. Ismételve megköszönve a tisztelt előadó úrnak az előadását és az urak szíves megjelenését, az ülést bezárom.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete megalakulásától fogva *Szterényi József* v. b. t. t. elnökle alatt működött. Szterényi mindig különös szeretettel vezette és irányította az Egyesület működését s ennek tulajdonítható, hogy a magyarországi egyesület tevékenységét a nemzetközi bizottságban többször elismerőleg méltatták. Szterényinek kereskedelemügyi miniszterré történt kinevezése alkalmából az Egyesület testületileg üdvözölte őt s felkérte, hogy az elnöki tisztet az Egyesületben továbbra is tartsa meg. Ez alkalmal *Fodor Armin* kir. kúriai bíró, alelnök a következő beszédet mondotta:

Kegyelmes Urunk! A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének képviselőjében jelenünk meg Nagyméltóságod előtt, hogy kereskedelemügyi miniszterré történt kinevezetése alkalmából tiszteletteljesen üdvözöljük és jó kívánatainkat fejezzük ki. Szívünk egész melegevel tesszük ezt, hiszen Nagyméltóságod neve a munkásbiztosítás ügyével és egyesületünk működésével a legszorosabban össze van kötve. Azok előtt, akik a munkásbiztosítás és a munkásvédelem ügyének nagy nemzeti fontosságát ismerik, nem szükséges sok szót vesztegetni arra, hogy mily nagy érdemeket szerzett Nagyméltóságod e téren ki-

fejlesztett munkásságával. A történelem feladata, hogy ezeket az érdemeket kellően méltassa. És amikor Nagyméltóságod néhány év előtt nagy munkák, nagy alkotások befejezése után megvált a kormányzat körében viselt vezető állásától, eljött miközénk, vagy jobban mondva összegyűjtött minket maga köré, hogy mint egyszerű magánember velünk együtt tovább dolgozzék a munkásbiztosítás ügyének fejlesztésén. Büszkéek voltunk rá, hogy Nagyméltóságodra ebben a munkában, mint vezérünkre tekinthetünk, mert mi, akik mindnyájan távol állunk a politikai küzdelmekről, akiket a politikai pártok kegye vagy gyűlölete nem befolyásol és ítéletünkben meg nem téveszt, a meddő pártharcok közepette Nagyméltóságodban mindig a termékeny munka emberét, kiváló harcosát láttuk. És amikor ma Nagyméltóságodat újból e helyen, a kormány körében üdvözölhetjük, a Nagyméltóságod személye iránt érzett tiszteleten és szereteten kívül megszólal bennünk a hazafias öröm is a fölött, hogy a Nagyméltóságod által megkezdett munkák folytatását fogjuk látni. Nehéz időket élünk, a háború nemzetünket gazdasági és szociálpolitikai téren óriási feladatok elé állította. Szívünk mélyéből kívánjuk, hogy Nagyméltóságod e feladatok megoldásában eddigi érdemeihez méltó eredményeket érjen el és szilárdan hisszük, hogy ismert fáradhatatlan munkásságával, mély és széleskörű szakértelmével, erős alkotóerejével ezeket az eredményeket el is fogja érni. Magunk részére pedig azt kérjük Nagyméltóságodtól, tisztelje meg egyesületünket azzal, hogy mint annak elnöke továbbra is irányítsa ügyeit és tartsa meg részünkre továbbra is kegyes jóindulatát.

A miniszter hosszabb beszédben válaszolt. Kijelentette, hogy az elnöki tisztelet megtartja, s kérte az Egyesületet, hogy a munkásbiztosítás további fejlesztése érdekében a szükséges előkészítő munkálatokat végezze el.

A kereskedelemügyi miniszter a budapesti ker. munkásbiztosító pénztárhoz. A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár Szterényi József v. b. t. t., országgyűlési képviselőt, kereskedelemügyi miniszterre történt kinevezése alkalmából üdvözölte. Az üdvözlésre a miniszter a következő levélben válaszolt: »Benső köszönettel vettem a pénztár szíves üdvözlését kereskedelemügyi miniszterre történt kinevezésem alkalmából. A munkásbiztosító pénztárakhoz benső kötelek fűztek azoknak keletkezésétől. E benső köteleket kívánom ápolni a jövőben is. Kérem szíves támogatásukat ezek fejlesztése és megerősítése érdekében, viszont méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy magam a legnagyobb szeretettel fogok a munkásbiztosítás ügyével foglalkozni.«

Jogegységi határozat betegségi biztosítási kérdésben. A kir. Kúria I. polgári jogegységi tanácsa az 1918. évi április hó 20-ik napjára kitűzött ülésében a következő vitás elvi kérdés kerül eldöntés alá: »A felekezeti iskolák és iskolai internátusok alkalmazottai (tanító, kezelő, szolga és cselédszemélyzet) az 1907. évi XIX. t.-cikk 1. §-a értelmében betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek-e?« E kérdésben a kir. Kúrián kívül négy ítélőtábla, két törvényszék és két járásbíróhoz hozott ellenkező határozatot.

Munkásbiztosítás és közigazgatási reform. Hegedüs Loránt az indeminációs javaslat képviselőházi tárgyalásának folyamán a következőket mondotta: »Meggyőződésem, hogy szociális érzésű munkaadó és kötelességtudó munkás mindig fog találkozni. De amikor ezt megmondtuk, mondtuk azért, mert az 1907. évi törvényt a jelenlegi vármegyei adminisztrációba beállítani teljes lehetetlenség. Majd megmondom a választójogi bizottságban, hogy miért lehetetlenség. A munkásbiztosítási törvényt, amely alapja az egész népjóléti minisztériumnak és a munkásjóléti intézkedéseknek, úgy, amint az ma van, ki kellene bővíteni, de az mai stádiumában is tarthatatlan, mert központosított adminisztráció nélkül ezen intézményt fejleszteni nem lehet. Irataim között egy főszolgabírói végzést őrzök, amelyet a munkásbiztosító hivatal kapott egy megkeresésére. Megjelent a »Munkásbiztosítási Közlöny«-ben. A főszolgabíró arra szólíttatik fel, hogy menjen ki egy gyárba, ahol baleset történt és nézze meg, hogy mi volt annak az oka. Erre a főszolgabíró azt felelte, hogy várják meg, míg több baleset történik, akkor fog a helyszínre menni. Kérem minden szociális gondolkozású embertől, azt hiszi-e, hogy erre a masinára rá tudja-e srófolni a szociálpolitika gépezetét?«

Csak annyit jegyzünk meg ezúttal, hogy annak a területnek járási szolgabírája, ahol legnagyobb municiógyáraink vannak, egy esztendővel ezelőtt maga mutatta meg íróasztala fiókjában a nagytömegű baleseti aktákat, amelyek ki-

szállásra várnak. Ahol a megtorló intézkedéseket ilyen lanyhasággal végzik, mit várjunk a szükséges prevenciótól? A végrehajtó hatalom mindkét ága: megelőzés és megtorlás a magyar közigazgatás kezében van.

Baleseti járulék-előlegek szedése. Az Országos Pénztár elhatározta, hogy az egyes ipari üzemekre óvadékszerű baleseti járulék-előlegeket ró ki az 1918. évre. A kirovás indokául ugyanazok a szempontok szolgálnak, amelyek hasonló intézkedésre az előző években is készítették az Országos Pénztárt.

Baleseti járadékok felemelése. Az Országos Pénztár igazgatósága elhatározta, hogy felterjesztéssel fordul az Állami Hivatal útján a m. kir. kormányhoz, kérve, hogy a balesetbiztosítás értékhatára 2.400 koronáról 3.600 koronára emeltessék fel és hogy az osztrák törvény határozmányai, amennyiben azok az 1907. évi XIX. t.-c. szociális intézkedéseinek mérvét túlhaladják, törvényhozási úton Magyarországra nézve is megállapíttassanak. Annak a tanulmányozása céljából, hogy a beszámítható javadalmazás emeléséből mily baleseti tehertöbblet és járulékkülönbség származik, az Országos Pénztár két referensét Wienbe küldötte ki, ahol a kiküldöttek megállapították, hogy a baleseti értékhatárnak 3.600 koronára való felemelése előtt sem az osztrák balesetbiztosító intézet, sem pedig a belügyminisztérium számításokat a várható költségemelkedésre nézve, adatok hiányában, nem végeztek.

Baleseti pénzügyi statisztika. A Munkásbiztosítási Közlöny idei 7-ik számában teszi közzé az Országos Pénztár az 1907—1916. elszámolási évekre vonatkozó baleseti pénzügyi statisztikát. A közzétett pénzügyi statisztika az alapja a most készülő és tárgyalás alá kerülő harmadik veszélyességi táblázatnak. A statisztika tartalmazza az egyes iparágakban üzemcímenként, tehát foglalkozási körönként kifizetett munkabéretet, valamint 1.000 korona munkabérré eső kártalanítási összeget.

Gyógyfürdő pénztári tagok részére. Megemlékeztünk már arról, hogy a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár Trencsénteplicen ingatlant óhajt vásárolni, esetleg kibérelni, hogy oda pénztári tagokat helyezzen el. Az O. P. most oly határozatot hozott, hogy a háború tartama alatt mellőzött központi fürdőbeutalásokat újból érvénybe óhajtja léptetni s ezért a budapesti pénztárnak Trencsénteplicen tervbevett szanatórium vásárlását, illetve bérlését is e programjával kapcsolatban óhajtja megoldani.

Iparosstanoncok gyógyintézetbe való utalása. Az Országos Pénztár köriratban értesítette a kerületi munkásbiztosító pénztárakat, hogy a Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület balatonszabadii gyógyintézetében tíz ingyenes hely áll a pénztárnál biztosított iparosstanoncok rendelkezésére. Az ajánlásra vonatkozó javaslatokat február 1-ig kell megtenni és a beutalás felett az Állami Munkásbiztosítási Hivatal dönt.

A pénztári alkalmazottak várakozási idejének leszállítása. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal kiadott körrendeletével a pénztári alkalmazottak várakozási idejét három évre leszállította, tehát a várakozási idő a pénztári alkalmazottakra is olyképp van megállapítva, mint azt az 1917. évi XIX. t.-c. az állami és közzolgálati alkalmazottakra megállapította.

Biztosítási kötelezettség. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 13.791. 1916. számú határozata értelmében kórházi élelmezési üzemhez tartozó konyha ipari üzem. Ugyane határozatban kimondotta a Hivatal azt is, hogy a balesetbiztosítási kötelezettség alapját képező munkáslétszám szempontjából csak az ugyanazon ipari műhelyben foglalkoztatott munkások vehetők számításba.

Kórházi ápolási költség megtérítése. A munkásbiztosító pénztárakat terhelő kórházi ápolási költség kérdésében teljesen kialakult gyakorlattal még ma sem állunk szemközt. Legutóbb a m. kir. közigazgatási bíróság 2416/1917. sz. alatt hozott ítéletével újabb terhet rótt a pénztárakra. Ítéletében ugyanis a bíróság kimondotta, hogy a biztosított pénztári tagnak vele egy háztartásban élő, keresettel nem bíró, nem biztosított szülője kórházi ápolásból felmerült költség a

pénztárt abban az esetben is egészben terheli, ha a szülő eltartásához a biztosítotton kívül más gyermekek is hozzájárultak, s ha ennél fogva az ápolási költség fizetésére a többi gyermek is köteles volna.

Kórházi ápolási költség. A budapesti kerületi pénztár igazgatósága elhatározta, hogy megkeresi a székesfőváros polgármesterét, hogy a pénztárnak, vagy a bécsi mintának megfelelően bizonyos összegű bonifikációt engedélyezzen a kórházi ápolási díjak után, vagy pedig a közkórházakban elhelyezett pénztári betegekre nézve állapítson meg a főváros mérsékelt ápolási díjat. A pénztár határozata utal a kórházi költségek rendkívüli magasságára, amely költségek a pénztár anyagi erejét meghaladják.

A munkásbiztosítási választott bíróságok ügyforgalmi kimutatását tartalmazza a Munkásbiztosítási Közlöny ez évi 8-ik száma. A közölt kimutatásból kitűnik, hogy vannak oly választott bíróságok, amelyek egyes években egyáltalában nem folytattak le sem betegsegélyezés iránti, sem pedig baleset iránti kártalanítási pereket. A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság az 1908—1916. években lefolytatott 2.020 betegsegélyezés iránti pert és 4.504 állandó baleseti kártalanítási pert. Ha figyelembe vesszük, hogy a budapesti választott bíróság területén van a legtöbb vállalati betegsegélyező pénztár és hogy e pénztáraknál is jelentékeny betegsegélyezési per vitetett, úgy nyilvánvaló, hogy magának a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár peres ügyeinek száma elenyészően csekély a lefolytatott perek számához képest és így érthetetlen és igazságtalan, hogy a választott bíróság személyzeti kiadását a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztárnak teljes egészében kell viselni.

A bányatárspénztárak reformja. A vasiparban alkalmazott szervezett munkások képviselői február 2-án és 3-án Miskolcon értekezletet tartottak, amelynek napirendje volt a bér és munkaviszonyok és az egységes munkaidő kérdése, továbbá a bányatárspénztárak reformja. A bányatárspénztárakra vonatkozólag az értekezlet megállapította, hogy a bánya- és kohómunkások betegség- és balesetbiztosítását a mai társpénztárak nem elégítik ki, s a beteg és balesetet szenvedett társpénztári tagok, nemkülönben a biztosított tagok s családtagjainak gyógyellátása és nyugellátása a legnagyobb elégtelenségre ad okot, miért is szükségesnek tartja az értekezlet, a biztosításnak a következő irányelvek alapján történő szabályozását:

1. Az összes munkások betegség vagy baleset esetére való biztosítása az 1907. évi XIX. t.-c. alapján történjék, a többi ipari munkások biztosításához hasonlóan.
2. Felhívja az értekezlet a magyarországi szervezett munkások legális képviselőit, elsősorban a szakszervezetek központjait s a Magyarországi Szakszervezeti Tanácsot, hogy állítsák a munkáskövetelések homlokterébe a magyar munkások aggkor- és rokkantbiztosítását és követeljék az összmunkásság erejére támaszkodóan a kormánytól és a törvényhozástól ennek mielőbbi törvényes megvalósítását.
3. Az aggkor- és rokkantbiztosítás törvényes rendezése esetén a társpénztárak vagyona foglaltassék le a törvényes biztosítás céljaira, a társpénztárak tagjai pedig szerzett jogaik épségben tartásával, úgyszintén a végellátásban, özvegyi illetményekben és nevelési segélyben részesülő férfiak, nők és gyermekek további ellátása is vétessék át.
4. Addig is, amíg az összes bánya- és kohómunkásérdekeltség ebben a kérdésben végleges megállapodásra jut egymás között, szükségesnek látja az értekezlet azt, hogy a társpénztárak vezetésébe a szervezett munkásság igyekezzék magának teljes befolyást biztosítani a saját megbízható embereinek beválasztásával.
5. Az új vezetőségek tekintsék első kötelességüknek a társpénztári alapszabályok olyan irányban való módosítását, még pedig sürgősen, hogy a biztosított munkások jobb gyógyellátásban és a nyugbérések, özvegyek és árvák magasabb segélyben részesüljenek.

Ügyvédi irodák biztosítási kötelezettsége. Az ügyvédi irodai tisztviselőnők beadvánnyal fordultak az Országos Ügyvédszövetséghez, amelyben e főnökegyesület támogatását kérik a betegségi biztosítási kötelezettségnek az ügyvédi irodákra leendő kiterjesztését követelő mozgalmukhoz.

Tisztviselők választása az Országos Pénztárnál. Az Országos Pénztár igazgatósága február 22-én tartott ülésének határozatából kifolyólag pályázatot hirdet 265 újonnan szervezett tisztviselői állásra. Betöltésre kerül az Országos

Pénztárnál többek közt négy aligazgatói állás, amelyek közül az egyik orvos-aligazgatói, a másik pedig számvivőségi aligazgatói állás lesz. Az állások betöltésével az országos pénztárbeli tisztviselők régi, jogos kívánsága nyer kielégítést s megszűnik az a tarthatatlan állapot, hogy az Országos Pénztár túlnyomórészt havidíjas alkalmazottakkal és napidíjasokkal végzi az ügykezelést.

• **Betegsegély — egészségesek részére**» címen a Bányászati és Kohászati Lapok március hó 1-i száma ismertetvén az Országos Pénztár 1912. évről szóló jelentését, szóvá teszi azt, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárak kezelési költsége 250%-kal több, mint a vállalati betegsegélyező pénztáraké. Ez adatból azt a következtetést vonja le a szemle írója, hogy a kerületi pénztárak kezelési költsége túl magas, s így a járulékot a pénztárak elvonják tulajdonképeni rendeltetésüktől. Sajnálatos, hogy munkásbiztosítási törvényünk 10 éves fennállása után is akadt oly komoly szaklap, amely ily közleménynek helyt ad és hogy a törvény 10 éves fennállása után is vannak még olyanok, akik nem tudják, hogy az 1907: XIX. t.-c. 146. §-a értelmében a vállalati pénztárak kezelésével járó költségeket a vállalkozók sajátjukból tartoznak fedezni és így a vállalati pénztáraknál tulajdonképen kezelési költség egyáltalában nem is merülhet fel.

Kölcsönösség a tagok orvosi kezelésénél. A munkásbiztosítási törvény értelmében, minthogy a biztosított tagok az Országos Pénztár tagjai, a pénztárak a tagok gyógykezelésénél kölcsönösen — vagyis ingyenesen — szoktak eljárni, hacsak egyes pénztáraknak az orvosaival kötött szerződése nem írja elő kötelezően az idegen pénztári tagok kezelésénél felmerült költségek megtérítését. A budapesti pénztár körzetének közvetlen szomszédságában levő egyik gyár telephelye alapján a váci pénztárhoz tartozik, s így tagjait a törvény 120. §-ában foglaltak szigorú betartásával a váci pénztárnál tartoznék biztosítani. Tekintettel azonban arra, hogy a gyár igazgatósága a főváros területén van, s az igazgatóságnak a főváros területén még egy telephelye van, a gyár az alkalmazottait a budapesti pénztárnál biztosította. Indokoltá tette a biztosításnak Budapesten való eszközölését az is, hogy a tagoknak legalább a fele a budapesti pénztár területén lakik, s a váci pénztár e tagok egészségügyi ellátásáról gondoskodni nem tudott. A váci pénztár mindazonáltal ragaszkodik ahhoz, hogy e vállalat alkalmazottai nála biztosítottassanak, ami ellen a budapesti pénztárnak természetesen nem lehet észrevétele. Az orvosi gyógykezelésről a váci pénztár akként kívánt gondoskodni, hogy javaslatot tett, hogy a szóban lévő gyárban dolgozó tagok után esedékes járulékbévételek 20%-ának feléért a budapesti pénztár orvosai lássák el a körzetükben lakó tagok gyógykezelését. A budapesti pénztár orvosai a váci pénztár ajánlatát nem találták elfogadhatónak, mert az ajánlat elfogadásával munkájuk növekednék, s a túlmunkával nincsen arányban a felajánlott 10%.

A budapesti pénztár igazgatósága, idegen pénztár területén *állandóan* lakó tagjai részére az idegen pénztár területén is alkalmaz orvosokat.

A pénztár álláspontja szerint ugyanis a T. 101. §-ban megemlített kölcsönösségnek nem lehet oly tág értelmezést adni, hogy valamely idegen pénztár területén állandóan és tömegesen lakó tagok orvosi ellátását az idegen pénztár orvosai tartoznak végezni. Ily kötelezettséget a budapesti pénztár orvosai sem ismernek el, s minthogy erre őket kényszeríteni sem lehet, a T. 120. §-nak módosítása vagy a gyakorlatban a viszonyoknak megfelelő alkalmazása sürgősen kívánatosá vált.

Újabb alapítványok a budapesti pénztár egészségügyi akciójának támogatására. A budapesti pénztár által építendő *szülőnő-otthon* céljaira az *Egyesült Izzólámpa és Villamossági R.-T.*, valamint a *Hutter József Vegetálművek R.-T. tíz-tízezer koronás alapítványt* tett. A pénztár igazgatósága az alapítóknak hálás köszönetét fejezte ki.

Baleseti sérültek táppénz-pótléka. A RVO. értelmében a baleseti sérült, a balesetet követő ötödik hét kezdetétől a tizenharmadik hét leteltéig a táppénzt a napibér kétharmadának megfelelő összegben kapja a napibér fele összege helyett. Ez a túlmenő segélyezés a vállalkozót terheli, ha a sérült tizenharmadik héten túl kártalanításban *nem* részesül; viszont a balesetbiztosító intézetet

terheli, ha a sérült a tizenharmadik héten túl is kap kártalanítást. A balesetbiztosítóintézetek alapszabályaikban elvállalhatják, hogy a munkaadók helyett az egész időre megtérítik a táppénz-különbözetet. Nincs még adat arra, hogy a Berufsgenossenschaftok közül hány élt ezzel a joggal, csak annyit állapítanak meg a birodalmi biztosítási hivatal kimutatásai, hogy 1916-ban 15.257 sérült után 381.783 márkát térítettek meg a felemelt táppénz külömbözetének címén a Berufsgenossenschaftok a betegsegélyző pénztáraknak.

Az alapbér felemelésének jelentősége a betegsegélyezésnél Németországban. Közöltük lapunk mult évi utolsó számában a szövetség-tanács rendeletét, amely az alapbérek, illetve a táppénz kiszámításának alapjául szolgáló átlagos bérek felemelését engedi meg. Ez a rendelkezés még nem jelenti a táppénzek általános, kötelező felemelését, hanem csak a pénztárak felhatalmazást nyertek arra, hogy ezen az alapon felemelhessék a táppénzeket. Bizonyos azonban, hogy a legtöbb s különösen a nagyobb pénztárak e felhatalmazással élni fognak, hisz maguk a pénztárak követelték a kormány ilyen intézkedését. Minthogy a rendelet értelmében az alapbér most már a legmagasabb bérosztályban 10 koronáig emelhető s minthogy a táppénz szintén az alapbér 75 százalékáig emelhető, eszerint a legmagasabb napi táppénzt 7'50 márkában állapíthatják meg a pénztárak. A rendelet megengedi továbbá, hogy a táppénz különbözőképpen állapíttassék meg nőtlen és nős tagok részére, úgyszintén a gyermekek, illetve az eltartottak száma szerint. Magasabban állapíthatják meg a gyermekágyi segélyt is a táppénznél. Az egyes pénztárak vezetőinek szociális belátásától függ most már, hogy mikép fejlesztik tovább a segélyezéseket.

A táppénz magasságának megállapítása. A RVO 182. §-a értelmében a táppénz az alapbér fele összegében fizetendő, azonban a 191. §. értelmében az alapszabályok a táppénzt az alapbér $\frac{3}{4}$ -éig felemelhetik. E szerint a táppénznek az alapbérrel határozott viszonyban kell állnia és így nem tartható fenn az alapszabályok oly értelmű rendelkezése, amely szerint az egyes napibérosztályoknak megfelelő táppénzhez 30 fillér pótlék szolgáltatása is megengedhető. Magasabb segélyek szolgáltatása oly időhatár megjelölésével, hogy azok a háború okozta drágaság tartamára fizetendők, nem állhat helyt, mert az illetén időelhatárolás túlságosan határozatlan. Az időhatár pontosan megjelölendő. (RVA 1917. június 23.)

Kétszeres balesetbiztosítási járulékot vethetnek ki a hadiüzemekre Németországban a Berufsgenossenschaftok. A szövetség-tanács — a kivételes intézkedésekről szóló törvény alapján — elrendelte, hogy a Berufsgenossenschaftok, a birodalmi biztosítási hivatal hozzájárulásával, a háború alatt létesített vagy újonnan berendezett olyan üzemekbe, amelyek kizárólag vagy túlnyomó részben a hadsereg vagy a haditengerészet részére dolgoznak, a rájuk eső balesetbiztosítási járulékhöz annak kétszereséig terjedhető összegű póttjárulékot vethetnek ki. Ezekből a póttjárulékokból alapot kell létesíteni, amelyet később a járulékok csökkentésére kell felhasználni. A rendelet felhatalmazza a balesetbiztosító intézeteket arra is, hogy az előreláthatóan csak ideiglenes tartamú, úgyszintén a rendkívül veszélyes üzemektől járulékelőlegeket is szedhessenek. A rendelet 1917. január 1-től kezdődő visszaható erővel bír.

Munkásvédelem és munkásbiztosítás Svájcban. A svájci szövetség-tanács m. év október hó 30-án kelt köriratával intézkedett, hogy az új gyári törvénynek a 10 órás munkanapra és az éjjeli munka korlátozására vonatkozó rendelkezései 1918. január elsején életbe lépjenek. Január elsejétől tehát Svájcban az összes gyári üzemekben kötelező a 10 órás munkanap s a szabad szombat délután. Az éjjeli munka általában tilos 18 éven aluli nők és 16 éven aluli férfiaknak. Kivételeket — mint eddig a kantonok engedélyezhettek — ezentúl csak a szövetségi kormányhatóságok engedélyezhetnek. Még ez évben életbe kívánja léptetni a szövetség-tanács az egyeztető hivatalokról szóló rendelkezéseket is.

F. évi április elsején megkezdte működését a szövetségi balesetbiztosító intézet is Luzernban. (Erről más helyen emlékezünk meg.)

A betegsegélyző pénztárakat 1916-ban 2 millió frankkal szubvencionálta a szövetség, azóta úgy az elismert pénztárak, mint a tagok száma szaporodott, úgy hogy 1918-ra körülbelül 3 millió márkára fog rúgni az elismert pénztáraknak

adott hozzájárulás, ehhez jön még körülbelül 1° millió márka, amit hegyi pótlék (hegyes vidéken fekvő pénztáraknak orvosi pótlék) és a fizetésre képtelen tagok helyett fizetett járulékok fejében kapnak a pénztárak.

Az aggkori és nyugdíjbiztosítás a kantonok feladata lenne, de ebben a tekintetben alig történt még valami. Csupán Glarus kanton rendezte annyira ezt a biztosítási ágat, hogy rövidesen már megkezdheti a praktikus működést.

A munkanélküliség esetére való biztosításra a hadinyereségadóból gyűjt a szövetség alapot, úgy hogy a befizetett adó egyötödét tisztán erre fordítja. Az alap vagyona már több mint 20 millió frank.

A svájci szövetségi balesetbiztosítási intézet f. évi január elsején kezdte meg működését Luzernben. E naptól lépett életbe az új munkásbiztosítási törvénynek a balesetbiztosításra vonatkozó része. Ezentúl kizárólag a luzerni intézet végzi a munkások kötelező balesetbiztosításának az ügyeit s megszűnik a munkaadónak az a joga, hogy a szavatosságot maga vegye át. A biztosítás nemcsak az üzemben, hanem azon kívül is, bárhol történt balesetre is kiterjed. Csak a szándékosan előidézett balesetre nem jár kártalanítás, valamint csökkentett kártérítés jár a súlyos vigyázatlanság következtében előállott baleseteknél. A járulékokat teljesen a munkaadók fizetik. A járadék a munkakeresmény 80%-ában állapítatik meg. Ipari megbetegedések, ha azokat kizárólag, vagy túlnyomóan a hivatalos listában felsorolt mérgek behatása okozta, baleseteknek tekintetnek.

A balesetbiztosítás Svédországban. F. évi január elsején lépett életbe Svédországban a kötelező balesetbiztosításról szóló 1916. június 17-én kelt törvény. Eddig csak szavatosságra kötelezte a törvény a munkaadókat, a biztosítás nem volt kötelező. Az új törvény *minden* ipari és mezőgazdasági munkás biztosítását kötelezővé teszi. Csupán az otthoni munkások, a munkaadó gyermekei és szülei s az 5.000 koronánál több keresettel bíró munkások, valamint a 12 éven aluliak s az oly munkaadók alkalmi munkásai, akik rendszerint nem foglalkoztatnak munkásokat s az állami és községi alkalmazottak, kik ugyanolyan kártalanításban részesülnek, mint amit a törvény rendel, vannak kivéve a biztosítási kötelezettség alól.

A biztosítás a birodalmi biztosító intézetnél avagy a munkaadók által alapított — kölcsönösségen alapuló — biztosító intézeteknél történhetik.

A balesetet szenvedettnek — ha a sérülés következtében beteg s munkaképessége legalább $\frac{1}{4}$ résszel csökkent, joga van a betegség 36. napjától napi keresete $\frac{2}{3}$ -val egyenlő összegű táppénzre, orvosi gyógykezelésre, gyógyszerekre s a munkaképesség előmozdításához alkalmas egyéb segédeszközökre. Járadékra — ha a munkaképessége állandóan legalább 10%-kal csökkent, a csökkenés fokának megfelelően. Teljes munkaképtelenség esetén az évi munkakeresmény 75%-át kapja járadék gyanánt. A járadék kiszámításánál az évi keresmény vétetik alapul, az 1.800 koronán felüli rész azonban nem vétetik számításba, 300 koronánál kisebb keresetnél 300 korona a járadék kiszámításának az alapja.

Az özvegy az évi keresmény $\frac{1}{4}$ részét kapja járadék gyanánt, a gyermekek — törvényesek és törvénytelenek egyformán — 15 éves korukig $\frac{1}{6}$ -át az elhunyt évi keresetének, szülők $\frac{1}{4}$ -ét. Ha az összes járadékok meghaladják az elhunyt évi keresetének $\frac{2}{3}$ -át, akkor arányosan csökkentendők.

A külföldi munkások általában ugyanolyan elbánásban részesülnek, mint a belföldiek, csak a következő kivételek vannak a külföldiek hátrányára: külföldi s nem Svédországban lakó járadékra jogosultak — hozzájárulásuk nélkül is — végkielégítésben részesíthetők, a járadék tőkeértékének 50 százalékával. Külföldön lakó sérült hozzátartozói temetési segélyre csak akkor bírnak igényvel, ha a sérült a baleset megtörténtétől számított három hónapon belül halt meg a baleset következtében, a járadékot vagy végkielégítést pedig csak akkor kaphatnak a külföldön lakó hozzátartozók, ha a baleset megtörténtének idején Svédországban laktak. E rendelkezések alól azonban a király kivételeket rendelhet el viszonyosság esetén egyes országok hozzátartozói javára.

Háborús intézkedések a szociális biztosítás terén Franciaországban. Franciaországban tudvalevőleg sem betegség, sem baleset esetére nincs általánosan kötelező biztosítás, csupán a rokkant- és aggkori biztosítás kötelező a lakosság nagy részére. Mindamelllett a két előbbi biztosítási ág is törvényesen szabályozva van s az állam anyagilag is hozzájárul a biztosítás terhei-

hez. A háborús viszonyok természetesen Franciaországban is szükségessé tették a rendkívüli intézkedéseket.

Első sorban mutatkozott az intézkedés szükségessége a rokkantbiztosításnál, amelynek végrehajtása már a háború előtt is nehézségekbe ütközött. A háború kitörése után a biztosítottaknak körülbelül a fele beszüntette a járulékfizetést. A kormánynak tehát első sorban a járulékok további befizetését kellett biztosítani. 1915. február 12-én rendelet ment a prefektusokhoz, hogy csak azok a biztosítottak kaphatják meg járadékukhoz az állami hozzájárulást, akik megszakítás nélkül fizették a járulékokat. Egyszersmind azonban intézkedés történt, hogy a hadbavonultaknak a hadiszolgálat ideje járulékfizetés nélkül beszámíttassék az igényjogosultság szempontjából a várakozási időbe. A hadbavonultak után a hozzátartozóik megkapják a temetkezési segílyt is, ha bevonulás napjáig fizették a járulékot. Elhatározta továbbá a minisztérium — a legfőbb törvényszék egy ellenkező ítélete folytán — hogy azért, mert valaki a katonai rokkantjáradékra jogosult, a biztosításból eredő járadékra való jogát nem veszíti el.

A balesetbiztosítás terén figyelemre méltó az az intézkedés, amely szerint ha egy hadirokkant, illetve háborúban megsérült vagy megbetegedett munkás üzemi balesetet szenved, bíróságilag meg kell állapítani, hogy a balesetet mennyiben idézte elő vagy súlyosbította az illetőnek a háborúban szerzett sérülése vagy betegsége. Az ily balesetek után a kártalanítás, illetve annak az a része, amelyvel a fenti okok miatt emelkedett, nem terheli a munkaadót, hanem az államot, amelyre külön alapot gyűjtenek.

A betegsegélyezés terén az állam közvetlenül nem tett semmiféle intézkedést. Csupán arról gondoskodott a kormány, hogy a segélyező egyesületek a háború alatt is megkapják az állami hozzájárulást, még akkor is, ha nem tudnak a törvényben megkövetelt kötelezettségeiknek mindenben eleget tenni. Felhívta a kormány az egyesületeket, hogy a hadból hazatérőket vegyék fel újra tagjaik közé s hogy a háborúban elesettek után is fizessék ki a temetkezést segélyeket, s ezzel is járuljanak hozzá a háború okozta nyomor enyhítéséhez.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Közegészségügy a főrendiházban. Az indemnitás tárgyalása alkalmával a főrendiházban 1918. év február hó 26-án Müller Kálmán báró hosszabb beszédben foglalkozott a magyarországi közegészségügyi állapotokkal és sürgette a közegészségi reform előmunkálatainak folytatását, hogy a szükséges fedezetről legalább a jövő évi költségvetésben gondoskodás történjék. Ismertette az ország születési és halálozási számadatait, amelyekből az elnéptelenedés veszélyének réme fenyeget és rámutatott arra, hogy a néperő gyarapodása elsőrendű érdeke az államnak, amelynek ezért kötelessége minden erejét megfeszíteni arra, hogy az újszülöttek életben maradjanak, a felnőttek pedig egészségesek legyenek.

A tuberkulózis ijesztő terjedéséről szólva megemlítette, hogy 1915. évben a 474.972 összhalálozásból 63.269 haláleset esik tuberkulózisra. E számban már érezhető a háborús év kihatása, mert a háború előtti években fokozatos javulás volt észlelhető. Foglalkozott a hazabocsátott tüdőbeteg katonák ügyében tett intézkedésekkel és rámutatott arra, hogy a fertőzés leküzdésére nagyfontosságú feladat a lakásviszonyok rendezése és a népelelmezés helyes szervezése béke idején is.

Haladásnak tekinti ugyan, hogy a tuberkulózis elleni küzdelemre a költségvetésbe az eddigi 700.000 K helyett 1.000.000 K van felvéve, de az eszközök aránytalanságát igazolja az, hogy az osztrák kormány 1917. évben a tuberkulózis elleni küzdelemre 18 millió koronát fordított.

A csecsemő- és gyermekhalandóság arányszámának a háború alatti emelkedéséről sorolt még fel adatokat, majd a közegészségügyi szolgálatnak az ország vitális érdekeinek veszélyeztetése nélkül tovább fenn nem tartható, jelenleg érvényben levő rendszeréről beszélt és az orvosi és közegészségi közszolgálat államosításának szükségességét hangoztatta. Reformálni kell az ország közegészségének állandó felügyeletét is és a népesedéspolitikának fontos követelménye a kórházügy fejlesztése. Müller Kálmán báró a közegészségügy kérdéseivel foglalkozó,

szélesen felépített beszédét azzal fejezte be, hogy tekintet nélkül a költségekre, sürgősen hozzá kell fogni a magyarországi közegészségügy rendszeres reformálásához.

Gyermekrendőrség Budapesten. A főváros utcára dobott gyermekeinek érdekében jelentős és komoly akciót kezdeményezett Sándor László, a budapesti államrendőrség főkapitánya. Az akcióhoz az impulzust a budapesti gyermekek megdöbbentő arányú kriminalitása adta meg. A főkapitány 1918. február 24-ére ankétra hívta össze a gyermekvédelem összes számbaveendő tényezőit és véleményt kért tőlük aziránt, hogy a budapesti államrendőrség a maga hatáskörében mit tehet a gyermekkriminalitás elhárítása, illetve megelőzése érdekében. Közölte, hogy a legutóbbi háborús évben rendőri elbánás alá kerülő gyermekek száma megközelítette már a 18 ezret, 40 tisztviselője kizárólag gyermekek és fiatalok ügyeit intézi és úgy látja, hogy ebben a rettenetes áradatban a rendőrség apparátusa tehetetlenné válik, ha a társadalom és a közigazgatás nem lép a prevenció területére. A széleskörű vitában, amely a főkapitány mélyérzésű előterjesztése nyomán megindult, a felszólalók számos szempontra hívták fel a figyelmet. A már kriminalitásba esett gyermekek és fiatalok érdekében felmerült a kívánság a fiatalok ügyeinek teljes elválasztása iránt a felnőttek ügyeitől; oly bánásmód iránt, amelynél a megtorlás célzatát a jóakarató javítás hangja váltja fel. A rendőri közegek és hivatalok kioktatása iránt a fiatalokkal szemben követett megkülönböztetett bánásmódra. Az őrizetbe vett gyermekek és fiatalok részére teljesen elkülönített átmeneti otthonok létesítése iránt. A bűnözések megelőzésére oly értelmű reformokat sürgettek a felszólalók, hogy a gyermekek az utcáról kiszoríttassanak, evégből azonban a főváros különböző területein modern játszótereket kell felállítani, amelyekben a rendre hivatásos gyermekrendőrök ügyelnének fel. Gondoskodni kell a fővárosnak megfelelő számú óvodákról és napközi otthonokról, amelyeknek látogatási kötelezettségét szükség esetén a gyermekrendőrség adott esetben kimondhatná. A gyermekrendőrség a maga részéről is gondoskodnék az iskolakötelezettség ellenőrzéséről és amennyiben az iskolamulasztás felelős szeméiyek hibájára vezethető vissza, úgy velük szemben kényszerrel alkalmazna, viszont, amennyiben akár az iskolamulasztás, akár a gyermekélet egyéb rendellenes jelensége a családi szervezet megbomlására, vagy az életfentartási eszközök hiányára vezetendő vissza, úgy a gyermekrendőrség a társadalmi jótékony és a szociálpolitikai intézmények szolgáltatásait megszerzi a reászorulóknak. A gyermekek védelmét a felnőttek visszaéléseivel szemben ugyancsak a gyermekrendőrség feladatai közé kell sorolni és pedig e védelem terjedjen ki a gyermek testi és erkölcsi épségének megóvására. A testi fenyegetés, az éjszakai munka, az éjszakai házalás, a koldulás, általában a gyermekmunka megakadályozását feltétlenül szükséges rendőri feladatnak jelölték meg. Követelték a vasárnapi munkaszünet megszegésére irányuló visszaesések megakadályozását és a gyermekek ért üzemi balesetek szigorú megvizsgálását. Követelték a dohányzási és alkoholtilalom energikus keresztülvitelét és a mozis visszaéléseinek gyökeres megszüntetését. Az értekezlet kebeléből a kérdés konkrét előkészítésére szűkebbkörű bizottság alakult meg.

Az értekezleten *dr. Városy Gyula* székesfővárosi tanácsnok az akcióval kapcsolatban az iskolák gyermekvédelmi feladatait ismertette. Érdekes felszólalása ez volt:

A főváros hatósága örömmel üdvözli a főkapitánynak azt az elhatározását, hogy a székesfővárosi gyermekvédelemnek hatásosabbá tétele céljából gyermekrendőrséget szervezzenek. A közoktatási ügyosztály véleménye szerint ennek az új intézménynek a sikere attól a feltételtől függ, hogy a főváros a maga iskoláiban az oktatószemélyzetnek már hivatásánál fogva kifejtett gyermekvédő tevékenységét, valamint az iskolákkal kapcsolatban szervezett (hatósági) gyermekvédelmi intézmények (napközi otthonok, foglalkoztató műhelyek, ifjúsági egyesü-

letek, olvasó-szobák) útján már eddig is gyakorolt gyermekvédelmet továbbfejlessze és hogy az erkölcsi gyermekvédelmet *az iskola keretén belül* rendszeres szervezettel, intézményesen megoldja. Különösen fontos ez az utóbbi feladat most, amikor az erkölcsi gyermekvédelem hatékonyságához szükséges külső eszközöket biztosítva látja az ügyosztály a gyermekrendőrség alakjában. Kétségtelen ugyanis, hogy az iskolaköteles gyermekek védelmének súlypontja az iskolai munkára, vagyis az iskolai munkásoknak — az oktatószemélyzetnek — ilyen irányú működésére esik, amelynek kereteit azonban megfelelően ki kell bővítenünk.

A gyermekrendőrségnek mindenesetre támogatására lesz az, ha az iskola keretén belül megvalósíthatjuk *az iskola-gyámi intézményt*, úgy, hogy minden iskola tantestületében az iskola körzetére kiterjedő működési körrel a szükséges számban két-három tantestületi tag működjék az iskola vezetőjével egyetértésben és a főváros közoktatási ügyosztályában lévő központi szerv irányítása mellett, mint iskolai gyám. Ebben a működésében persze az iskolai gyámnak mindent el kell követnie, hogy a veszélynek kitett gyermekeket állandóan figyelemmel kísérvén, őket a zülléstől megmentse.

A gyermekvédelemben tehát két egymást kiegészítő intézményt kell szervezni: az iskolás gyermekekre az iskolai gyámok szervezetét és ezenkívül a főkapitány által tervezett gyermekrendőrséget. A gyermekrendőr a figyelmet felhívja a gyermekekre, a gyám pedig utána jár a dolognak és ha lehet, közvetlenül, ha pedig szükséges, a központi szerv útján gondoskodik arról, hogy a megfelelő intézkedések megtörténjenek. Ennek az egymást kiegészítő működésnek eredményessége érdekében szükség volna *átmeneti otthonok felállítására*, ahová a gyermekeket ki lehetne helyezni s ahol további megfelelő nevelésükről gondoskodás történhetnék.

A főváros közoktatási ügyosztálya a gyermekek erkölcsi megmentésének munkájában mindenekelőtt az elmondottak értelmében működhetik közre. Azonkívül felhívhatja az oktatószemélyzetet arra, hogy maga is vegyen részt a gyermekrendőrség munkájában. Továbbá szakembereket adhat az átmeneti otthonok részére, végül rendelkezésre bocsáthatja a kellő számú tanítószemélyzetet, amely ellátná az esetleg felállítandó és természetesen nem iskolákban, hanem jótékony egyesületek házaiban elhelyezendő gyermekgyűjtő szobákban az ügyeletes szolgálatot.

A gyermekek fizikai védelme érdekében a főváros napközi otthonai ma is mindig nyitva állanak az éhező vagy fagyoskodó iskolás gyermekeknek s befogadhatnak az esetleg be nem iskolázott gyermekeket is, akik között szintén akadhatnak értékes egyedek, hogy ily módon az iskolába való bevonás útján ezeket is megmentse a társadalom számára.

A háború befolyása a gyermekekre címen Birk a kieli orvosegyesületben tartott előadásában kiemeli, hogy az újszülöttek kvalitása a háborúban nem rosszabb, mint a békében, inkább súlyosabbak az újszülöttek. De a számuk jelentékenyen csökkent, 1912-ben 5.020 szülés volt Kielben, míg 1916-ban 3.715; ámbar Kielben sok férfi van fölmentve. Másfelé még kevesebb gyermek született. A csecsemőhalandóság nem emelkedett. A csecsemők táplálkozása kielégítő volt. A tejkorlátozás és a szűk szénhidrát-adag eltüntette a konstitucionális csecsemőecemákat és lisztártalmakat. Idősebb gyermekeknél a táplálkozási zavarok nagy szerepet játszottak. Legrosszabb volt az 1917. évi március—májusi periódus, a három éves gyermeknek jutott kalória 103·4 volt; az 5 éveseké 77·7; a 9 éveseké 45; a tizenhárom éveseké 45·2. A többi időszakokban jobbak voltak a táplálkozási viszonyok. Iskolaköteles koruk előtt nem láttak a gyermekek szükségét. Az iskolásgyermekek táplálása rossz volt. Akárhányszor csak éppen, hogy tengődtek. A hadikoszt nem idézi elő a jólakottság érzését és így nagy tömegeket ettek, veséket, beleket túlterhelték és így ezek insufficiensek lettek. Ágybavizelés, végbél-előesés, bélinvagináció voltak a következmények. Bőrbajok is tömegesen léptek fel. Vérhas és tífusz iskolásgyermekeken léptek fel, míg a tulajdonképeni fertőző betegségek nem szaporodtak.

Munkások és a pálinka. A budapesti kereskedelmi és iparkamarának 1917. évi december hó 21-én tartott ülésében az erről felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint Kohn Gábor kamarai tag, a pálinkások és italmérők panaszait felsorolva, megemlítette, hogy sem a szeszkereskedelem, sem a szeszt feldolgozó ipar szeszt nem kap s ebből folyólag a pálinkások üzletei mind panganak. A mezőgazdák kaptak aratáskor 55.000 hektoliter szeszt. A pálinkások is elmentek

a kormányhoz, kérni, hogy adjon nekik is. Mert hiszen az a gyári munkás, az a napszámos szintén fontos missziót teljesít. Az a gyári munkás, aki reggel korán munkába megy, ma tejet nem kap, zsírt nem kap, lisztet csak korlátolt mennyiségben kap, legalább reggel szeretne egy kis meleg teát inni rummal, hogy ne üres gyomorral menjen a munkába. Ezt sem kapja meg: *ne legyen tehát elkeseredve?* Megnyugtadjuk a kamarát és a t. kamarai tagot, hogy a munkások nincsenek és nem lesznek elkeseredve azért, mert reggel nem kapnak rumot vagy pálinkát. Szívesebben láttuk volna, ha a kamarában amiatt történik felszólalás, hogy nem kapnak a munkások tejet, zsírt és elég lisztet, stb. Mert a pálinka nem a munkásoknak kell, hanem azoknak az üzérkedőknek, akik ezzel teszik tönkre a munkások testét és lelkét. A felszólalásból is kitűnik, hogy a kamarai tag úrnak nem a munkások elkeseredése fáj, hanem a pálinkások elmaradt üzleti haszna.

Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy Szabolcsmegye közgyűlése azzal a megokolással, hogy közegészségügyi és közbiztonsági szempontból egyformán káros, ha a gazdasági munkások pálinkát kapnak, a leghatározottabban állást foglalt, hogy szeszt szolgáltatassanak ki a gazdák munkabér fejében s szabályrendeletet alkotott, amelyben a pálinkának még munkásszerződésekben való kikötését is megtiltotta. A belügyminiszter legközelebb dönteni fog a szabályrendelet dolgában.

A szociális helyzet befolyása a fertőző betegségekből eredő gyermekhalandóságra. Statisztikai adatok, amelyek az 1900—1910. közötti évtizedre vonatkoznak, kiderítik, hogy a megbetegedettek közül meghalt:

	a vagyonosok által lakott városrészekben	a szegények
scharlach következtében	2·5 ⁰ / ₀	11·0 ⁰ / ₀
kanyaró «	0·5 ⁰ / ₀	6·4 ⁰ / ₀
diphtheria «	2·5 ⁰ / ₀	12·6 ⁰ / ₀
szamárhurut «	4·2 ⁰ / ₀	14·9 ⁰ / ₀

A csecsemőhalandóság leküzdésén kívül a gyermekgondozó- és jóléti intézmények legfontosabb feladata a fertőző betegségek terjedésének elhárítása. Az erre irányuló gondoskodás eredményeit az egyes országok vonatkozó számadatai igazolják; ugyanis az 1911. évben 10.000 középosztályú családhoz tartozó gyermek közül meghalt diphtheria és krupp következtében Franciaországban 0·7, Svájcban 1·3, Angliában 1·4, Svédországban 1·6, Németországban 2·5, Ausztriában 3·1, az európai Oroszországban 5·3. A kultúra, a jómód és a higiéné fejlődésével arányban csökkenik a fertőző betegségek folytáni halandóság is.

A pécsi kerületi munkásbiztosító pénztár március és április havában egészségügyi előadássorozatot rendez, amelyen a munkásbiztosítási intézményről, az ipari betegségekről, a baleseteknél nyújtandó első segélyről, a fertőző betegségekről, a tuberkulózisról és a nemi betegségekről tartanak előadásokat.

Országos Postáskórház és üdülőtelepek létesítését határozta el a magyar postaszemélyzet országos központi hadsegélyző bizottsága. Minthogy pedig a postaszemélyzet a saját anyagi erejéből nem tudja előteremteni a kórház és az üdülőtelepek létesítéséhez szükséges eszközöket, a bizottság a nyilvánossághoz fordul és kéri, hogy jótékony adományával tegye lehetővé, hogy a háború alatt leromlott egészségű postaszemélyzet számára olyan fontos intézmények minél előbb létesülhessenek.

Az élelmiszerekért való ácsorgás különösen tél idején komoly betegségek okozója, illetőleg kiváltója lehet. Az alsóausztriai betegsegélyző pénztárak szövetsége észlelte és figyelte meg az álldogálással kapcsolatban fellépő megbetegedéseket és azok nagyarányú számbeli növekedését. Külön ellenőrökkel állapították meg, melyek azok az élelmiszerek, amelyekért leghosszabb ideig kell álldogálni; a várakozás időtartamát, a várakozók számát, ezek közül hány volt férfi, hány nő és hány iskolaköteles gyermek, külön megfigyelték, a vonatkozó adatokat feldolgoztak s az illetékes hatósággal közölték. A békés időben mindenképpen érdekes kulturtörténelmi adat gyanánt értékesíthetők e vizsgálatok eredményei.

A gyógyszeranyagul használt vazelin és paraffin ártalmai. A kenőcsök alapanyagául használt vazelin és paraffin, amely már »háborús« gyártmány, súlyosabb természetű ártalmakat okoz a benne maradt tisztátlan anyagok káros hatása következtében.

Oppenheim tanár több oly esetet észlelt, amelyeknél a könnyebb természetű s rendszerint néhány nap alatt gyógyuló alagbántalomhoz a tisztátlan vazelinnal készült kenőcs használata folytán súlyos bőrgyulladás társult, amely a kenőcs további használatával folyton rosszabbodott s négy heti munkaképtelenséget okozott. Egy másik esetben a »háborús« vazelin az arc bőrét olyképp támadta meg, hogy a bőr megkeményedett, elszarusodott s a beteget elrutította. A tisztátlan vazelin petróleumtartalma úgynevezett petróleum-pattanásokat okoz, amelyet békében is észleltek a petróleumgyári munkásoknál, főleg azoknál, akik a paraffin-készítésnél foglalatostkodnak. A háborús paraffin által létrejövő ártalmak még komolyabbak, mivel ezen anyagot egyes gyógyszerek bőraláfecskendezésénél (pl. higany) vivő-szerűen használják. A tisztátlan paraffin következtében a bőraláfecskendezés helyén fájdalmas, lázzal járó s genyesen széteső tályog képződik; sőt egy esetben vesegyulladás is lépett fel.

A gyógyszer, illetve gyógyítás céljaira használt vazelin és paraffin tisztaságára és gondos előállítására tehát kellő figyelem fordítandó.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

Az Országos Hadigondozó Hivatal újabb pályaválasztási politikája.

Az Országos Hadigondozó Hivatal a »Hadirokkantak pályaválasztása«¹⁾ címmel összefoglalta a rokkantpolitika fő elveit, hogy az a hivatalos és önkéntes pályaválasztási tanácsadóknak útmutatóul szolgáljon.

A rokkantpolitika fő feladatai tudvalevően a sérültet meggyógyítani, munkaképességét utókezeléssel lehetőleg helyreállítani és végül a gazdasági életbe visszavezetni. De éppen a pályaválasztással és a munkáshelyezéssel sem az intéző körök, sem a közvélemény nem foglalkoztak, a legújabb időkig oly mértékben, amint azt a kérdés megkívánta volna. A munkát minden egységes irányítás nélkül, empirikus kísérletezéssel folytatták akkor is, amikor a helyes irányt a tapasztalatok — legalább negatív irányban — már hazánkban is megmutatták. A szakirodalom már a háború első hónapjaiban nálunk is rámutatott a pályaválasztási probléma fontosságára és kijelölte a főbb szempontokat. Így dr. Ferenczi Imre már »A rokkantak jövője« c. (1914. december Grill—Benkő) első idevonatkozó tanulmányában, majd a »Munkanéküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesületének« szaktanácskozását bevezető előadásában²⁾ (1915. április) kifejtette, hogy az államnak nemcsak kötelessége minden a védelmében megcsökkent munkaképességű katonáról egyéniesen gondoskodni, hanem érdeke is, mert a háború után minden részleges munkaerőre szükség lesz. Ha tehát a nagyszámú rokkantat nem helyes, egységes és átfogó pályaválasztó szempontok szerint vezetik vissza a gazdasági életbe, ennek káros következményei népesedési és gazdasági politika szempontjából egyaránt mutatkoznak.

A három éves hivatalos rokkantpolitikának előre megjósolt szomorú tanulságait a fenti szerző számszerű adatokkal a »Rokkantpolitikánk eredeti fejleményei« c. tanulmányában (Közgazdasági Szemle, 1917. május) mutatta ki, majd a főváros szociálpolitikai ügyosztályának előterjesztésében a hadirokkantak és hadihátrahagyottak ellátása és gondozása ügyében (1917. június) hivatalosan is a közvélemény bírálata alá bocsátotta és párhuzamot vonva a magyar és német viszonyok és intézmények közt, újabb javaslatokat tett a rokkantpolitika döntő kérdésének, a pályaválasztás irányításának gyökeres átszervezésére nézve is.

¹⁾ Hadirokkantak Pályaválasztása, kiadja az Országos Hadigondozó Hivatal. Budapest, 1917.

²⁾ A rokkantak gazdasági elhelyezkedése, Budapest, 1915.

A rokkantak pályaválasztását eddig leginkább ipari szakférfiak irányították, akik a falusi rokkantakat is lehetőleg az iparban helyezték el. 1915. aug. 1-től 1916. okt. 1-ig a Rokkantügyi Hivatal a rokkantak 39'5°-át helyezte el iparban és kereskedelemben, 41°-át állami és közhivatalban és csak 19'5°-át a mezőgazdaságban. Az iparban elhelyezettek 38°-a, állami és közhivatalban elhelyezettek 56'5°-a változtatta meg foglalkozását; ezek a háború előtt legnagyobb részben mezőgazdasággal foglalkoztak, a mezőgazdaságban elhelyezetteknek ellenben csak 11'5°-a származott más foglalkozásból. (Ferenczi: Rokkantpolitikánk eredeti fejleményei. 9. old.)

A szakirodalom agitációjának hatása alatt is a Hadigondozó Hivatal új vezetősége a szakkörökkel legutóbb tárgyalásokat folytatott és a fenti előterjesztés javaslatai legutóbb a pályaválasztási tanácsadókhoz intézett utasításban fektette le a hivatalos rokkantpolitika új irányelveit.

A rokkantak visszavezetését a gazdasági életbe az új program alapján külön gondozó szervek, az intézeteken kívül most már számos községben is felállított helyi »szociális irodák« fogják végezni és pedig az irodák vezetői és az önkéntes szaktanácsadók. A szociális irodák gondozása az összes rokkantakra, nemcsak — mint eddig — a Hadigondozó Hivatal intézeteiben elhelyezettekre fog kiterjedni. Már a kórházban, illetve utókezelő intézetben kezdik meg a pályaválasztás irányítását a rokkantak individuális viszonyainak mérlegelése alapján. A rokkantat családi körülményeinek, egészségi állapotának és munkaképességének megállapítása után lehetőleg *régi foglalkozása körébe, régi otthonába* óhajtja a Hivatal visszavezetni. A főszólyt arra kell helyezni, hogy a rokkant és családja a régi szociális életszinvonalon maradjon. Ez leginkább a régi foglalkozás körében érhető el, mert a rokkant ott érvényesítheti szakismeretét, tapasztalatait. Csak ha a rokkant régi foglalkozását egyáltalában nem, vagy csak nagyon kedvezőtlen körülmények között folytathatná, szabad őt más pályára irányítani. Ilyenkor meg kell hallgatni szaktanácsadók véleményét a rokkant előrelátható teljesítőképeségéről és a munkapiac általános helyzetéről, nehogy a rokkantat olyan pályára irányítsák, amelynek munkaviszonyai már a háború előtt is kedvezőtlenek voltak. Ha nagyszámú rokkant változtatja meg foglalkozását, ez az egész ország közgazdaságára káros eltolódásokra vezethet.

Ha a rokkant régi foglalkozását nem folytathatja, sőt annak valamely részletmunkáját sem, akkor elsősorban rokonszakmára kell őt irányítani, pl. mezőgazdasági munkást kertészetre, méhészetre tanítani, hogy legalább régi életviszonyai között maradjon. Nagy gazdaságok könnyebb munka elvégzésére alkalmazhatnak rokkantakat. *Földműveseket csakis végső esetben és akkor is csak falusi iparra képezzenek ki, hogy legalább a család a mezőgazdasági munkánál maradjon.*

A rokkant iparosok térjenek vissza régi foglalkozásukhoz, ha szükséges, tanuljanak valamilyen rokonszakmát. Önálló iparosok szerezzenek kereskedelmi képzettséget, hogy üzemük jobb vezetésével pótolják csökkent munkakerijüket. Ha a rokkant, mint önálló iparos nem tud dolgozni, akkor gyári munkára kell irányítani. A nagyfokú munkamegosztás *a gyáripart különösen alkalmassá teszi rokkantak elhelyezésére és biztosabb megélhetést nyújt, mint a kisipar.* Ipari kereseti telepeken csak azokat a rokkantakat szabad elhelyezni, akik más módon nem tudnának boldogulni. A »telepek« eszméje némileg még a régi dilettáns gondozás rokkantfalvainak emlékéét hirdeti.

A rokkant kereskedelmi alkalmazottat is lehetőleg régi foglalkozása körébe kell visszavezetni. Ha régi munkáját már nem tudja végezni, akkor valamely más, a kereskedelem körébe tartozó munkára kell átképezni. Viszont teljesen elhibázott *kellő előképzettség nélküli földműveseket és iparosokat kereskedelmi pályára irányítani.*

Mielőtt a rokkant életpályájáról véglegesen határozná, célszerű munkaképességét néhány héten át kipróbálni.

Tipikus rokkant-állásokba csak azokat a rokkantakat szabad elhelyezni, akik semmi produktív munkát nem tudnak végezni.

A rokkant általában csökkent testi erővel, kevés önbizalommal és lelki erővel fog a munkához. Nem szabad tehát őt meggondolatlan tanácsadással csalódásnak kitenni, mert ez könnyen teljes lelki összeroppanásra vezethet. Viszont a helyes irányítás hamarosan visszaadja életkedvét, bizalmát önmagához és az emberiséghez.

Ezeknek a terveknek akkor lesz a rokkantpolitikára a kívánt hatásuk, ha sikerül a társadalom érdeklődését felkelteni és közreműködését megnyerni.

A Hadigondozó Hivatal tehát ma már átlátja, hogy az »intézet« igazgatója, illetőleg a szociális iroda vezetője nem irányíthatja egyedül a rokkantat, meg kell hallgatnia az orvos véleményét a rokkant munkabírásáról, a munkaközvetítőt a munkapiac általános helyzetéről és végül a régi és a jövőre számbajövő foglalkozás munkaadóinak és munkásainak képviselőit. Azoknál a foglalkozásoknál, amelyeknek munkaadói és munkásai a rokkantak elhelyezésére »munkaközösségi bizottságokat« szerveztek, a rokkantat egyenesen ehhez a bizottsághoz kell utasítani.

Az ezen elvek szerint szervezendő rokkantpolitika úgy a rokkantak, mint az ország érdekeit a legteljesebb mértékben szolgálná. Reméljük, hogy a rokkantpolitikánkban bekövetkezett fordulat éppoly őszintének, mint állandónak fog bizonyulni.

A budapesti hatósági munkaközvetítő 1918. február havi eredményei. *Munkaadómegebizás* február hó folyamán 3.113 munkahelyre érkezett. A január hóról áthozott 919 megbizással együtt tehát 4.032 munkahely várt betöltésre. Ebből 1.980 férfimunkások, 1.857 nőmunkások és tanoncok számára ajánltatott fel.

Munkásmegbizás ugyanezen idő alatt 3.380 érkezett. Az előző hóról áthozott 968 megbizással együtt tehát összesen 4.348 foglalkozást kereső elhelyezéséről kellett gondoskodnunk. A munkásmegbizásokból 2.455-öt férfiak, 1.839-et nők és 54-et fiú- és leánytanoncok nyújtottak be.

A február hóban beérkezett munkaadó- és munkásmegbizások összehasonlítása azt mutatja, hogy az e hó folyamán felajánlott munkahelyek száma majdnem annyi volt, mint a foglalkozást keresőké. (3.313 szemben 3.380.) Ha a január hóról nyilvántartásban maradt megbizásokat is figyelembe vesszük, az összehasonlítás eredménye csaknem ugyanaz marad (4.032 szemben 4.348).

A február hóban beérkezett megbizásokat tekintve, 100 foglalkozást keresőre 92 (92) munkahely esett; a január hóról áthozott megbizások számításba vétele mellett pedig 93 (92·7).

A február havi munkaközvetítések száma 1.747. Ebből a férfimunkásokra 975, a nőmunkásokra 753 és atanoncokra 19 közvetítés esik.

Száz munkahelyből 43-at (43·4) sikerült betöltenünk, 100 foglalkozást keresőből pedig 40-et (40·3) tudtunk munkába állítani.

A munkaközvetítés eredménye a 3 főcsoport szerint a következő képet adja: A munkahelyek számával egybevetve, az eredmény a férfimunkásoknál volt a legmagasabb és a tanoncoknál a legalacsonyabb. Száz férfimunkás részére felajánlott munkahelyből ugyanis 50-et (49·7) nő, 100 férfimunkahelyből csak 41-et (40·5) nő, 100 tanoncmunkahelyből pedig csak 10-et (9·7) sikerült betölteni.

A munkaközvetítések számát a foglalkozást keresők számával egybevetve, itt már a nőmunkásoknál találjuk a legkedvezőbb s a tanoncoknál a legkedvezőtlenebb eredményt. Száz nőmunkás közül ugyanis 41-et (41·0), míg 100 férfimunkás közül 40-et (39·7) és 100 tanonc közül csak 35-öt (35·1) sikerült elhelyezni.

A hónapi tevékenységet teljes részletességgel — az arányszámok feltüntetésével — az alábbi táblázat mutatja:

A Budapesti Hatósági Munkaközvetítő tevékenysége 1918. év február havában.

Munka neve	Múlt hóról	Folyó hóról	Összesen	Visszavont, elévült	Közvetített	Nyilvántartás- ban maradt	Összesen	Közvetített (l. ó. rov.)			
								székhelyre	kerületbe	máshová	
I. Munkaadó-megbízások (munkahelyek).											
Férfimunka.....	szám	360	1.620	1.980	519	975	486	1.980	883	71	21
	%	18.2	81.8	100.0	26.2	49.7	24.1	100.0	90.7	7.2	2.1
Nőmunka.....	szám	434	1.423	1.857	583	753	521	1.857	750	3	—
	%	23.3	76.7	100.0	31.4	40.5	28.1	100.0	99.6	0.4	—
Tanonezmunka...	szám	125	70	195	11	19	165	195	16	2	1
	%	64.1	35.9	100.0	5.6	9.7	84.7	100.0	84.3	10.5	5.2
Összesen....	szám	919	3.113	4.032	1.113	1.747	1.172	4.032	1.649	76	22
	%	22.8	77.2	100.0	27.6	43.4	29.0	100.0	91.7	6.4	1.9
II. Munkás-megbízások (foglalkozást keresők).											
Férfimunka.....	szám	625	1.830	2.455	883	975	597	2.455	883	71	21
	%	25.4	74.6	100.0	35.9	39.7	24.4	100.0	90.7	7.2	2.1
Nőmunka.....	szám	322	1.517	1.839	731	753	355	1.839	750	3	—
	%	17.5	82.5	100.0	39.7	41.0	19.3	100.0	99.6	0.4	—
Tanonezmunka...	szám	21	33	54	7	19	28	54	16	2	1
	%	38.8	61.2	100.0	12.9	35.1	52.0	100.0	84.3	10.5	5.2
Összesen....	szám	968	3.380	4.348	1.621	1.747	980	4.348	1.649	76	22
	%	22.2	77.8	100.0	37.2	40.3	22.5	100.0	91.7	6.4	1.9

A munkaidő megrövidítése foglalkoztatja most Németországban a munkásokat és munkaadókat. A katonai hatóságok a szénszükségre való tekintettel szeretnék az üzemekben az osztatlan munkaidőt bevezettetni. A munkások és alkalmazottak általában nem ellenesei az osztatlan munkaidőnek, de hangsúlyozzák, hogy ez csak a munkaidő megrövidítésével egyidejűleg valósítható meg, mert a mostani 10 órás és még hosszabb munkaidőt szünet nélkül keresztül dolgozni nem lehet. A munkaadók lapja épp ebből a szempontból erősen ellenzi az osztatlan munkaidőt. Attól is tart a munkaadók lapja, hogy az osztatlan munkaidő általánossá válása esetén az állandóan dolgozó üzemekben keresztülvinnék a munkások a 8 órás műszakokat és ezzel — a munkáslétszám nagyarányú emelkedése folytán — lényegesen erősödne a szakszervezetek hatalma is.

Érdekes vita folyt a szociáldemokrata folyóiratokban (Neue Zeit — Correspondenzblatt) az éjjeli munkatiltalmakról. A nemzetközi szakszervezeti szövetség békeköveteléseiben tudvalevőleg az este 8 és reggeli 6 óra közötti munka eltiltását követeli, mindazokban az üzemekben, ahol technikai okokból nem feltétlenül szükséges a munka folytonossága. Ezzel szemben Schneider, a vegyészeti munkások szövetségének titkára, a Neue Zeit-ben azt vitatta, hogy az éjjeli munka ily kategórikus eltiltása a munkásérdekekre káros volna, mert a háború után következő időben arra kell törekedni, hogy minél több szükséges javakat lehessen előállítani. A munkaidő ilyen korlátozása nemcsak a termelést csökkenti, de meg is drágítaná az árúkat, mert a gépek kellő kihasználását akadályozná meg, hisz a 6—8 óráig terjedő nappali időben két 8 órás műszakot sem lehet végezni. Ezzel a felfogással szembe száll Wissel, a berlini központi munkástitkár

a Correspondenzblattban. Wissel álláspontja az, hogy az ember a legmagasabb értéke valamely országnak s azért az emberi munkaerővel űzött rablógazdálkodás megakadályozása a legfontosabb feladat. Az emberi munkaerőt védeni kell még akkor is, ha ezáltal csökken a termelés és egyelőre drágábbak lesznek az árúk. Megengedi, hogy éjjel-nappali munkával egyideig többet s olcsóbban lehet termelni, de tagadja, hogy egy nemzet, amely éjjel-nappal dolgozik, *állandóan* többet és olcsóbban tudna termelni, mint egy másik, amely csak nappal dolgozik s az emberek szellemi életjavainak a kielégítésére is súlyt helyez.

A technikai térre áttérve Wissel nagyon könnyen keresztülvihetőnek tartja, hogy a nappali órákban két 7 órás műszakot végezzenek. Ebben a hét órában bizonyára elkészülne olyan munkamennyiség, mint 8 óra alatt s a pihent munkás a gépeket is elegendően kihasználná. Egyébként a ki nem használt munkaerőt a munkás még a saját háztartásában is kellően hasznosíthatná a köz javára is.

A húsipari alkalmazottak vasárnapi munkaszünete. Megemlékeztünk már arról hogy a Húsipari Alkalmazottak Szövetsége mozgalmat indított a vasárnapi munkaszünet elrendelése iránt. A kereskedelemügyi miniszter a kérelmet kedvezően intézte el s elrendelte, hogy a húsipari üzemek alkalmazottai teljes vasárnapi munkaszünetet élvezzenek.

A pénzbírságolási jog a hadfelszerelési üzemekben. A honvédelmi miniszter rendeletileg kimondotta, hogy az üzemük folytatására kötelezett vállalatokban a katonai büntetőbíráskodás és katonai fegyelmi fenytő hatalom alá tartozó munkásokkal szemben az üzemvezetőség a szolgálati és munkarendben megállapított pénzbírságokat a katonai vezetővel (népfőlkelő munkásosztagparancsnokkal) egyetértőleg alkalmazhatja. Egy és ugyanazon cselekményért vagy mulasztásért fegyelmi és rendbüntetés együtt nem alkalmazható.

A magyar gyári munkaviszonynak béke idejében rendőri és büntető kényszerintézkedések adták meg sajátos s elavult törvényhozási intézkedésekre emlékeztető jellegét. Ezek helyébe léptek a hadiszolgáltatási törvény alapján a katonai büntető és fenytő hatalom szabályai. Szomorú intézményként fejlődött ki a gyári fogda. A fennálló és jogosan fájlalt munkássérelmeket az új rendelet csak részben orvosolja.

Kollektív szerződés a mezőgazdaságban. Olchváry Zoltán kúriai bírós az aratási és egyéb fontos időszak gazdasági munkák akadálytalan lebonyolítása érdekében a kollektív szerződéses rendszer szabályozását kívánja. Megvalósítandónak tartja azonkívül a föld jogviszonyainak újabb szabályozása keretében a nagy csoportokban élő (pl. nagybérleti üzemeknél alkalmazott) munkástömegek lakásvizonyainak rendezését s annak lehetővé tételét, hogy a mezőgazdasági állandó munkások jószágtartásra alkalmas legelőilletményt szerezhessenek. (Jogtudományi Közlöny.)

A hazatérő magánalkalmazottak védelme. A kereskedelemügyi minisztérium most küldötte meg az érdekképviselőknek a kereskedősegédek és az ipari- és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek szolgálati viszonya tárgyában kiadandó rendelet előadói tervezetét. A tervezet alapjául a magánalkalmazotti szervezetek memorandumai és az 1918. január hó 12-én tartott ankét anyaga szolgált. Ugy látjuk azonban, hogy a tervezet csupán a kérdésnek egy részletét kívánja jogilag megoldani. Védelmet igyekszik nyújtani a visszatérőknek, de elejtkeznek azokról, akik mint helyettesítők dolgoztak. Az öregek munkálkodtak az erős, munkaerejükben még meg nem rokkant fiatalok helyett, méltányos-e tehát az, hogy reájuk ne terjedjen ki az átmenet nehéz idejében semminemű különösebb védelem, hogy őket az amúgy is rövid időtartamú törvényes felmondási idő helyett a szerződésileg megállapított még rövidebb felmondási idővel lehessen alkalmazásukból elbocsátani. A törvényhozó nem feledkezhetik meg a női alkalmazottakról sem, akik a leszerelés idején túl is kénytelenek lesznek munkában maradni, azonban főnökeiket azon dilemma elé állítják, vajjon őket vagy régi, szakképzettebb visszatérő alkalmazottaikat tartsák-e meg.

De minden írott szabály hiábavaló, ha nem gondoskodik a törvényhozás ipari bíráskodásunk mielőbbi reformjáról. Az átmenetgazdasági idők alkalmazotti problémáiról volt idő sokáig gondolkozni, azonban az életben felmerült jogvitá-

kat annál gyorsabban kell megoldani. Erre a mai iparhatósági eljárással egybekötött járásbírói rendszer nem alkalmas. Kevés értelme volna a legszebb rendelkezésnek is, ha az alkalmazott annak alapján csak évek múltán kaphat végrehajtható ítéletet.

Új háborús megállapodás a grafikai iparban. A február hó 6-án létrejött megváltozása a fennálló kollektív szerződésnek rendkívül érdekes anyagot nyújt a munkajog tanulmányozói részére. Megdőlt az a hit, hogy a kollektív szerződés hosszabb szerződési időre okvetlenül megmeregíti a szakmabeli munkaviszonyt és szertefoszlott az a téves nézet, hogy a kollektív szerződésen belül a munkaviszony egyes újabb kérdéseit ne lehessen a keletkező gazdasági helyzetnek megfelelően a szerződési időtartamon belül is mindkét szerződő fél egyetértésével vagy szakmabeli döntő bírósággal a szükségnek megfelelően revízió alá venni. Az érdekeltek között létrejött megállapodás szerint a munkaadók és a munkások közös bizottságot küldenek ki, amelyen mindkét fél egyforma taglétszámmal vesz részt. Amennyiben a megélhetési viszonyok további rosszabbodásnak volnának kitéve, az üzemek kötelesek lesznek a munkásokat a rosszabbodási aránynak megfelelő mértékig drágasági pótlékban részesíteni. A rosszabbodási arány megállapítására a kiküldött bizottság az 1918. évi február hó 1-ji élelmezési állapotokat veszi kiinduló pontul. Ha a drágaság emelkedése a 6°/o-ot eléri, a munkabér 6°/o-kal emelendő; ha pedig három hónap alatt az emelkedés a 6°/o-ot nem érné el, három hónap elmúltával, a bizottság az akkori állapotoknak megfelelően tesz előterjesztést. Szabályozza a megállapodás a részleges dolgozás, vagy részleges üzembeszünetés esetén történő bérfizetést is.

Munkásszövetségek beszámolója. A szervezett munkások két csoportjának 1917. évi beszámolója jelent meg a napokban. Az egyik a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Szövetségének, a másik pedig a Magyarországi Famunkások Szövetségének jelentése. Mindkét jelentés óriási fejlődésről tesz tanuságot. A Vas- és Fémmunkások Szövetségének taglétszáma 1917. évi december hó 31-én 80.913 volt. A taglétszámszaporulat a január hó 1-i állományhoz viszonyítva 300°/o. A tagjárulék volt 1,806.203 korona. A szövetség által 1914—1917. években kifizetett segélyek összege 2,501.737 korona volt. Ebből a hadbavonultak családtagjainak támogatására fizettek 2,110.000 koronát, betegsegélyezésre 54.868 koronát, munkanélküliek támogatására 336.092 koronát. A szövetség magyar, német és tót nyelvű szaklapja összesen 110.000 példányban jelenik meg. — A Famunkások Szövetségének taglétszáma évi átlagban 6.891 volt. A szövetség bevétele 150.436 koronát tett ki, amely összegből segélyekre kifizettek 1.881 koronát, jogvédelemre 3.635 koronát, művelődési célokra 10.834 koronát.

Az osztrák népjóléti minisztérium. A magyar viszonyokkal való összehasonlítás szempontjából érdeklődéssel olvashatjuk *dr. Mataja Viktor*, az osztrák k. k. Ministerium für soziale Fürsorge miniszterének cikkét. Eszerint a működését 1918. január hó 1-én megkezdett minisztérium számára egy körülbelül 80 személyből álló fogalmazói kar áll rendelkezésre, akik között több nő is van. A szociális biztosítás ügyeit 11 akadémikus képzettséggel bíró hivatalnok, míg ugyanezen ügykör statisztikai ágát az egész minisztérium számvevőségi teendőivel együtt 40 számvevőségi hivatalnok intézi. Az irodai személyzet 20 hivatalnokból és 65 egyéb segéderőből áll. A közigazgatási vonatkozással bíró elvi kérdések tudományos kidolgozására a minisztérium egy ismert jogtudóst szerződtetett. Külön szövetet létesítettek a napisajtóval való összeköttetés fenntartására. A fiatalok védelme, a rokkantak ügyeinek és a munkaközvetítés felügyeletére a legközelebbi időkben fognak szervezetet létesíteni.

Nőmunka-bizottságot terveznek az osztrák népjóléti minisztériumban. A bizottságnak az lenne a feladata, hogy a nők kereső munkáját érintő minden kérdésben véleményt adjon és az erre vonatkozó rendszabályok végrehajtásánál közreműködjen. A bizottságon kívül két nőt, mint előadót fognak a minisztériumban állandóan alkalmazni, akik a bizottság elé kerülő ügyeket előkészítik.

A munkások képviselői az átmenetgazdaság előkészítésénél. Németországban az átmenetgazdasági ügyek előkészítésénél szükségesnek tartják a munkások képviselőinek a közreműködését is. Így a birodalmi pénzügyi hivatalban szervezett pénzügyi tanácsba meghívták a szociáldemokrata és a keresztény-

szociális szakszervezeti központok egy-egy titkárát — Schippelt és Stegerwaldot —, a tengerihajózás helyreállítására alakított bizottságba pedig a hajózási munkások szövetségének elnökét, Paul Müllert.

A munkanélküliek segélyezésének továbbfejlesztése Dániában.

A dán kormány a várható rossz gazdasági viszonyokra való tekintettel több rendbeli módosítást szándékozik tenni a munkanélküliek segélyezésének eddigi rendszerén. A tervezett módosítások a következők: mindenekelőtt hatályon kívül akarja helyezni a kormány — további rendelkezésig — a 12 hónapos várakozási időt, úgy hogy a segélypénztárak már az újonnan belépett tagjaiknak is adhassanak munkanélküli segélyt. Segély részleges munkanélküliség — a munkaidőnek legalább egyharmaddal való megrövidítése esetén — is nyújtható a tagoknak, családapák lakbérsegélyt is kaphatnak. A költségek fedezésére az állam 12¹/₂ millió korona rendkívüli segélyt ad a segélyeket kiszolgáltató szakegyesületeknek.

SZAKIRODALOM.

Dr. Pártos Szilárd: Gazdasági és kultúrmunkánk a meghódított Szerbiában. Tárgyának fontosságánál és aktualitásánál fogva értékes könyv jelent meg néhány nap előtt a Magyar-Bosnyák és Keleti Gazdasági Központ kiadásában. A könyv címe: *Gazdasági és kultúrmunkánk a meghódított Szerbiában*. Szerzője dr. Pártos Szilárd, az Országos Sertésforgalmi Iroda főtitkára, kit a cs. és kir. sajtóhadiszállás parancsnoksága az illetékes magyar minisztériumok előterjesztésére múlt év júliusában Szerbiába küldött az ottani gazdasági viszonyok tanulmányozására. Az újságíró eleven, színes tollával s a gazdasági szakember tudásával rajzolja meg a könyv a meghódított Szerbia mai gazdasági és kulturális életét, kidomborítva azt a hatalmas gazdasági és kultúrmunkát, amelyet a megszállt szerb területek közigazgatásának reorganizálása, mezőgazdaságának többtermelése, iparának, kereskedelmének, pénzügyeinek lábra állítása s kulturális és szociális életének megteremtése terén végeztünk. Pártos Szilárd dr. munkája azért becses, mert gazdag statisztikai anyaga hasznos kútfőül fog szolgálni. Ez az első könyv, amely a háborúban általunk megszállt országok valamelyikének okkupációnk nyomán előálló gazdasági életét rögzíti meg. A könyv Lánczy Leónak, a Magyar-Bosnyák és Keleti Gazdasági Központ elnökének előszavával ízléses kiállításban jelent meg. Ára 6 korona. Megrendelhető minden könyvkereskedésben.

Palócz László: A munkásosztály kiváltságai. (Szeged. Endrényi Imre kiadása.) Palócz László még 1909-ben megjelent könyvét ismét a könyvpiacra hozta. Tanulmányában a munkáskérdés megoldását első sorban a munkanélküliség kiküszöbölésében keresi. Evégből országosan egységes *munkásnyilvántartás* létesítése iránt tesz javaslatot. Ismerteti ezután az egyes országok különböző munkásvédelmi intézkedéseit. Mindezek alapján azt a nézetet képviseli, hogy ha a munkás biztos megélhetésének problémája megoldható, a munkáskérdés elintézését nyer. A munkás gond nélkül való megélhetéséről és gond nélkül való munkavégzéséről pedig a munkáltatónak kell gondoskodni s társadalmi osztálytörekvések így — a szerző felfogása szerint — a termelőrend megváltoztatása nélkül is elérhetik céljaikat. A könyv az »Alkotmány« kiadóhivatalában kapható.

Kereskedő és Iparos Ujság címmel új formában és programmal jelent meg az OKISZ hivatalos közlönye, amely ezentúl, mint politikai és közgazdasági hetilap, elsősorban a kiskereskedelem és kisipar érdekeit fogja szolgálni. Az érdeklődőknek mutatószámot küld a Kereskedő és Iparos Ujság kiadóhivatala (VI., Andrassy-út 25.)

<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 10px; height: 10px;">■</td> <td style="width: 10px; height: 10px;">■</td> <td style="width: 10px; height: 10px;">■</td> </tr> </table>	■	■	■	JOGGYAKORLAT	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 10px; height: 10px;">■</td> <td style="width: 10px; height: 10px;">■</td> <td style="width: 10px; height: 10px;">■</td> </tr> </table>	■	■	■
■	■	■						
■	■	■						

BETEGSEGÉLYEZÉS.

A háború nem szüntette meg a pénztár abbeli kötelezettségét, hogy szükség esetén tagjait szanatóriumban helyezze el.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1917. november hó 17-én kelt 1916. P. 404/12. számú ítélete.

Ítélet: Az Állami Hivatal az elsőfokú bíróság ítéletének azt a részét, amelyvel igénylőnek igényjogosultságát megállapította és 8 (nyolc) hétre tüdőbetegek részére fentartott szanatóriumban leendő elhelyeztetését elrendelte, helybenhagyja, ellenben azt a részét, amelyvel igénylőnek a Perchtoldsdorfban lévő tüdőbetegek szanatóriumába leendő beutaltatását elrendelte, megváltoztatja és igénylőt ezzel a kérelmével elutasítja.

Megokolás: Igénylő azt kérte, hogy egészségének helyreállítása céljából magát a b . . . i, vagy ha itt hely nem volna, más tüdőbeteg-szanatóriumban gyógykezeltesse. A kerületi pénztár igénylőt kérelmével elutasította, azzal a megokolással, hogy a háborús viszonyok a pénztárt a szanatóriumokkal kötött szerződések felbontására, illetve azok szüneteltetésére készítették, miért is a pénztár a háború tartama alatt nincs abban a helyzetben, hogy tagjait szanatóriumi kezelésben részesítse. Igénylő a határozat ellen felebbezéssel élt. A felebbezésben vaglyagosan előterjesztett kétszeres táppénz iránti igényét elejtve, a perchtoldsdorfi (Alsó-Ausztriában, Liesing mellett fekvő) szanatóriumba való beutaltatását kérte, amit azzal okolt meg, hogy értesülése szerint ebben a gyógyintézetben az időtájt volt még üres hely, ellenben a b . . . i-ben nem volt. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy igénylő tüdőcsúcshurutban szenved, amely a mielőbbi szanatóriumi kezelést és pedig legalább 8 heti időtartamban teszi szükségessé és ezért a perchtoldsdorfi szanatóriumba 8 hétre beutalta. Az ítélet ellen a s . . . i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezéssel élt.

Igénylő az I. bírói ítélet meghozatala után, felvétette magát a perchtoldsdorfi szanatóriumba és a felebbviteli eljárás folyamán kérte, hogy az ezen szanatórium igénybevételéből felmerült 1.696 K 78 fill. összegre rugó költségei megtéríttessenek. A felebbviteli eljárás során meghallgatott állami munkásbiztosítási orvosi tanács azt a véleményt nyilvánította, hogy igénylő idült tüdőhurutban szenvedett és a bal tüdőcsúcs gümös beszűrődésének gyanuja alatt állott, ennek következtében az orvosilag javasolt 8 heti szanatóriumi vagy valamely megfelelő klimatikus gyógyhelyen való kezelés indokolt és szükséges lehetett. Erre a célra azonban a Bécs melletti perchtoldsdorfi magángyógyintézet igénybevételét — bár a 8 heti kezelés ott is sikerrel járhatott — az orvosi tanács okadatoltnak nem találja már azért sem, mivel az a gyógyintézet nincs is tüdőbetegek részére különösen fentartva és berendezve. A felebbviteli bíróság az orvosi tanácsnak e megokolt szakvéleményét elfogadta és megállapította, hogy igénylőnek 8 heti szanatóriumi kezelésre szüksége volt, úgyszintén az I. bírósági ítéletében idevonatkozóan felhozottaknál fogva helyeseite az ítéletnek azt a megállapítását is, amely szerint a pénztárnak a szanatórium kiszolgáltatásában meghatározott törvényes köteletségét a háború nem szüntette meg.

Téves azonban az I. bíróság ítéletének az a rendelkezése, hogy a szanatóriumi ápolást perchtoldsdorfi szanatóriumban ítélte meg, annak dacára, hogy belföldi szanatóriumok is rendelkezésre álltak és meg sem kíséreltetett annak bizonyítása, hogy a belföldi szanatóriumok igénylő befogadására és megfelelő kezelésére képtelenek voltak. Ez a feltevés egyébként meg is cáfoltatott a felebbviteli eljárás során maga az igénylő által bemutatott azzal az értesítéssel, amelyben a b . . . i szanatórium őt felvételének lehetőségéről és feltételeiről tájékoztatta, amikor azonban már Perchtoldsdorfban keresett és talált elhelyezést. A felebbviteli bíróság egyébként a perchtoldsdorfi szanatórium megítélését annál kevésbé fogadhatja el jogosnak, mert ez az ottani polgármesteri hivataltól nyert értesülés szerint nincs is tüdőbetegek kezelésére berendezve. Mindezeknél fogva a szanatórium-

nak 8 heti tartamban való megítélésére vonatkozó I. bírósági rendelkezést helyben hagyni, ellenben a perchtoldsdorfi szanatórium megállapítása tárgyában tett rendelkezést megváltoztatni kellett.

Táppénz elvonásának jogosultsága.

M. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1917. november hó 27-én kelt 1917. P. 87/3. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az elutasító ítéletet helyben hagyja.

Megokolás: A felebbviteli bíróság az elsőfokú bíróságnak igénylőt kérelmével elutasító ítéletét indokai alapján és azért is helyben hagyandónak találta, mert igénylő azáltal, hogy önként kivonta magát a pénztári gyógykezelésből és katonai kórházba felvételte magát, ahonnan ugyancsak a pénztár megkérdezése és tudomása nélkül a m. kir. rokkantügyi hivatal gyógyintézetébe tették át, úgyszintén azáltal, hogy táppénzigényét csak utólag jelentette be a pénztárnak, az Országos Pénztár alapszabályai 42. §. b) pontjában foglalt oly tényállást létesített, amelyhez képest táppénzt nem igényelhetne még abban az esetben sem, ha egyébként igényjogosult volna.

A bonne az 1810. évi porosz cselédtörvény értelmében házi cselédnek tekintendő, ha a tevékenységének súlypontja az alacsonyabbrendű munkálatokra esik. Az 1810. évi porosz cselédtörvény cselédeknek tekinti azokat a személyeket, akik a munkaadó házközösségébe vétetnek föl és ott alacsonyabbrendű munkákat elvégezni tartoznak. A cseléd e minőségét nem veszti el szükségképen az által, hogy vele bizonyos magasabbtermészetű munkákat is elvégeztetnek, nevezetesen nem veszti el akkor, ha tevékenységének súlypontja az alacsonyabbrendű munkálatokra esik. (RVA 1915. október 30.)

A balesetelhárítás céljait szolgáló rendelkezések értelmében sebészeti kötszerek raktárontartására kötelezett üzem mellett működő vállalati betegsegélyző pénztár a vállalat kötszerkészlete kiegészítésének költségeit viselni szükségképen nem tartozik. Bár a RVO 182. §-ának 1. pontja a pénztárak által szolgáltatandó betegségi segélyek között a gyógyszereket és kisebb gyógyászati segédeszközöket is felsorolja, e körülmény azonban nem vonja föltétlenül maga után kötözöszereknek raktárontartását. A pénztár jogosult ugyan arra, hogy a betegselhárítás általános érdekeinek szempontjából kötözöszereket az említett célokra fölhasználjon, azonban ily irányú és a felügyeleti hatóságok által kikényszeríthető kötelezettsége fönn nem forog. (RVA 1918. július 8.)

A vállalkozó fogalmához. A RVO 393. §-a a járulékok befizetésére a munkaadókat kötelezi. Ily értelemben munkaadónak, vállalkozónak, társvállalkozónak azok tekintendők, akik az ipari üzem létesítéséhez szükséges pénzt ideadták, azonban nemcsak az üzemi berendezésekre vonatkozó tulajdonjoguk forog fenn, hanem az üzem vezetésében messzemenő hatáskörük van, továbbá pedig az üzem hozadékából közvetlenül részesednek. (OVA Gross-Berlin, 1916. április 8.)

A hátralékos tagjárulék után kirótt büntetés mérve. A RVO 531. §-a 2. bekezdése akként rendelkezik, hogy a pénztár a megbüntetett személyt a hátralékos járulék megfizetésére annak egyszeresétől ötszöröséig terjedhető összeg erejéig kötelezheti. Az eldöntendő kérdés az volt, hogy a járulékhátralék egyszeres összegén felül büntetésképen kirótt összeg a megjelölt maximális határon belül a hátralékos járulékösszeg kétszerese vagy többszöröse lehet-e csak, avagy a büntetés kevesebb is lehet, mint a hátralék összege? Annak lehetősége, hogy a büntetés összege kevesebb nem lehet, mint a hátralék egyszeres összege a hivatkozott törvényrendelet szövegéből kitűnni látszik. Azonban a rendelkezés célzata nem lehetett más, mint csupán a büntetés maximumának és nem pedig egyúttal a minimumának is megjelölése. Már a 2317. sz. döntvény aziránt nyilatkozott, hogy a büntetés kiszabásánál a mérlegelésnek más megszorítása nem lehet, mint a maximális határ. A 2339. sz. döntvénynek megfelelően a pénztár és a felebbviteli hatóság célszerűségi okokból a büntetést elengedni lévén jogosult, e körülmény is amellettt szól, hogy a maximális határon belül tetszés szerinti összegben szabható ki a büntetés. (RVA. 1917. október 20.)

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Javítóintézetben sérült egyén kártalanítási igénye.

I.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1914. december hó 14-én kelt 1914. A. bal. I. 240/2. számú ítélete.

Ítélet: A bíróság igénylőt járadék igényével elutasítja.

Indokolás: Az igény felebbezés következtében a bíróságnál tárgyalásra tüzetvén, — a tárgyalás során magának az igénylőnek előadásával is megerősítést nyert a javítóintézeti igazgatóság átiratából is már kitűnően azon körülmény, hogy igénylőt a b-i kir. járásbíróság utalta be az a-i javítóintézetbe, ahol igénylő 3 és 1/2 évet töltött, mint a javítóintézetnek a növendéke. Ily körülmények között pedig a bíróságnak az volt a felfogása, hogy úgy a pénztárnak a 62.103/VI. B. számú rendeletre, valamint az igénylőnek a törvény 3. §-ának 24. pontjára szóló felebbezésbeli hivatkozása teljesen téves, amennyiben a javítóintézetek az iparoktatási tanintézetek fogalma alá egyáltalán nem vonhatók, miután ezek inkább a letartóztatási intézet jellegével bírnak és a 29.300/1913. I. M. számú rendelettel szabályozott rabbiztosítás rendelkezései alá esnek. Hogy a törvény 3. §-ának 24. pontjára való hivatkozás a jelen esetben meg nem állhat, az már onnan is kitűnik, hogy a törvény 3. §-a általában csak arról szól, hogy mely üzemek *alkalmazottai* esnek biztosítási kötelezettség alá, ez tehát már egymagában is azt jelenti, hogy akire az alkalmaztatási minősítés nem talál, arra a rendelkezés ki sem terjed. A bíróság felfogása szerint ugyanis igénylő csak a törvény 3. §-ának 25. pontja alá sorolható, amint ezt a már idézett 29.300/1913. I. M. sz. rendelet 90. §-a világosan ki is emeli, ennek megállapításával pedig a törvény 8. §-ának utolsó bekezdéséből egyúttal az is következik, hogy a törvény 3. §-ának 25. pontja szerint biztosítás alá eső egyénekre nézve a törvény rendelkezései csak az igazságügyminiszter által kibocsátandó, illetve kibocsátott rendeleteiben megállapított eltérésekkel alkalmazhatók. A most felhívott törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott 29.300/1913. I. M. rendelet pedig, amíg a balesetbiztosítási kötelezettséget az igénylővel azonos minőségű egyénekre 90. §-ában általában meg is állapítja, addig 91. §-ában a törvény 205. §-ától eltérőleg világosan akként intézkedik, hogy a tett rendelkezések csak az 1913. augusztus hó 1-ével lépnek hatályba és így az igénylő 1910. június hó 9-én biztosítási kötelezettség alá még egyáltalán nem tartozott (L. Hatásköri Bíróság is K. B. 1913. évi 150. számú határozatában.) Minthogy pedig a törvény 70. §-a értelmében a pénztártól kártalanítás csak a »biztosítottnak« jár és így igényjogosult csakis a biztosításra kötelezett lehet: igénylőt a pénztárral szemben támasztott kártalanítási igényével már igényjogosultság hiányában is feltétlenül elutasítani kellett.

II.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1917. december hó 11-én kelt 1915. P. 177/3. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az igénylő felebbezését elutasítja s az elsőfokú bíróság ítéletét törvényes és helyes indokai alapján helybenhagyja.

Kártalanítás baleset esetén. Abban az esetben, ha a munkaadóvállalat a sérültet a baleset után munkaképessége csökkenésének tudatában az addigi javadalmazással tovább alkalmazza, ez a tény kártalanításnak tekintendő és az ilyen alkalmazás tartama alatt az elévülés nyugszik; de ezt a kivételes elvet nem lehet tovább kiterjeszteni, különösen nem olyan esetre, amidőn a vállalat a sérült háztartásának nem is alkalmazást, hanem csak alkalmat nyújtott vagyoni haszon szerzésére. (Kúria 1917. évi június hó 6-án, P. VI. 1.925/1917. sz.) Az állandó bírói gyakorlat értelmében az alkalmazott részéről munkaadójával szemben a balesetből eredő kártérítési kereseti jog elévülése csak akkor tekinthető félbeszakítottnak, amidőn a munkaadó a testi sérülést szenvedett alkalmazottját, a sérülésről tudva és csökkent munkaképessége mellett is, eddigi keresményével felérő vagy magasabb összegű javadalommal alkalmazza a sérülés után és így annak munkaképessége csökkenéséért a kártalanításnak tekintendő ellenértéket kiszolgáltatja. (Kúria 1917. évi június hó 6-án, P. VI. 1.926/1917. sz.)

Kártalanítási összeg kiszámítása. Ha a sérült a balesetből eredett kárára nézve igényét nem munkaadója, hanem a balesetért felelős más személy (vasút) ellen érvényesíti, ebben a perben az a kérdés, hogy a sérültet az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében és mily mérvben illetve-e kártérítés, eldöntés tárgyává nem tehető; amennyiben azonban a sérült a balesetből kifolyólag az Országos Pénztártól netán kárpótlásban részesült, ezt az összeget a balesetért felelős személy az ítélet értelmében a sérültnek fizetendő kártalanításba beszámíthatja, mert a sérültnek kára előbbi összeggel csökken. (C. 1917. évi november 29-én, Pp. VI. 2.370/1917. szám.)

Biztosítási kötelezettség. Iparszerű kifőzés ipari munkának tekintendő s ehhez képest, amennyiben az alkalmazottak száma állandóan 20, az üzem balesetbiztosítási kötelezettség alá esik. (Á. Mb. H. 1918. évi január hó 11-én 12.562. 1916. szám.)

A haditengerészet segédhajói a See-Berufsgenossenschaft-nál biztosítandók. Az a körülmény, hogy e hajókat a háborús veszélyek fenyegetik, közbős a biztosítási kötelezettség szempontjából akkor, ha a hajókat a tulajdonos és a tengerészeti vezetőség között fennálló szerződésnek megfelelően használják fel. Valamely hajónak a tengerészeti vezetőség részéről segédhajóként történő fölfogadása után az továbbra is a hajótulajdonos üzemének tartozéka marad és utóbbi a hajó egyes járatai vállalkozójának tekintendő. A jogviszony a hajótulajdonos és a tengerészeti vezetőség között a köztük létesült szerződésen alapul, amely szerződés a tulajdonos akaratát is kifejezi; így az a körülmény, hogy a hajót a háborúokozta veszedelmek fenyegetik, illetve azt ily veszélyeknek kiteszik, a szerződő felek akaratának megfelel. A hajó csak akkor válik a haditengerészeti üzem tartozékává, ha azt a haditengerészet a szerződésben megállapított céloktól eltérően használja fel és a szerződés hatálya alól kivéve a saját parancsnoksága alá helyezi. (RVA 1917. október 17.)

A törvénytelen gyermek járadéka. A RVA 588. §-a értelmében a törvénytelen gyermek járadékban csak akkor részesülhet, ha őt az elhalt a törvényes kötelezettségénél fogva eltartotta. Az 591. §. viszont a járadékigényt a törvényes házasságban nem élő nő gyermekeire is kiterjeszti. Azonban a törvénytelen gyermeket a járadék anyja halálos balesete esetén akkor is megilleti, ha őt az anyja »törvényes kötelezettségénél fogva« el nem is tartotta. Ez utóbbi követelmény csak a törvénytelen apával szemben áll fenn. (RVA 1917. május 10.)

A rokkantiskolákban foglalkoztatott háborús sérültek nem tartoznak balesetbiztosítás alá. A szóbanforgó iskolák fentartási költségeit az ottani munkálatokból eredő jövedelmek csak igen kis részben fedezik, így azok műhelyei iparszerű üzemeknek nem tekinthetők. Ezek a műhelyek legfeljebb, mint motorüzemek eshetnének biztosítás alá. A biztosítási kötelezettség ez esetben a motorral vagy az ezáltal hajtott munkagépekkel érintkezésbe kerülő személyekre terjedne ki, feltéve, hogy ezek »segédeknek, legényeknek, munkásoknak, tanoncoknak« vagy »üzemi hivatalnokoknak« tekintendők a RVO 544., 545. §-ai értelmében. A rokkantiskolák növendékei azonban e fogalmak kereteibe nem vonhatók be, mert ők kizárólag kiképzés végett részesülnek foglalkoztatásban a pusztán tanítási célokat szolgáló műhelyekben. E körülményen mit sem változtat az, hogy az egyes tanulók jó munkateljesítmény esetén jutalmakban részesülnek. (RVA 1917. november 27.)

A színház technikai üzeme a maga teljes egészében balesetbiztosításra kötelezett, ha a munkálatok jelentékeny része (építkezések, hajtószerkezetek kezelése, stb.) önmagában biztosítás alá tartozik és az egyes technikai berendezések és a bennük foglalkoztatott munkások foglalkoztatási köre között elválaszthatatlan kölcsönhatás áll fenn. Ily értelemben a biztosítás azokra a munkálatokra is kiterjed, amelyek a színház üzemével kapcsolatban ugyan, de a színház más részeiben végeztetnek. (RVA 1917. szeptember 20.)

Járművek kezelése által végzett munkák a biztosítási kötelezettség szempontjából a mezőgazdasági üzem körébe csak abban az esetben sorozhatók, ha azok a mezőgazdasági üzem vitelének közvetlen célját szolgálják. Nem számítható ilyennek a járművek felhasználása valamely tiszteletbeli hivatal ellátását szolgáló utazásokra még akkor sem, ha e tiszteletbeli hivatal a mezőgazdasági üzem folyamánynak tekinthető. (RVA. 1915. június 4.)

MUNKAVISZONY.

A »próbaidő« fogalmához. R. munkásnő azonnali elbocsátás következtében 14 napi felmondási időre munkabért követel. Az alperes munkaadó felhozta, hogy maga a felperes, de az alperes is a szolgálati viszonyra annak megkötésekor olyképp nyilatkoztak, hogy „majd megpróbáljuk“. A következő napokon alperes felesége több ízben megkérdezte felperest, hogy az állás megfelel-e neki, mire a felperes választ nem adott, sőt egyes munkástársai előtt olyképpen nyilatkozott, hogy megmaradni nincs szándékában, mert a munkaadó túlságosan ideges. Ilyképpen a munkaviszony próbajellege igazolva volna. Az iparbíróság a 14 napi felmondási időre esedékes munkabért felperesnek megítélte. A 14 napi felmondási idő hatályonkívül helyezésére határozott értelmű megállapodás szükséges és amennyiben próbaidőre történik a megállapodás, úgy a próba célja is kifejezetten megjelölendő. A különösebb célzat nélkül történt főntebbi megjegyzés az alkalmaztatás próbajellegét meg nem adja és a felmondási időt nem zárja ki. Az a körülmény, hogy az alkalmazott kijelentéseket tett harmadik személyek előtt aziránt, hogy megmaradni nem szándékozik — azonnali elbocsátásra alapul nem szolgál. (Gew. Ger. Wien, 1917. június 30.)

Elbocsátás munkára alkalmatlanság okából. M. segédmunkás fölmondási időre járó munkabér iránt emelt panaszt az iparbíróság előtt azon az alapon, hogy rögtönös elbocsátása ok nélkül történt. Az alperes azzal védekezett, hogy a felperes képtelen volt a megállapodásos munkákat elvégezni és ezért történt az elbocsátása. Felperes ezzel szemben felhozta, hogy a munkaadó mindaddig nem tett említést az ő használhatatlanságáról, amíg nagy volt a munkáshiány, amikor azonban alperes új munkásokhoz jutott, lépett föl vele szemben. Alperes viszontválaszában kijelentette, hogy az első 10 napi munka után már közölte megállapítását felperessel és ezt hetenként 2—3 ízben megismételte előtte; korábban csak azért nem bocsátotta el, mert nagy volt a munkáshiány. Állításainak bizonyítására tanukat nevezett meg. A bíróság a tanuk kihallgatását mellőzte és alperest marasztalta. Ha tényleg úgy volna is a dolog, hogy a felperes a megállapodásos munkákat elvégezni nem tudta, erről felperesnek a munkábalépés után hamarosan tudomást kellett szereznie. Ennek dacára több ízben figyelmeztette felperest és hosszabb ideig meghagyta őt a munkában. Az elbocsátási ok azonban *haladéktalanul* érvényesítendő, amint arról a munkaadó tudomást szerez és az elbocsátást nem halogathatja addig, ameddig neki jól esik. A munkaadó nem érvényesítvén azonnal az elbocsátás iránti jogát, attól önként elállottnak tekintendő. (Gew. Ger. Wien, 1917. augusztus 18.)

A módosított munkásbiztosítási törvény.

A munkásbiztosítási törvényt a december hó 16-án megjelent kormányrendelet több fontos részében módosította és lényeges rendelkezésekkel kiegészítette.

Az új rendelkezések a biztosítási kötelezettség kiegészítésére, a járulékok és segélyek felemelésére vonatkoznak. Azonkívül igen fontos rendelkezéseket tartalmaz a munkaadók fizetési kötelezettsége szempontjából. A munkásbiztosító pénztár fizetési meghagyást bocsát ki, amely ellen záros határidőn belül jogorvoslatnak van helye.

Részletesen szabályozza a rendelet a járulék behajtásának módját és kihágásnak minősíti, sőt pénzbírsággal és elzárással is sújtja azt a munkaadót, aki a betegségérvényezési és baleseti járulékot nem fizeti meg.

A rendeletnek ezek az intézkedései tehát érdeklik a közönséget.

A miniszteri rendelet dr. PAPP GÉZA miniszteri tanácsos magyarázó jegyzeteivel a Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent a következő tartalommal:

I. Az 1907. évi XIX. t.-c. módosításának és kiegészítésének általános magyarázata.

II. A m. kir. minisztérium módosító rendelkezésének teljes szövege, a módosításokhoz és kiegészítésekhez részletes magyarázó jegyzetekkel.

III. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak a törvénymódosításokkal kapcsolatban kiadott rendeletei.

IV. A munkásbiztosítási törvény, a módosításokkal és kiegészítésekkel érvényben levő teljes szövegében.

Ez a kiadás minden más művet és segédkönyvet feleslegessé tesz, és tartalmazza mindazt, amit a munkásbiztosításról az érdekeltségnek tudnia kell.

Megrendelhető a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában : Budapest, Falk Miksa-u. 5. sz.

ÁRA 10 KORONA. — POSTAKÖLTSÉG 50 FILLÉR.

A Ruggyantaárugyár közgyűlése. A Magyar ruggyantaárugyár részvénytársaság e hó 15-én tartotta közgyűlését és ennek keretében ünnepelte alelnökének, *Rechnitz Béla* vezérigazgatónak 25 éves jubileumát. A közgyűlés a jubileum alkalmával 250.000 korona összegű »*Rechnitz Béla*« segélyalapot létesített, amelynek jövedelme a társaság segítségére szoruló, különösen a háború által sújtott alkalmazottainak támogatására szolgál. *Hegedüs Lóránt*, báró *Kohner Jenő* szólaltak még fel s üdvözölték a vezérigazgatót. *Rechnitz* vezérigazgató meleg szavakkal mondott értük köszönetet. Ezek után a közgyűlés elhatározta, hogy a 3,727.186'92 koronát tevő nyereségből 20%-os, vagyis részvényenként 40 koronát, összesen tehát 1,200.000 koronát osztalék fizetésére, 1,000.000 koronát a részesedésnek tartalékalapja, 600.000 koronát az adótartalék és 250.000 koronát a nyugdíjalap növelésére fordít, 250.000 korona egy *Rechnitz Béla* segélyalapot létesít és a fennmaradó 60 863'96 koronát új számlára vezeti elő. A választások során a közgyűlés az ügyvezető igazgatóság tagját, *Pikler Károlyt* közfelkiáltással az igazgatóságba választotta meg.

KÖZGYŰLÉSI MEGHIVÓ.

A Magyar Általános Hitelbank részvényesei az **1918. évi április 3-án**, szerdán délelőtt 10 órakor Budapesten a bank helyiségében (V. ker., József-tér 3. sz.) tartandó **ötvenedik rendes közgyűlésére** meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai: 1. Az intézet 50 éves fennállásával kapcsolatos indítványok. 2. Az igazgatóság jelentése a társaság 1917. évi üzleteiről; az igazgatóság számadása az 1917. üzletéről és indítványa az évi nyereség megállapítása és hováfordítása iránt; a felügyelő-bizottság jelentése. 3. Határozathozatal a felmentésnek az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére való megadása tárgyában. 4. Az igazgatóság indítványa az alaptökének felemelése iránt és a részvényesek elővételi jogának mikénti gyakorlása tárgyában. 5. Az alapszabályok 4., 7. és 27. cikkeinek módosítása. 6. A nyugdíjintézet szabályzatának módosítása. 7. Választás az igazgatóságba. 8. A felügyelő-bizottság választása és tiszteletdíjának megállapítása. 9. Egy részvényes indítványai az alapszabályok 25. cikkének módosítása és némely ügyviteli intézkedések tárgyában.

Budapesten, 1918. évi március 16-án.

Az igazgatóság.

A Magyar Város- és Községfejlesztési Rt. igazgatósága dr. báró *Madarassy-Beck Gyula* elnöklete alatt megtartott ülésen megállapította az 1917. december 31-ikével zárult üzletének mérlegét. Az 1917. üzletév tiszta nyeresége 1,552.093.87 koronát tesz ki. Az igazgatóság a folyó év április 3-án megtartandó évi rendes közgyűlésének azt a javaslatot fogja előterjeszteni, hogy a tavalyi 6%-os osztalékkal szemben ez idén 8% részvényenként 32 korona osztalék fejében 960.000 korona fizetessék ki a részvényeseknek; az általános tartalékalap javadalmazására fordíttassék a tartalékalapnak 2.700.000 koronára való kiegészítésére 175.000 korona; a tisztviselők nyugdíjalapjára 83.987 korona, a felügyelő-bizottság díjazására és a tisztviselők és szolgák jutalmazására 54.500 korona, az alapszabályok 34. §-a alapján községi célokra a belügyi kormány rendelkezésére bocsáttassék 60.000 korona míg a fennmaradó 43,709.03 korona az 1918. év számlájára vitessék át.

Az Első Magyar Iparbank tőkeemelése. Az első Magyar Iparbank igazgatósága legutóbbi ülésében hozott határozata értelmében a március 20-án egybehívandó rendes évi közgyűlésén javasolni fogja, hogy a részvénytőke tíz millió koronáról húsz millió koronára emeltessék föl. A kibocsátásra kerülő új részvényekből öt millió korona névértékű részvény elővételi joga a régi részvényeseknek ajánlatik föl oly módon, hogy két régi részvény tulajdona egy új részvény átvételére jogosít a közgyűlésen megállapítandó árfolyamon. A fennmaradó öt millió korona névértékű részvényt az Allgemeine Verkehrsbank, Bécs, s a Schoeller & Co. cég Bécs, vezetése alatt álló csoport veszi át, azonban a régi részvényeseknek átengedett részvények árfolyamánál nagyobb árfolyamon. E tőkefelemelési művelet lebonyolítása után a bank tőkéje húsz millióra és a kimutatott tartalékok tíz millió koronára emelkednek. Az igazgatóság javasolni fogja, hogy az 1917. üzletévre eső osztalék 24 koronában (8 százalék) állapíttassék meg, a további 470.000 korona, vagyis 4'7 százalék = 14 korona a tartalékok növelésére, valamint nyereségátvitelre fordíttassék. Az igazgatóságot a fenti javaslatok hozatalánál ama kedvező fejlődés vezérelte, mely a bank minden egyes üzletágában az üzlet terjedelmére, valamint a jövedelmezőségre nézve megnyilvánul.

Érdekközösség a Magyar Általános Kőszénbánya és az Urikány-Zsilvölgyi között. A Magyar Általános Kőszénbánya Rt. és az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Rt. között tárgyalások vannak folyamatban, melyek a két társaság között érdekközösség létesítését célozzák. Mindkét társaság legközelebbi közgyűlést tart, amelyen mindkét vállalat igazgatósága javasolni fogja alaptőkéjének fölemelését, egyenként 20.000 darab részvény kibocsátása útján. Az Urikány-Zsilvölgyi Kőszénbánya kibocsátására kerülő részvényeit a Magyar Általános Kőszénbánya fogja átvenni, viszont az Urikány-Zsilvölgyi Kőszénbánya a Magyar Általános Kőszénbánya részéről kibocsátandó új részvények megfelelő részét fogja megszerezni, még pedig az ez utóbbi társaság részvényeseit az új kibocsátású részvények felére alapszabályszerűen megillető elővételi jog épségben tartása mellett. Egyidejűen a két társaság mindegyikének igazgatóságát ki fogják egészíteni a másik társaság igazgatóságának tagjaiból. E művelet következtében benső viszony létesül a Magyar Általános Hitelbank, — melynek érdekkörébe az Urikány-Zsilvölgyi Kőszénbánya tartozik — és a Magyar Általános Kőszénbánya között.

A Salgótarjáni félszázados jubileuma. Az ország egyik vezető szénbányavállalata, a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat közgyűlésén ünnepelte főnállásának ötvenedik évfordulóját. Ez a jubileum esemény a magyar ipar történetében, mert azzal, hogy több mint egy félszázaddal ezelőtt a Szent István Kőszénbánya Társulattól alakult Salgótarjáni Kőszénbánya annak idején megkezdte a magyarországi barnaszénbányák föltárását, valójában a magyar ipar fejlődésének és kialakulásának alapját vetette meg. Ezenfelül érdeme a vállalatnak, hogy az ország déli, északi, keleti és legújabbban a nyugati részén fekvő bányatelepein mindenhol, ahol nemzetiségek laktak, a magyar kultúra és a magyar nyelv legbuzgóbb terjesztőjévé vált.

A társaság 1868-ban 2,4 millió forint alaptőkével alakult meg a salgótarjáni szénbányák kiaknázására. Az alapítás első évében 1,017.770 métermázsza szenet termelt, ami csakhamar nagy mértékben fokozódott, úgy hogy a salgótarjáni bányák 1913-ban 11,286.888 métermázsza szenet bocsátottak a hazai fogyasztás rendelkezésére. A társaság fokozatos, de megszakítás nélkül való terjeszkedése során átvitte működését a Királyhágón túlra és 1895-ben megszerezte a zsilvölgyi bányákat, amelynek hozama 1913-ban már 12,825.400 métermázsásra növekedett. A fejlődés további fokozatait jelzi az Esztergom-szászvári kőszénbányával való érdekközössége, ahol 1913-ban már 5,036.368 métermázsza szenet termeltek, majd 1909-ben működését az ország nyugati részére is kiterjesztette és Nyitra megyében nagy kiterjedésű szénjogot szerzett meg, amit tavaly az északmagyarországi kőszénbánya részvénytöbbségének megvétele követett.

A napirend tárgyalása során előterjesztették az évi mérleget, mely 9,721.662 korona tiszta nyereséggel zárul. Az értékcsökkenési alap és a tartalékok dotálása után elhatározták, hogy részvényenként 35 korona osztalékot fizetnek ki.

A Gizella Gőzmalom Részvénytársaság Budapest 1916. évi február hó 27-én délután 4-5 órakor a Magyar Leszámloló- és Pénzváltóbank ülés-termében (V., Dorottya-utca 6.) tartotta rendes évi közgyűlését. A közgyűlés tárgysorozata: 1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg bemutatása, a nyereségre vonatkozó határozat. 2. A felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása a lefolyt üzleti évre. 3. A felügyelő-bizottság megválasztása egy év tartamára.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank igazgatósága legutóbb tartott ülésében megállapította az 1917. december 31-ére lezárt mérleget. Eszerint az 1916. évről áthozott 1,233.762,89 K hozzászámításával 11,254.879 K 07 f bruttónyereség és az adók, kezelési költségek, hadijótékonysági adományok levonása után a múlt évben kimutatott 6,127.081 K 38 f-rel szemben 6,723.559 K 79 f tiszta nyereség mutatkozik. A felettből kedvező üzleti eredmény arra indítja a Jelzálogbank igazgatóságát, hogy az április hó 4-re egybehívott közgyűlésnek az elmúlt évi 22 koronával szemben 24 koronás osztalék fizetését javasolja. Az igazgatóság elhatározta továbbá, hogy a közgyűlésnek indítványozni fogja, hogy az intézeti nyugdíjalap javadalmazására 100.000 K, az intézeti tisztviselők és szolgák külön jutalmazására 150.000 K fordíttassék és az alapszabályszerűleg meghatározott levonások után fennmaradó 1,362.675 K 33 f a folyó évre vitessék elő. A hadijótékonyság céljaihoz újabb 450.000 koronával járult hozzá a bank s e címen az intézet a háború kitörése óta 1,285.000 koronányi adományt nyújtott.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

A békeszerződések és a szociálpolitika.....	97
Dr. FRIEDRICH VILMOS: A gümőkórról és a gümős katonák házi ápolásáról.....	99
Választójog és munkásbiztosítás.....	106
HLAVÁCS KORNÉL: Balesetbiztosítási veszélyességi táblázat.....	111
A munkásbiztosításra vonatkozó háborús rendelkezések.....	125
Az Országos Hadigondozó Hivatal újabb pályaválasztási politikája.....	147

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	136
A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete. — A kereskedelemügyi miniszter a budapesti ker. munkásbiztosító pénztárhoz. — Jogegységi határozat betegségi biztosítási kérdésben. — Munkásbiztosítás és közigazgatási reform. — Baleseti járulék-előlegek szedése. — Baleseti járadékok felemelése. — Baleseti pénzügyi statisztika. — Gyógyfürdő pénztári tagok részére. — Iparostanoncok gyógyintézetbe való utalása. — A pénztári alkalmazottak várakozási idejének leszállítása. — Biztosítási kötelezettség. — Kórházi ápolási költség megtérítése. — Kórházi ápolási költség. — A munkásbiztosítási választott bíróságok ügyforgalma. — A bányatárspénztárak reformja. — Ügyvédi irodák biztosítási kötelezettsége. — Tisztviselők választása az Országos Pénztárnál. — »Betegségély — egészségesek részére.« — Kölcsönösség a tagok orvosi kezelésénél. — Újabb alapítványok a budapesti pénztár egészségügyi akciójának támogatására. — Baleseti sérülések táppénz-pótléka. — Az alappér felemelésének jelentősége a betegsegélyezésnél Németországban. — A táppénz magasságának megállapítása. — Munkásvédelem és munkásbiztosítás Svájcban. — A svájci szövetségi balesetbiztosítási intézet. — Kétszeres balesetbiztosítási járulékot vehetnek ki a hadiüzemekre Németországban a Berufs-genossenschaftok. — A balesetbiztosítás Svédországban. — Háborús intézkedések a szociális biztosítás terén Franciaországban.	
<i>Szociális egészségügy</i>	143
Közegészségügy a főrendiházban. — Gyermekekrendőrség Budapesten. — A háború befolyása a gyermekekre. — Munkások és a pálinka. — A szociális helyzet befolyása a fertőző betegségekből eredő gyermekhalandóságra. — A pécsi kerületi munkásbiztosító pénztár — Országos Postáskórház. — Az élelmiszerekért való ácsorgás. — A gyógyszeranyagul használt vazelin és parafin ártalmai.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	147
A budapesti hatósági munkaközvetítő 1918. február havi eredményei. — A munkaidő megrövidítése. — A húsiipari alkalmazottak vasárnapi munkaszünete. — A pénz-bírságolási jog a hadfelszerelési üzemekben. — Kollektív szerződés a mezőgazdaságban. — A hazatérő magánalkalmazottak védelme. — Új háborús megállapodás a grafikai iparban. — Munkásszövetségek beszámolója. — Az osztrák népjóléti minisztérium. — Nőimunka-bizottságot terveznek az osztrák népjóléti minisztériumban. — A munkások képviselői az átmenetgazdaság előkészítésénél. — A munkanélküliek segélyezésének továbbfejlesztése Dániában.	
SZAKIRODALOM	153
Gazdasági és kultúrmunkánk a meghódított Szerbiában. — A munkásosztály kiváltságai. — Kereskedő és Iparos Ujság.	
JOGGYAKORLAT	154
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 30 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld
az igazgatóság

„Nervoplast Örkény“

Idegerősítő és idegcsillapító. Biztosan hat ideges álmatlanságnál, főfájásnál és szívidegességnél.

„Ferglobin Örkény“

Vérképző, étvágyjavító. Biztosan hat vérszegénységnél, sápkórnál.

„Thoracin Örkény“

Kitűnően vált be a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél. légcsőhurut, bronchitis, asztma, influenza és tuberkulózisnál.

